

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DOKTARA TEZİ

**ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ “SOSYAL ADALET”TEN NE ANLIYOR? SOSYAL
ADALET İLKELERİ BAĞLAMINDA BİR EĞİLİM BELİRLEME
ARAŞTIRMASI**

Filiz YILDIRIM

EV EKONOMİSİ (AİLE VE TÜKETİCİ BİLİMLERİ) ANABİLİM DALI

**ANKARA
2011**

Her Hakkı Saklıdır

ÖZET

Doktora Tezi

ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ “SOSYAL ADALET”TEN NE ANLIYOR? SOSYAL ADALET İLKELERİ BAĞLAMINDA BİR EĞİLİM BELİRLEME ARAŞTIRMASI

Filiz YILDIRIM

Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Ev Ekonomisi (Aile ve Tüketici Bilimleri) Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Şengül HABLEMİTOĞLU

Bu araştırma; sosyal minimum, eşit vatandaşlık, fırsat eşitliği ve adil dağıtım olarak Miller tarafından belirlenen dört önemli sosyal adalet ilkesinden hareketle üniversite eğitimine devam eden gençlerin (i) sosyal adalet/sizlik/e ilişkin eğilimlerinin, (ii) sözü edilen dört ilke bağlamında gençlerin bilişsel, duygusal tepkilerinin; kişisel ve aile özellikleri, eğitim ve sosyal minimumlara ilişkin değişkenler ile sosyal adalet algısı ve sosyal adalet ilkeleri arasındaki ilişkinin ve (iii) sosyal adalet ilkelerinin sosyal adalet/sizlik algısı üzerindeki etkisinin belirlenmesi için planlanmış ve yürütülmüştür. Araştırmada, Ankara Üniversitesi’nde eğitim öğretime devam eden 420 üniversite öğrencisi ile görüşülmüştür. Verilerin toplanmasında anket formu kullanılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal adaleti genel olarak fırsat eşitliği kapsamında tanımladıkları; başkalarının sosyal adaletsizliğe ilişkin yaşadıkları sorunları, kendi sorunları olarak ifade ettikleri ve bu adaletsizliklere birey, aile, toplum ve devlet düzeyindeki sorumluların neden olduğunu belirttikleri saptanmıştır. Ayrıca bu gençlerin Türkiye açısından sosyal adalete yönelik olumsuz algılara sahip oldukları; bu algılar üzerinde öğrencilerin kişisel özelliklerinden cinsiyet, doğum yeri ve büyüdükleri yer ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden sağlık ve okul günlerinde öğün atlama ile ekonomik durumun etkili olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliğine, adil dağıtıma ve vatandaşlığa ilişkin değerlendirmelerinin, sosyal adalet algısının farklılaşmasına neden olduğu sonucuna varılmıştır.

Mart 2011, 171 sayfa

Anahtar Kelimeler: Gençler, üniversite gençliği, sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri

ABSTRACT

Ph.D. Thesis

WHAT DO UNIVERSITY STUDENTS COMPREHEND FROM “SOCIAL JUSTICE”? A RESEARCH DETERMINING TENDENCY ON THE CONTEXT OF THE SOCIAL JUSTICE PRINCIPLES

Filiz YILDIRIM

Ankara University
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of (Family and Consumer Sciences) Home Economics

Supervisor: Prof.Dr. Şengül HABLEMİTOĞLU

This research is planned and executed for the following reasons; determination of the tendency towards social in/justice of the young people continuing their education at the university in the scope of the four important social justice principles determined by Miller as social minimum, equal citizenship, equality of opportunity and fair distribution; (i) the cognitive and emotional reactions of the young people within the framework these above mentioned principles (ii); the relationship between social in/justice perception and social justice principles and variables like personal and family characteristics, education status and social minimums and (iii) the social justice principles' effect on social justice perception. In this research, interviews are made with 420 university students from Ankara University. Survey form is used in gathering data. In the research, it is determined that students describe social justice generally within the scope of equality of opportunities, and they express the experiences of others concerning social injustices as their problems and they stated that these injustices are caused by individuals, family, social and governmental responsible. In addition to, the young people have negative perceptions concerning social justice in Turkey. The variables that personal characteristics of the students like sex, place of birth, place of growth and, also social minimums like health status, skipping meals status in school days and economical status are found to be effective on these perceptions. It is found that the evaluations of the students to gender equity, fair distribution and equal citizenship cause to the differentiation of their perceptions regarding social justice.

Mart 2011, 171pages

Key Words: Young people, university students, social justice, principles of social justice

TEŞEKKÜR

Bu doktora tezi çalışmasının tüm aşamalarında beni destekleyen ve motive eden **AİLEME**,

Çalışmanın planlanması ve yürütülmesinde yoğun çalışma saatlerine rağmen; zaman ve enerjisini esirgemeyen danışmanım, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanı **Sayın Prof.Dr. Şengül HABLEMİTOĞLU'NA**,

Çalışmanın titizlikle yürütülmesi için Tez İzleme Komitesi ve Tez Değerlendirme Toplantıları'nda öneri ve fikirlerini paylaşan, Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyelerinden **Sayın Prof.Dr. İlhan TOMANBAY'A** ve Ankara Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyelerinden **Sayın Doç.Dr. Emine ÖZMETE'YE**,

Çalışmanın literatür araştırmasının Amerika Florida Üniversitesi'nde yürütülmesini sağlama konusunda araştırma desteği ile katkıları için **TÜRKİYE BİLİMSEL VE TEKNOLOJİ ARAŞTIRMA KURUMU (TUBİTAK)'NA**,

Çalışmanın Amerika'da yürütülmesini planlamak için referans ve destekleri ile katkı sağlayan Hacettepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Aile ve Tüketici Bilimleri öğretim üyelerinden **Sayın Doç.Dr. Zeynep ÇOPUR'A**,

Çalışmanın literatür araştırması için Amerika Florida Üniversitesi Sosyoloji, Kriminoloji ve Hukuk Bölümü'nün olanaklarından yararlanmamı sağlayan Florida Üniversitesi Sosyoloji, Kriminoloji ve Hukuk Bölümü Başkanı **Sayın Prof.Dr. Constance L. SHEHAN'A**,

Florida Üniversitesi'nin aynı bölümündeki diğer öğretim üyeleri ile bu çalışma konusunda iletişim kurmamı sağlayan Florida Üniversitesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyelerinden **Sayın Doç.Dr. Tanya KOROPCKYJ-COX'A** ve **Dr. Kristin JOOS'A**,

Florida Üniversitesi'nde araştırmanın içeriği ile yakından ilişkili olan konferans ve çalışmalara katılmamı sağlamak üzere fikirlerini paylaşan Florida Üniversitesi Liderlik ve Hizmet Merkezi direktörlerinden **Sayın Dr. Tracy REEVES'E**,

Aynı üniversitede derslerine katılmamı, bilgi ve deneyimlerinden yararlanmamı sağlayan Florida Üniversitesi Aile, Gençlik ve Toplum Bilimleri öğretim üyelerinden **Sayın Doç.Dr. Rosemary BARNETT'E**,

Çalışmanın veri toplama aracının geliştirilmesi aşamasında, Hırvat dilinde yazarak geliştirdiği “Sosyal Adalet/sizlik” ölçeği ile gençlerin sosyal adaleti tanımlamalarına ve deneyimledikleri adaletsizlikleri ve sorumlularını belirtmelerine olanak sağlayan açık uçlu soruları, İngilizce’ye çevirerek anket formunda kullanmama olanak sağlayan Hırvatistan Zagreb Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyelerinden **Sayın Doç.Dr. Damir LJUBOTINA’YA**,

Verilerin değerlendirilmesi ve analizi aşamasında istatistik analizlere karar verilerek bu analizlerin uygulanması ve yorumlanmasında destek sağlayan Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı öğretim üyelerinden **Sayın Yard.Doç.Dr. Ömay ÇOKLUK-BÖKEOĞLU’NA**,

Amerika’da bulunduğum süre içinde çalışmanın Florida Üniversitesi’nde yürütülmesi için yol gösteren Florida Üniversitesi Büyükbaş Hayvan Bilimleri Fakültesi biyologlarından **Sayın Ana ZOMETA** ve eşi **Lester WILSON’A**,

İlgi ve sevgisini esirgemeyen ev arkadaşım ve dostum **Sayın Işıl EKER’E**

Çok teşekkür ederim...

Filiz YILDIRIM

Ankara, Mart 2011

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
ŞEKİLLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1 Geçmişten Günümüze Sosyal Adalet.....	3
1.2 Sosyal Adaletin Tanımı.....	6
1.3 David Miller: Sosyal Adalet İlkeleri.....	9
1.4 Günlük Yaşamda Sosyal Adalet.	14
1.5 Gençliğe Yönelik Sosyal Adalet.	18
2. KAYNAK ÖZETLERİ	22
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	30
3.1 Araştırmanın Modeli	30
3.2 Araştırmanın Evreni, Örnekleme ve Örnekleme Yöntemi.....	32
3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları	33
3.4 Araştırmanın Soruları ve Hipotezler	36
3.5 Veri Toplama Yöntemi ve Aracı.....	39
3.5.1 Anket formunun hazırlanması.....	39
3.5.2 Anket formunun test edilmesi (Ön uygulama)	41
3.5.3 Anket formunun uygulanması	42
3.5.4 Anket formunun geçerlik ve güvenilirliği	43
3.6 Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi.....	48
4. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	51
4.1 Örnekleme Tanıtıcı Bilgiler	51
4.2 Sosyal Adalet	55
4.3 Sosyal Adalet İlkeleri	60
4.3.1 Sosyal minimumlar	62
4.3.2 Fırsat eşitliği	64
4.3.3 Eşit vatandaşlık	67
4.3.4 Adil dağıtım	71
4.4 Çeşitli Değişkenlere Göre Sosyal Adalet ve Sosyal Adalet İlkelerine İlişkin Eğilimler	77
4.4.1 Kişisel özelliklerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi.....	77
4.4.2 Eğitimle ilgili bilgilerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi	83
4.4.3 Aile özelliklerine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi.....	85
4.5 Sosyal Minimumlara Göre Sosyal Adalet ve Sosyal Adalet İlkelerinin Boyutlarına İlişkin Algılar	89
4.5.1 Sağlık durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	89
4.5.2 Hastalık ya da engellilik durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	90

4.5.3 Sosyal güvenlik sistemi ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	91
4.5.4 Okul günlerinde öğün atlama durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki.....	92
4.5.5 Barınma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	93
4.5.6 Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki.....	93
4.5.7 Paylaşılan odadaki birey sayısı ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki.....	95
4.5.8 Geçim kaynakları ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	96
4.5.9 Ekonomik durum ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	97
4.5.10 Spor yapma ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	98
4.5.11 Sanatsal etkinliklere katılma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	99
4.5.12 Müzik aleti çalma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki.....	99
4.5.13 Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki.....	100
4.5.14 İnternete girme olanağının sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki	101
4.6 Sosyal Adalet İlkelerinin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisi.....	101
5. SONUÇLAR	103
5.1 Sosyal Adalet Algısına İlişkin Sonuçlar	103
5.2 Sosyal Adalet İlkelerine Yönelik Algılara İlişkin Sonuçlar	107
5.3 Sosyal Minimumların Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar	119
5.4 Sosyal Minimumların Sosyal Adalet İlkeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar	123
5.5 Sosyal Adalet İlkelerinin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar	133
6. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	134
KAYNAKLAR	152
EK 1 Üniversite Gençliği “Sosyal Adalet”ten Ne Anlıyor? Sosyal Adalet İlkeleri Bağlamında Bir Eğilim Belirleme Araştırması.....	158
ÖZGEÇMİŞ.....	167

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1 Sosyal adaletin dengeleyici bileşenleri	10
Şekil 3.1 Araştırmanın modeli	31

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 2.1	Yıllara göre mevcut araştırmaların kaynak özeti	29
Çizelge 3.1	Ankara Üniversitesi 2009-2010 eğitim-öğretim yılı sosyal, fen ve sağlık temel bilim alanındaki fakültelere göre 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin sayıları.....	34
Çizelge 3.2	Tabakalı örnekleme yöntemine göre örnekleme dahil edilen öğrenci sayıları	35
Çizelge 3.3	Araştırmada referans alınan ölçekler ve içerikleri.....	41
Çizelge 3.4	Sosyal adalet ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları.....	43
Çizelge 3.5	Fırsatlar ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları	44
Çizelge 3.6	Toplumsal cinsiyet ölçeğinde yer alan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları	45
Çizelge 3.7	Vatandaşlık ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları.....	45
Çizelge 3.8	Sivil ve siyasal hakları kullanma ölçeğinde yer alan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları.....	46
Çizelge 3.9	Adil dağıtım ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları.....	47
Çizelge 3.10	Araştırmada kullanılan ölçekleri betimleyen istatistikler	48
Çizelge 4.1	Üniversite öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgilerin dağılımı	52
Çizelge 4.2	Üniversite öğrencilerinin eğitime ilişkin bilgilerinin dağılımı	53
Çizelge 4.3	Üniversite öğrencilerinin aile özelliklerine ilişkin bilgilerin dağılımı	55
Çizelge 4.4	Üniversite öğrencilerinin sosyal adalete ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı.....	61
Çizelge 4.5	Üniversite öğrencilerinin yaşamındaki sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin dağılımı	62
Çizelge 4.6	Üniversite öğrencilerinin fırsatlara ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı	65
Çizelge 4.7	Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı.....	66
Çizelge 4.8	Üniversite öğrencilerinin vatandaşlığa ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı	68
Çizelge 4.9	Üniversite öğrencilerinin sosyal ve toplumsal haklarını kullanmak üzere çeşitli organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılma durumlarının dağılımı	69
Çizelge 4.10	Üniversite öğrencilerinin sivil ve siyasal haklarını kullanmak amacıyla çeşitli etkinliklere katılma durumlarının dağılımı	70
Çizelge 4.11	Üniversite öğrencilerinin adil dağıtıma ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı.....	72
Çizelge 4.12	Üniversite öğrencilerinin kaynakların adil dağıtılması açısından Türkiye’de yaşanan sorun alanlarına ilişkin önemlilik sıralamalarının dağılımı	76

Çizelge 4.13 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması	78
Çizelge 4.14 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının yaşa göre karşılaştırılması	79
Çizelge 4.15 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının doğum yerine göre karşılaştırılması	80
Çizelge 4.16 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının büyüdükleri yere göre karşılaştırılması	81
Çizelge 4.17 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının üniversiteye geldikleri yere göre karşılaştırılması	83
Çizelge 4.18 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının temel bilim alanına göre karşılaştırılması	84
Çizelge 4.19 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının devam edilen sınıfa göre karşılaştırılması	85
Çizelge 4.20 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının ailedeki birey sayısına göre karşılaştırılması	86
Çizelge 4.21 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılması.....	87
Çizelge 4.22 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının babanın eğitim durumuna göre karşılaştırılması	88
Çizelge 4.23 Üniversite öğrencilerinin sağlık durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	90
Çizelge 4.24 Üniversite öğrencilerinin sağlığını etkileyen hastalık ya da engellilik durumu bulunmasına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	91
Çizelge 4.25 Üniversite öğrencilerinin yararlandıkları sosyal güvenlik sistemine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması.....	91
Çizelge 4.26 Üniversite öğrencilerinin okul günlerinde öğün atlama durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	93
Çizelge 4.27 Üniversite öğrencilerinin barınma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	94
Çizelge 4.28 Üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bir oda bulunmasına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	95

Çizelge 4.29 Kendilerine ait özel bir odası bulunmayan üniversite öğrencilerinin odalarını paylaştıkları birey sayısına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	96
Çizelge 4.30 Üniversite öğrencilerinin geçim kaynaklarına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	96
Çizelge 4.31 Üniversite öğrencilerinin ekonomik durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	98
Çizelge 4.32 Üniversite öğrencilerinin spor yapmalarına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	98
Çizelge 4.33 Üniversite öğrencilerinin sanatsal etkinliklere katılma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	99
Çizelge 4.34 Üniversite öğrencilerinin müzik aleti çalma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	100
Çizelge 4.35 Üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bilgisayarına olma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	100
Çizelge 4.36 Üniversite öğrencilerinin internete girme olanağına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması	101
Çizelge 4.37 Sosyal adalet algısı puanının yordanmasına ilişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi sonuçları	102
Çizelge 5.1 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler	105
Çizelge 5.2 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler	106
Çizelge 5.3 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler	107
Çizelge 5.4 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler	110
Çizelge 5.5 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler	112
Çizelge 5.6 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler	113
Çizelge 5.7 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler	114
Çizelge 5.8 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler	115

Çizelge 5.9 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler	116
Çizelge 5.10 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler	117
Çizelge 5.11 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler	118
Çizelge 5.12 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler	119
Çizelge 5.13 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlara ilişkin değişkenler.....	122
Çizelge 5.14 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler	125
Çizelge 5.15 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler	129
Çizelge 5.16 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler.....	132
Çizelge 5.17 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlara, toplumsal cinsiyet eşitliğine, vatandaşlığa ve adil dağıtıma ilişkin eğilimlerinin sosyal adalet algısı üzerindeki etkisi	133
Çizelge 5.18 Çeşitli değişkenlere göre uygulanan analizler sonucunda hipotezlerin desteklenme durumu	135
Çizelge 5.19 Araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri üzerindeki etkisi	143

1. GİRİŞ

Bugün hemen her toplumda sosyal adalet; küreselleşme, bireyselleşme, demografik değişim ve dönüşümlerin baskısı altında yoksulluğu önleme, eğitim ve öğretim, iş alanlarına dahil olma, sosyal güvenlik ve refah devletinin aktif hale gelmesi gibi pek çok sosyal politika alanı için bir amaç olarak görülmektedir. Ayrıca çok kültürlü bir toplum yapısı sosyal adaletin tüm ülke bireylerini kapsayıcı bir boyutta tartışılmasını gerektirmektedir. Bu nedenle toplumdaki her bireyin ihtiyaç, hak etme ve eşitlik gibi kavramlara bağlı olarak yaşadığı sosyal adalet sorunlarının üstesinden gelmek 21. yy'da sosyal adaleti yeniden düşünmeyi ve bu açıdan kapsamlı bir analiz yapmayı zorunlu kılmaktadır. Bu durumda sosyal adalet felsefi yönleri ile politika alanlarında, ekonomide, din ve toplum içinde tartışılan geniş kapsamlı bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bugün çoğu siyaset bilimci, sosyolog, sosyal çalışmacı, sosyal politikacı ve diğer bilim alanlarından daha pek çok teorisyen ve araştırmacı sosyal adaleti açıklamının yeni yollarını geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu girişimcilerden biri olan David Miller sosyal adaleti, geliştirdiği dört sosyal adalet ilkesi ile açıklamaktadır. İhtiyaç, hak etme ve eşitlik gibi sosyal adalet bileşenlerine dayanan bu ilkeler; sosyal minimum, eşit vatandaşlık, fırsat eşitliği ve adil dağıtım ilkelerini kapsamaktadır. David Miller “sosyal adalet toplumdaki her birey için adalettir” biçiminde hümanistik bir yaklaşımla sosyal adaleti açıklamakta; toplumdaki sosyal adalet sorunlarının, toplumun her kesimine yayılma potansiyeli taşıdığını belirtmektedir. Toplumun her kesimini etkileyen sosyal açıdan adaletsizlikleri tartışmak ve tüm dünya insanlarını kapsayıcı bir sosyal adalet yaklaşımı geliştirmek amacıyla Miller’ın geliştirdiği sosyal adalet ilkelerini temel alan bu doktora tezi çalışması, gençlerin sosyal adalet algısına odaklanmaktadır. Özellikle gençlerin geleceğine yatırım yapmak için onların yaşamlarını biçimlendiren ekonomik, siyasal ve sosyal koşulların yapılandırılması; son yıllarda bütün dünyadaki politikacıların gündeminde, önemli bir politika alanı olduğu bilinen bir gerçektir. Diğer taraftan gelişme göstergeleri de gençliğe yönelik sosyal adalet sorunlarının çözülmesinde gençlik politikalarına işaret etmektedir.

Günümüzde gençlik politikalarının uygulanması özellikle kentsel alanda yaşayan üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki gençler için bir ihtiyaç olarak önem kazanmaktadır. Bu politikaların, gençliğin suça yönelik eğilimlerini azaltmaya ilişkin sosyal kontrol ya da mahkumiyet gibi uygulamalardan; gençlerin sorunlu davranışlarını engellemeye ve riskleri azaltmaya; daha katılımcı, sosyal olarak eleştirel fikirlerin desteklenmesine doğru zamanla değiştiği ve bu değişimin toplumsal yaşama yansıdığı anlaşılmaktadır. Daha yapıcı ve zamanla gelişme gösteren bu politikalar, gençlerin sosyalizasyonunu, yetişkinlerle destekleyici ilişkiler kurmalarını, adaletsizliklerin temel nedenlerine toplu sağduyu göstermelerini, eleştirel düşüncelerini ve sonuç olarak gençliğin gelişimini hedeflemektedir.

Gençliğin yaşam kalitesinin yükseltilmesini hedefleyen mevcut politikaların başarısız olması ise, genç bireylerin toplumsal / sivil yaşama katılımına, eğitim / akademik başarısına ve sonuç olarak sağlıklı birer yetişkin olarak topluma kazandırılmasına engeller koymaktadır. Bunun yanısıra, ikinci sınıf vatandaş olarak demokratik katılımdan uzak yaşam sürdürmeleri nedeni ile özellikle kentsel alandaki marjinal gençlerin koşulları; gençliğe yönelik politika ve programların sosyal adalet bakış açısından tartışılmasını gerektirmektedir.

Amerika’da Ginwright ve Cammarota (2002) tarafından geliştirilen “Sosyal Adalet Gençlik Gelişimi Yaklaşımı (SJYD)” ile gençliğe yönelik gelişme odaklarının daha geniş bir platformda tartışılmasına olanak sağlanmaktadır. Çünkü bu yaklaşım, özellikle Amerika’daki zenci gençlerin toplumsal yaşamda deneyimledikleri sorunlardan yola çıkarak topluma katılımın önündeki kritik faktörleri tartışmakta, zayıf ve yetersiz toplumsal politikaları eleştirerek gençlerin topluma aktif olarak katılması için sürdürülen çabaya katkı sağlamaktadır. Bu doktora tezi çalışmasının nihai hedefi, Ginwright ve Cammarota (2002)’nin sosyal adalet gençlik gelişimi yaklaşımından hareketle ve Miller’ın sosyal adalet ilkelerine dayanarak üniversite gençliğini de kapsayan tüm gençler için “Gençliğe Yönelik Sosyal Adalet” yaklaşımının geliştirilmesidir.

Bugüne kadar evrensel olarak bakıldığında, gençliğe yönelik sosyal adalet konusundaki araştırmaların yetersiz olduğu gör÷lmektedir. Ùlkemizde gençliğin sosyal adalet algısına ilişkin herhangi bir araştırma bulunmamakla birlikte, sadece Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın 2008 yılında yayınladığı araştırma raporunda Türkiye'deki 15-24 yaş arası gençliğin genel olarak sosyal adalet açısından durumu ortaya konulmaktadır. Yurt dışında doğrudan bu konuya yönelik araştırmalara rastlanmamıştır. Yurt dışında yapılan araştırmaların pek çoğu gençleri de içine alan kamuoyu yoklaması şeklinde dir. Doğrudan gençliğe yönelik sosyal adalet araştırmasının sadece Hırvatistan'daki Zagreb Universitesi Psikoloji Bölümü'nde yapıldığı belirlenmiştir. Burada yapılan araştırmada ise Hırvat dilinde yazılmış ve sadece Hırvatistan'daki gençlere uygulanan anket formundan hareketle gençliğin ùlke koşullarını değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Gençliğe yönelik sosyal adalet araştırmasının yetersiz olmasından hareketle yapılması amaçlanan bu araştırmanın problemi; gençlerin sosyal adaleti nasıl tanımladıklarını ve algıladıklarını; sosyal adalet ilkelerine ilişkin eğilimlerini; gençlerin kişisel, aile ve eğitimle ilgili koşullarının sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin eğilimlerine nasıl yansıdığını belirlemeyi içermektedir.

Bu araştırma; eşit vatandaşlık, sosyal minimum, fırsat eşitliği ve adil dağıtım olarak Miller tarafından belirlenen ve uluslararası kabul gören dört önemli sosyal adalet ilkesinden hareketle üniversite eğitimine devam eden gençlerin (i) sosyal adalete ilişkin eğilimleri, (ii) sözü edilen dört ilke bağlamında gençlerin bilişsel, duygusal tepkileri; kişisel, aile ve eğitime ilişkin değişkenler ile sosyal adalet algısı ve sosyal adalete ilkeleri arasındaki ilişkinin ve (iii) sosyal adalet ilkelerinin sosyal adalet algısı üzerindeki etkisinin belirlenmesi için planlanmış ve yürüt÷lmüştür.

1.1 Geçmişten Günümüze Sosyal Adalet

Adalet kavramı, modern çağlarda yeni bir görünüm altında hukuk düzenlerine yansımış; sosyal gerçeklikteki değişiklikler, yeni sosyo-ekonomik ve teknik olgular eşitlik

düşüncesine yeni boyutlar getirmiş; böylece toplumsal gerçeklik, eşit haklar ve eşit bölüşüm temelinde ifadesini bulan bir kuram olarak “sosyal adalet” kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Kaya 2000).

Sosyal adaletin amaçlarından biri olan “sosyal ve ekonomik haklar”dan ilk söz eden 1793’te *Robespierre* olmuştur. Bu tarihte kabul edilen ve Anayasanın başına eklenen ikinci “İnsan Hakları Bildirisi”nde şu hükümler dikkati çekmektedir: “Kamu yardımları kutsal bir borçtur. Toplum; çalışabileceklere iş bulmak, çalışamayacak durumda olanlara da yaşama imkanı vermek suretiyle yoksul vatandaşların geçimlerini sağlamak zorundadır” (Md. 21). Öğrenim herkesin ihtiyacıdır. Toplum, kamu eğitiminin gelişmesine bütün gücüyle yardım etmek ve öğrenim imkânlarını bütün vatandaşlara sağlamak zorundadır” (Md.22) (Gürkan 2001).

Sicilyalı papaz Taparelli D’Azeglio 1845 yılında ilk kez “sosyal adalet” kavramını kullanmıştır. Tanrı tarafından dikte edilen ve evrenin kanunu olarak “ebedi hukuk” biçiminde tanımladığı sosyal adaleti, evrenin işleyişi bağlamında açıklamıştır. Fransız sosyal Katolikleri’nin üç liderinden biri olan De Mun 1882 yılında sosyal adaleti suçla ilgili konuşmasında kullanmıştır. Fransız sosyal hareketinin önde gelen yazarlarından Georges Goyau, Katolik sosyal hareketine bağlı olarak sosyal devletin gelişme ilkesi bağlamında haklar ve sorumluluklardan yola çıkarak sosyal adaleti açıklamıştır (Behr 2003). “Ekonomi ve Sosyal Adalet” başlıklı ve daha çok dini içerikli makalelerden oluşan kitap, 1894 yılında İngilizce olarak yayınlanmıştır. Amerikalı siyaset bilimci Willoughby 1900 yılında sosyal adalet konusunda seri kitaplar yayınlamıştır. Hukukçu Saleilles 1902 yılında, bir makalesini sosyal adalet hakkında yazmıştır. Mühler tarafından 1924 yılında sosyal adalet konusunda hazırlanan doktora tezi, sosyal adalet için yeni yargı sistemine duyulan ihtiyaca dikkat çekilmesinde etkili olmuştur. Ulusal Katolik Refah Konferansı’nda 1935 yılında hazırlanan broşürler, tüm sosyal sınıflar için sosyal adaletin talepleri olarak “ortak fayda”nın sağlanmasına işaret etmiştir (Shields 1941: 26-29).

Sosyal adalet” kavramı, gerçek anlamda 20. yüzyılın ürünü, özellikle çoğulcu demokratik toplumların dayanağı, amacı ve itici gücü olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal adalet kavramının tarihesi insan hakları ve demokrasinin gelişimiyle yakından ilişkili olup, bunların gelişmesiyle paralellik gösterse de yukarıdaki girişimlerden de anlaşıldığı gibi ilk ipuçlarına Fransız Devrimi’nde rastlanmaktadır (Gürkan 2001). Bu da göstermektedir ki, sosyal adalet kavramı yüzyıllar önce siyasal ve sosyal tartışmalarda kullanılmıştır. Özellikle 1970’li yıllardan itibaren ilk kullanıldığı anlam ve uygulamaları konusunda daha fazla tartışmalar başlamıştır (Friesen 2006).

Özellikle 1970’lerde toplumdaki kaynak ve fırsatların dağıtılmasından hareketle tartışılan sosyal adalet, İngiliz ve Amerikalı çağdaş politikacılar arasında John Rawls’ın “Adalet Teorisi” adındaki kitabı ile büyük yankı uyandırmıştır. Böylece sosyal adalet, çoğu akademisyen ve siyaset bilimcilerinin bir anda gündemini oluşturmuştur (Boucher ve Kelly 1998: 1). Para, gıda ve çeşitli mallar gibi materyal ile statü, ilgi ve ceza gibi materyal olmayan kaynakların her bireye adil olarak tahsis edilmesi ya da dağıtılması tartışmaların başında gelmiştir (Laek ve Aleva 1995: 151). Bu kaynakların dağıtılması her bireyin psikolojik, sosyal ve ekonomik refahını etkileyeceği için sosyal adalet, teorisyenler tarafından kaynakların adil dağıtım yollarından hareketle açıklanmaya devam edilmiştir (Deutsch 1975: 137). Böylece 1970’li yıllarda John Rawls tarafından başlatılan bu tartışma ile adil dağıtıma ilişkin yeni bakış açıları geliştirilmeye başlanmıştır (Merkel 2005: 51). Bu bağlamda sosyal adaleti liberal kavramlardan yola çıkarak açıklayan teorisyenler üretime göre kaynakların dağıtılmasına odaklanmışlardır. Özellikle eşitlik üzerinden özgürlüğe odaklanarak liberal görüşü savunanlar eşitsizliği olağan kabul etmiş; sosyal refahı artırdığını öne sürmüşlerdir. Çoğu liberale göre sosyal adalet, özellikle ekonomik özgürlük ve siyasal eşitlik olarak bütüncül bir biçimde açıklanmıştır. Liberal görüşü savunanlar adaleti tanımlamak için uzlaşma / anlaşma ve fayda kavramlarına bağlı olarak iki farklı yaklaşım öne sürmüşlerdir. Anlaşma geleneğine bağlı olarak sosyal adaleti savunan teorisyenler; adil bir devletin özgür ve bağımsız vatandaşları arasında yazılmamış bir sözleşmeye bağlı olarak var olduğunu iddia ederler. Bu görüşün aksine faydacı gelenek, toplum için toplam iyilik durumunun optimize edilmesi olarak sosyal anlaşma geleneğinin tanımladığı adaleti reddeder (Barusch 2009: 13-17).

Sosyal adalet bugün, 1990'lı yıllardan itibaren küreselleşme, bireyselleşme, demografik değişim ve dönüşümlerin baskısı altında zengin ve yoksul arasındaki uçurumların artması nedeni ile özellikle sosyal demokratik hükümetlerin gündeminde tartışılmaya devam etmektedir (Merkel 2005: 59). Çünkü özellikle çokkültürlü demokratik toplumlarda çoğu zaman farklı kültürlerin, içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması ve yurttaşlık hakları açısından sosyal adalet tartışma konusu olabilmekte; daha geniş anlamda farklı alanlardan bilim insanı ve akademisyenler sosyal adaleti farklı bakış açıları ile tanımlamakta ve açıklamaktadırlar.

1.2 Sosyal Adaletin Tanımı

Sosyal adalet, açıkça tanımlanmış ve sınırları belirlenmiş durağan bir kavram değildir. Aksine dinamikdir. Bu nedenle sosyal adaletin çok iyi bilinen ve yaygın olarak kullanılan bir tanımı bulunmamakla birlikte, farklı boyutlarından yola çıkılarak çeşitli yönleri açıklanmaktadır (Anonymous 2006).

Günümüzde çoğulcu demokrasilerin dayanağı ve itici gücü olan sosyal adalet, en geniş anlamda toplum ile onu oluşturan üyeler arasındaki ilişkileri düzenlemektedir. Herkese bütünün bir parçası, bir üyesi olarak düşen “hak ve görevlerin” ne olduğunun tespitidir (Gürkan 2001). Genel olarak sosyal adalet “ortaklaşa iyi”nin gerçekleştirilmesi amacıyla toplumun üyesi olarak kabul edilen bireylerle, toplum arasındaki sosyal ilişkilerin düzenlenmesidir. Toplumu oluşturan sosyal sınıflar arasındaki ekonomik dengesizliklerin giderilmesi, ekonomik olarak zayıf sosyal sınıfların diğer sosyal sınıflara karşı korunması olarak tanımlanabilecek olan sosyal adalet; özellikle emeği ile çalışanların, yaşadıkları toplum içinde insan onuruna yaraşır bir asgari yaşam standardına kavuşmalarını sağlayacak şekilde yaratılan ulusal gelirden pay almalarını garanti altına almaya yönelik uygulamalar bütünü olarak da açıklanmaktadır. Bu anlamda sosyal adalet, gelişmenin külfetlerine katlanma ve nimetlerinden faydalanma konusunda sosyal sınıflar arasındaki dengeyi ifade etmektedir. Genel olarak ekonomik refah unsurlarının sosyal sınıflar arasında dengeli şekilde dağılımı ile yakından ilgili bir kavram olarak sosyal adalet öne çıkmaktadır (Alper 2007).

Diğer taraftan sosyal adalet; şimdiki ve gelecekteki tüm kuşakların eşit fırsatlara sahip olmaları ve insan haklarının korunması bağlamında özellikle zengin ve yoksul milletler arasında gittikçe artan eşitsizliklere odaklanmaktadır (Moffat 2001). Nitekim küresel ekonominin daha az gelişen toplumlarda hem çevreler hem de insanlar üzerinde büyük rol oynadığı bilinmektedir. Son on yıldır hem gelişmekte olan hem de gelişmiş dünyada giderek artan yoksulluğa tanıklık edilmiştir ve halen edilmektedir. Örneğin İngiltere'deki evsiz ve muhtaç bireylerin sayısı, ekonomik sistemin başarısız olduğunun kanıtıdır. Ayrıca ABD'nin yaşadığı konut krizi ve Avrupa'yı sarsan şirket krizleri ile Türkiye'ye ulaşan, artan işsizlik dalgası ve durgunluk da diğer somut örneklerdir. Hatta Üçüncü Dünya ülkelerinde özellikle yoksullukla artan sorunlar daha kötü bir tabloyu önümüze koymaktadır. Bu anlamda sosyal adalet; özellikle yoksullar için yiyecek, ısınma, içme suyu, sağlık bakımı ve eğitime ilişkin olanakları ve fırsatları garanti altına alarak gelecek kuşakların kaynaklara eşit ve adil ulaşmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle bireylerin özellikle yoksul ve güçsüzlerin varlık, ihtiyaç ve istekleri sosyal adalet temeline dayalı olarak tartışılmaktadır.

Hatta sosyal katılım ve toplumsal yaşama ilgili olma, topluma uyum sağlama, yerelden küresele tüm düzeylerde güçlenme, toplumu eyleme geçirebilme, gelişme için tüm gelecek kuşakların hakları ile sosyal ve kültürel çeşitliliğe saygı duyma gibi sürdürülebilirlik plan ve stratejilerinin gelişmesi sosyal adaletin gelişmesi ile sağlanmaktadır (Anonymous 2002a).

Aksi taktirde yaşanan adaletsizlikler, bireysel ve sosyal adaletsizliği ortaya çıkarmaktadır. Bireysel adaletsizlik, bireylerin haklarını savunmayı gerektirdiğinden kolaylıkla görülebilir. Sosyal adaletsizlik ise, sosyal yapıları gerektirdiği için genellikle daha gizli ve kompleks olmaktadır. Bu yapılar; toplumu şekillendiren yasalar, gelenekler, kurumlar ve politikalar aracılığı ile sosyal adaletsizliğe neden olabilmektedirler (Alo-D'Rezario 2005).

Diğer taraftan sosyal olarak adaletsizlik zaman, yer ve sosyal konuma bağlı olarak açıklanabilir. Sosyal adaletsizliğe uğrayan her yer ve zamandaki insan, yeni bağlamlar

içinde adalet için olan mücadelesine devam eder. Bu nedenle sosyal adalet evrensel barışın sağlanmasına katkı sağlamak için sürekli mücadele ve süreçlerle mümkün olabilmektedir (Riley 2008: 1, Rodgers vd. 2009: 1).

Bell (2007: 4)'e göre sosyal adalet "...hem süreç hem de amaçtır. Sosyal adaletin amacı toplumdaki her birey için ihtiyaçları karşılamak, topluma eşit katılımı sağlamaktır. Kaynakların dağıtımı için bir toplum vizyonunu gerektiren sosyal adalet, toplum içindeki tüm bireylerin fiziksel ve psikolojik olarak güvenli ve eşit bir yaşam sürdürmesidir. Sosyal adalet toplumdaki diğer insanlara, onların toplumuna ve ülkelerine karşı sosyal sorumluluk bilincine sahip sosyal aktörleri gerektirir" (Bell 2007: 4). Bu nedenle sosyal adalet, her birey için bireysel haklar ve toplumda bir birey olarak dikkate alınmakla ilişkilidir. Bu yönü ile sosyal adalet; eğitim, sağlık, sosyal ve yasal hizmetlerde ırk, etnisite, renk gibi sosyal kategorilere bağlı eşitsizlikleri azaltmak ya da ortadan kaldırmak için güçlü bir mekanizma olarak kabul edilir (Rosner-Salazar 2003: 1).

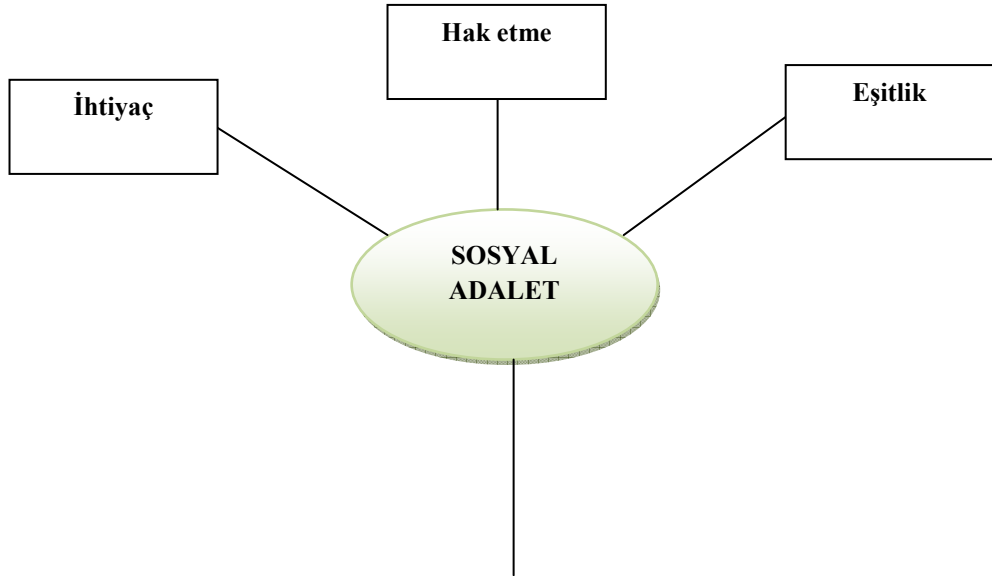
Yukarıdaki farklı tanımlarından anlaşıldığı gibi sosyal adalet, toplumdaki her birey için "ortak iyi"yi sağlamaya dayanır. Ancak çokkültürlü bir toplumda özellikle topluma aktif katılım kimi zaman sorun olabilmektedir. Habermas (1996)'a göre bu nedenle çokkültürlülük, bir toplumun kendini dış dünyaya karşı kapılarını kapatarak yaşamın sürdürülmesine aracı siyasal bir sistem olmamalıdır. Aksine çokkültürlü toplumlar, her yurttaşın bir kültürel miras dünyası içinde büyüme ve çocuklarını ayırma uğramaksızın aynı dünya içinde büyütme fırsatını veren siyasal yapılar olmalıdır. Bu nedenle çağdaş ve demokratik toplumlarda yaşanan hızlı değişim, bütün durağan yaşam biçimlerini parçalarken; kültürler, değişim gücünü ancak eleştiriden ve parçası oldukları toplumdan kopmadan alırlarsa yaşamaya devam etmeleri mümkün olabilecektir. Bu da çokkültürlü toplum yapısındaki her bireyin içinde yaşadıkları toplumun üyesi olarak görülmesi ile mümkündür (Habermas 1996). Toplumun her üyesi için ortak yararlılığı sağlamak, toplumsal yaşamdaki fırsat ya da kaynakların bireyler arasında nasıl dağıtılması gerektiğini açıklamak ile mümkündür.

1.3 David Miller: Sosyal Adalet İlkeleri

Sosyal adaletin çağdaş felsefecileri arasında önemli yere sahip olan Miller (1999), sosyal adaleti yaşamdaki iyi (avantaj) ve kötü şeylerin (dezavantaj) toplumdaki bireyler arasında nasıl dağıtılması gerektiğinden hareketle açıklamaktadır (Miller, 1999: 11). Miller (1999) para, eşya, mülk/emlak/arazi, iş, makam, eğitim, tıbbi bakım, çocuk yardımları, çocuk bakımı; rütbe, madalya ve ikramiye gibi ödül; bireysel güvence, barınma, ulaşım, boş zaman etkinliklerine ilişkin fırsat ve kaynakları bu avantajlar arasında sıralamaktadır. Diğer taraftan kötü şey ya da yük olarak kabul edilen dezavantajlar arasında ise zorluk, tehlike, onur kırıcı iş ve yaşlılar için bakım bulunmaktadır. Miller; toplumda avantaj ve dezavantaj olarak sıraladığı bu iyi ve kötü şeylerin çeşitli olması nedeni ile dağıtım ilkelerinin de pek çok kriter dikkate alınarak açıklanması gerektiğini öne sürmektedir (Miller 1999: 2005). Bu bağlamda her bireyin birlikte yaşamının sorumluluklarını ve faydalarını adil paylaşmaya ihtiyaç duyması nedeni ile toplumun özellikle sosyal ve siyasal kuruluşlarının yeniden yapılandırılması kaçınılmaz olmaktadır (Miller 1999: 4). Tabii ki devlet; sosyal adaletin gerekliliklerini yerine getirecek güç, yetki ve sorumlulukları elinde bulundurması nedeni ile önemli bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Miller 1999: 19). Devlet, adalet ya da toplumsal yaşama ilişkin yasalar, vergiler, sağlık bakımı ve kriminal cezalar gibi alanlardaki adaletsizliklerin çözümlenmesinde çeşitli mekanizmaları aracılığı ile önemli rol oynamaktadır. Böylece sahip olduğu çeşitli bakanlıkları ya da kurumları aracılığı ile toplum içindeki her bireyin avantaj ya da dezavantajlardan faydalanmasını etkileyerek, politikaları ve uygulamaları aracılığı ile sosyal adalet ya da kimi zaman da sosyal adaletsizliklere katkıda bulunmuş olmaktadır. Ancak devlet, diğer kurum ve kuruluşların işbirliği olmaksızın tek başına sosyal adaleti sağlamak için yetersiz kalabilir (Miller 1999: 11). Bu nedenle sosyal adalet, topluma yayılan bireysel ya da toplu dağıtımcı / tahsis edici etkilere yön veren devletin kurum ya da kuruluşlarının uygulamalarını da tartışmayı gerektirir. Çünkü yarı otonom pek çok kuruluş, çoğu zaman önemsizmiş gibi görünen kararlar ile avantaj ya da dezavantajların topluma dağıtılmasında etkili olmaktadır. Örneğin bu kuruluşlar tarafından sağlanan eğitim fırsatlarına erişme ve sağlık bakımı gibi uygulamalar her ne kadar doğrudan adaletsizliğe uğrayan birkaç bireyi etkiliyor gibi görünse de, sosyal açıdan toplu etkileri

vardır. Bu nedenle sosyal adalet, başta reform gücüne sahip olan devlet olmak üzere, toplum içindeki her bireyin varlığını etkileyen kurumsal yapılarla birlikte, birbirleriyle ilişkili parçalardan oluşan toplum fikrini gerektirir (Miller 1999: 12). Çünkü sosyal adalet, her bireyin sosyal refahına katkı sağlayan kurumsal düzenlemelerle mümkün olabilmektedir (Miller 1999: 4). Bu bağlamda yapılacak düzenlemeler sosyal adalet bileşenleri ile uyumlu olmak durumundadır. Miller, sosyal adaletin bu bileşenlerini “**ihtiyaç**”, “**hak etme**” ve “**eşitlik**” olarak sıralamaktadır (Miller 1999: 2005, Şekil 1.1).

Miller (1999: 207)’a göre “**ihtiyaç**” temel gereklilik olup; kapasite ya da fonksiyonların kullanılamaması ve geliştirilememesi gibi yaşamsal destekler için gerekliliklerin olmaması ve bu nedenle muhtemel risk ve tehlikeler ile ilişkili bir kavramdır (Miller 1999: 207).

Şekil 1.1 Sosyal adaletin dengeleyici bileşenleri (Barush 2009’dan uyarlanmıştır)

“**Hak etme**” performansa dayalı ödül kazanma ile ilişkilidir ve bu nedenle üstün performans; makam, rütbe, madalya ve ikramiye gibi ödül ile fırsat olarak materyal ya da materyal olmayan karşılıkların alınmasını sağlar (Miller 1999: 138).

“**Eşitlik**” her toplumun, vatandaşlarını eşit olarak kabul etmesi, bireylerin birbirlerine eşit davranması ve toplumsal fırsatların her vatandaş için adil olarak dağıtılması ile açıklanan sosyal bir idealdir (Miller 1999: 232).

Miller (2005) yaşamın değerini artıran, insan haklarını ve adaleti görünür kılan yukarıdaki üç önemli sosyal adalet bileşenine bağlı olarak sosyal açıdan adaleti “**Sosyal minimum**”, “**Eşit vatandaşlık**”, “**Fırsat eşitliği**” ve “**Adil dağıtım**” ilkeleri ile açıklamaktadır (Miller 2005: 5).

(i) **Sosyal minimum:** Miller (2005: 5)’a göre sosyal minimum, insan ihtiyaçlarını dikkate almayı gerektirir. Bu bağlamda her vatandaş, temel ihtiyaçlarını yeteri kadar karşılayacak ve bugünün toplumunda onurlu ve güvenli bir yaşamı güvence altına alarak yaşamını sürdürmeyi sağlayacak kaynaklara erişebilmelidir (Miller 2005: 5). Miller’ın bu ilkesi yaşamın gereklilikleri için üretme, kalkınma ve bunların sağlanması için gerekli materyallerin yönetimi hakkı ile ilişkili olan ekonomik, kültürel ve sosyal hakların da gereğidir. Bu haklar bir toplumdaki her bireye gıda, barınma ve sağlık bakımı gibi pek çok ihtiyaçlarının karşılanması için asgari yaşam standardını sağlayacak sosyal ve ekonomik güvenceyi sağlar (Anonymous 1966). Miller (2005: 8)’ın da belirttiği gibi sosyal minimumlar sadece para ya da gelirden yola çıkılarak açıklanamamalıdır. Sosyal minimumlar, saygın bir yaşam sürdürebilmek için yeterli sağlık bakımı gibi yaşam koşullarını da garanti altına almak demektir. Bu nedenle bir toplumdaki her birey, standard ve yeterli bir sağlık bakımına erişebilmelidir. Bunun için bireylere sağlanacak kaynaklar onların ödeme gücüne göre değil, ihtiyaçlarına göre dağıtılmalıdır (Miller 2005: 8).

Diğer taraftan sosyal minimum, yaşanılan fiziksel çevre ile de ilişkilidir. Miller (2005: 9)’a göre herkes aşırı gürültü ve kirliliğe, önemli bir tehlike riskine maruz kalmadan temiz bir caddesi olan; park ve oyun alanlarına erişimi kolay; alışveriş merkezlerine ve boş zaman etkinliklerinin gerçekleştirildiği yerlere güvenli erişimi sağlayan yeterli standarttaki bir çevreye sahip olmalıdır. Çünkü böyle bir durumda fiziksel çevrenin

özellikle sağlığın korunmasını ve iyileştirilmesini sağlamada çevresel açıdan minimumları taşıması şarttır (Miller 2005: 9).

(ii) Fırsat eşitliği: Miller (2005)'a göre bu ilke özellikle sosyal adaletin eşitlik bileşeni ile ilişkilidir (Miller 2005: 10-11). Diğer taraftan, küreselleşme ile toplumların gittikçe artan çokkültürlü yaşamlarında fırsat eşitliği, azınlık grupların iş ve eğitim fırsatlarına duyarlı uygulamaları benimsemelerini gerektirir (Miller 2005: 12). Çünkü sosyal adaletin fırsat eşitliği ilkesine göre her bireyin iş ve eğitim alanlarına dahil olma gibi toplumsal olanaklara erişmelerindeki şans; onların ırkı, cinsiyeti, dini, etnisitesi ve ailenin sosyal sınıfı gibi özellikleri ile değil; bu olanakların gerektirdiği motivasyon, beceri ve yetenekler doğrultusundaki değerlendirmeye bağlı olmalıdır (Miller 2005: 14).

(iii) Eşit vatandaşlık: Miller (2005: 5)'a göre her vatandaş eşit sivil, siyasal ve sosyal haklara sahip olma; bu hakları etkili bir biçimde kullanma ya da uygulama hakkına sahiptir (Miller 2005: 5). Miller'ın bu ilkesi sosyal adaletin eşitlik bileşeni ile ilişkili olup; toplumdaki her bireyin haklarını eşit ve etkili bir şekilde kullanmaları açısından önem taşımaktadır. Evrensel İnsan Hakları Deklarasyonu'na göre bu haklar ayırım ve baskı olmaksızın ibadet, kişisel güvence, düşünme, kendini ifade etme, oy verme, siyasal yaşama katılma, bilgiye erişmede özgürlük ile eşitliği içermektedir (Anonymous 1966). Miller (2005: 6) bu hakların etkili bir şekilde gerçekleştirilmesinin sadece devletin yasaları ile değil; aynı zamanda toplum içindeki her vatandaşın toplumsal yaşama ilişkin davranış ve tutumları ile garanti altına alındığını belirtmektedir. Bu bağlamda her toplumda öncelikle “eşit saygı kültürünün yaygın hale getirilmesi”, “birlikte yaşamayı öğrenme ve farklılıklara saygı duyma” bilincinin kazandırılması şarttır (Miller 2005: 6).

(iv) Adil dağıtım: Miller (2005)'a göre bu ilke sosyal adaletin hak etme bileşeni ile ilişkilidir ve eşit vatandaşlığın bir parçası olmayan ve sosyal minimumu desteklemeyi gerektirmeyen bazı kaynaklar eşitsiz olarak dağıtılabılır (Miller 2005: 16). Ancak, herkes için avantajları eşit olarak dağıtmak mümkün değildir. Bu durumda adil dağıtım, şans, hak etme ve seçimle ilişkili olarak açıklanabilir. Miller (2005:7)'a göre sosyal

adalet, şanstın tamamen bağımsız olarak açıklanamaz. Ancak, insanların kötü şanstın korunması ve iyi şansın kümülatif etkilerinin de azaltılması gerekir (Miller 2005: 17). Başka bir deyişle, bir insan şanslı olduğu için piyango gibi şans oyunlarından çok para kazanıyorsa bu, toplumda adil dağıtımın sağlanması açısından sakıncalı ve adaletsiz bir durumdur. Diğer taraftan birey kendi yetenek ve çabaları nedeni ile yani üstün performansı sayesinde bir katkı sağlıyorsa, bununla orantılı yani nisbi bir ödülü hak etmelidir. Bu nedenle böyle durumlardaki dağılımlar eşitsiz görünse bile adildir (Miller 2005: 17).

Miller (2005: 18)'a göre bir seçimi yansıtan eşitsizlikler daima adildir. Başka bir deyişle bireyler kendi seçimlerine bağlı olarak yaşadıkları eşitsizliklerin sonucu ile yaşamak durumundadırlar. Ancak doğrudan bireysel seçimlerden kaynaklansa da, tek başına katlanmak zorunda olunmaması gereken sonuçlarla da karşılaşmak mümkündür. Örneğin sigara içme, kansere neden olabilir. Bu durumda kendi özgür iradesi ile bir paket sigara almayı seçen birey, kansere yakalanabilir. Ancak her birey için kanser istenmeyen bir durum olup; sigaraya daha fazla vergi konulması, bireylerin sigarayı bırakması ve tedavisinin sağlanması için bir çözüm yolu olabilir (Miller 2005: 18).

Diğer taraftan, özellikle benzer kapasite ve performansa sahip bireyler arasında adil dağıtım açısından seçim yapmayı gerektiren ve bu bireylerin uzun süreli avantaj kazanması söz konusu olduğu durumlarda, bireylerin kapasitelerine ilişkin gerçekçi ve dürüstçe değerlendirme yapılması şarttır (Miller 2005: 19).

Miller (2005)'ın bu sözü edilen dört ilkesi arasında öncelik sıralaması yapmak mümkün değildir. Çünkü sosyal adalet ilkelerinden de anlaşıldığı gibi oldukça geniş kapsamlı bir konu olan sosyal adalet her ilke doğrultusunda farklı yönleri ile günlük yaşama yansımaktadır (Miller 2005).

1.4 Günlük Yaşamda Sosyal Adalet

Bu ilkelerden hareketle Miller (2003)'a göre sosyal adalet "toplumdaki tüm bireyler için adalet" olarak tanımlanmaktadır. Miller bu baēlamda adalet ve sosyal adalet ilişkisini öncelikle adalet ve yönetim arasındaki baēlardan hareketle açıklamakta; günlük yaşamdaki adalete, adilce eylemlerde bulunmak / harekete geçmek üzere ihtiyaç duyulduēunu belirtmektedir. Bu nedenle günlük yaşamda öncelikle deēerler, eylemler ve bilgi ön plana çıkmaktadır. Nitekim sahip olduēumuz deēerleri, bunlara uygun eylemleri ve bilgiyi fark ederek günlük yaşamdaki adaletsizlikleri nispeten kolayca görebilir ve neyin adaletsizlik olduēunu bilebiliriz (Miller 2003). Bu yönü ile sosyal adalet; sosyal yaşam dokusunu biçimlendiren amaçlı eylemlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal adalet; bireysel eylemlerin ortaya çıkışını ve bireysel eylemleri etkileyen kurumsal uygulamaların incelenmesini gerektirmektedir. O halde sosyal adalet; sınırlı deēildir ve toplumda yaşanan pek çok olay ya da duruma baēlı olarak çeşitli süreçleri ve mücadeleleri gerektirir. Ancak bazıları bu dünyayı daha adil olarak yaşayarak deneyimlerken, bazıları için bu dünya zaten adaletsizdir. Bu nedenle günlük yaşamda adil sosyal olayların yaşanması, sosyal adaletin saēlanması ile mümkündür. Ayrıca sosyal adaletin yerleşik hale gelmesi; öncelikle ahlaki gelişim perspektifinden irdeleme yapmayı gerektirir. Ahlaki gelişime ilişkin görüşler ise farklı yazarların farklı bakış açılarından ortaya konulmaktadır (Harrison 2006).

Kohlberg (1981), Piaget (1955)'in bilişsel gelişme aşamalarına benzer bir Şekilde ahlaki gelişim aşamaları teorisi geliştirmiştir. Kohlberg ahlaki gelişimin bir dizi dahilinde birbiri ile ilişkili olan altı aşamasının [Ceza ve itaat eēilimi, çıkara dayalı alışveriş, bireylerarası uyum, kanun ve düzen eēilimi, sosyal sözleşme eēiřimi, evrensel ahlak ilkeleri eēilimi] olduēuna inanmaktadır (Aral vd. 2000). Kohlberg (1981)'e göre hiçbir birey; bir önceki aşamayı tamamlamadan diēer aşamaya geçemez. Walker (2000)'a göre ise, bilişsel süreçlerin objektif ve bilinen dünyanın ikilemlerini çözebilmek için bireylerin ahlak kurallarını uygulamaya geçirdiklerini varsayan Kohlberg'in tipik modernist yaklaşımlarına katılmaktadır. Walker (2000)'a göre sosyal adalete ilişkin olumlu yaşam deneyimleri ahlaki ilkelere dayanır.

Ayrıca sosyal adalet açısından bilişsel fonksiyonları içeren insani gelişim için sosyo-kültürel yaklaşımlar öne çıkmaktadır. Nitekim gelişmiş zihinsel işlevsellik dil ve söylemlerle şekillenmekte ve sosyal ilişkiler ile artmaktadır. Bu perspektiften dil; ahlaki ve bilişsel gelişimde önemli rol oynamaktadır. Ahlaki gelişim; bireyler arasındaki sosyal ilişkilerde kullanılan dil ve işaretler ile pekiştirilmektedir. Böylece sosyal yaşamda deneyimlerden öğrenilen yetenekler yoluyla ahlaki ve etik etkileşimler yaşanmaktadır (Harrison 2006). Dewey (1984)'e göre insanları tanımak, bireysel olarak toplumdaki farklı bireylerle etkileşim kurulması ile sağlanır. Olumlu etkileşimlerin sağlanması, çoğunlukla demokratik bir yaşamda mümkün olabilmektedir. Gergen (2003)'e göre demokrasilerin güçlenmesi ise bireylerin bağımsız karar vermelerine olanak veren ilişkiler sürecine dayanır. Demokrasi süreçlerinin gelişmesi de; sosyal adalet için harekete geçme olanağı sağlar. Gergen'in demokrasi prensipleri; grup bütünlüğünü, zamana ilişkin tarih bilincini ya da vatana bağlı olma gibi bir entegrasyonu ve sosyalden bireyselle doğru düşünce yapısının gelişmesini gerektirir (Gergen 2003).

Bu bağlamda özellikle demokratik bir toplumda eğitim almış birey, sadece mesleki olarak değil; aynı zamanda felsefi ve siyasal sorgulara göre de yaşamda dağıtılan “iyi” ve “kötü” şeylerin hangisinin etik hangisinin değerli olduğundan yola çıkarak bir değerlendirme yapar. Bu nedenle kişisel ve profesyonel yaşamda etik ve ahlak kavramları, günlük yaşamda bireysel seçimlerle ortaya çıkmaktadır. Bu noktada her bireyin günlük yaşamda yapmış olduğu seçim ve eylemlerinden sorumlu davranmaları sosyal adaletin gereği olarak önem kazanmaktadır (Harrison 2006).

Miller (1999) bu noktada sosyal adaletin, yaşanan deneyimler bağlamında ele alınması gerektiğini savunmaktadır. Çünkü modern toplumlar kompleks bir yapıya sahip olduğuna göre, toplumsal ilişkiler ve bunların sonuçları da kompleks olabilmektedir. Bu nedenle böyle bir toplumda adalet teorileri de kompleks olacaktır. Bu bakış açısından yola çıkan Miller'in adalet şemasında “insanların hak ettiği yer, ihtiyaç duyduğu şey ve eşitlik” gibi üç önemli kavram açıklanarak refah devletinin önemli yönlerini ortaya koyan sivil, siyasal ve sosyal hakların eşit dağıtılması ile her vatandaş için eşit statü açıklanmaktadır. Bu hakları kısaca açıklayacak olursak sivil haklar; mülk hakları, yasal

güvence ve özgürlükleri içerir. Yasal haklar; oy verme, dernek kurma, anayasaya uygun olarak herhangi bir gösteriye katılmayı kapsar. Sosyal haklar; eğitim, sağlık, toplumsal temelli bakım, barınma ve gelirin sürdürülmesi gibi temel standartlara ulaşabilmeyi ifade etmektedir. Eşit sosyal haklar, refah devletinin önemli belirleyicisi olarak siyasal ve sivil hakların kullanılabilmesi için eşit yeteneklere / özelliklere sahip olmak anlamına gelmektedir. Bireylerin neyi hak edip etmedikleri, ihtiyaçları ya da eşitlik durumları, uygulanan adalet prensiplerine göre davranışların incelenmesini gerektirir. Bu noktada Miller (2004) sosyal olarak adaletin toplum için olduğunu tartışarak, temel sosyal ve siyasal kuruluşların geçerli adalet prensiplerine göre kaynakları dağıtmasının yeterli olmadığını; ancak bu prensiplerin kendi başına toplumdaki bireyler arasında adil dağıtım açısından makul bir görüş birliği sağlanmasında gerekli olduğunu ileri sürmektedir (Miller 2004). Miller aynı zamanda farklı rejimlerde yapılabilecekler, sosyal adalet sisteminin sınırlılıklarına nasıl karar verilebileceğine de değinerek, özellikle bu sınırlılıkların seçime dayalı olarak var olduğuna dikkatleri çekmektedir. Bireylerin devlet hastanesi yerine özel hastaneye gitmeleri ya da çocukların kolejlerde eğitim almaları bunun en güzel örnekleridir (Miller 2005).

Dodson (1993) sosyal adaleti; “her sabah yüzleştığınız bir konudur. Nitekim sosyal adalet evde suyun bulunması, pişirme kolaylıkları ve sanitasyon; ailelerin çocuklarını besleyebilmeleri, iş bulmaları ve aynı zamanda kültürel miraslarını bilmeleri ve anlamaları için çocuklarını okula gönderebilmeleridir. İyi bir iş bulma ve belirli bir sağlık düzeyini yakalayabilme; ayırım yapılmaksızın yaşama şansı ve fırsatlarına sahip olabilmektir” şeklinde tanımlamaktadır (Dodson 1993). Bu bağlamda sosyal adalet sahip olduğumuz yeteneklerimizi kullanmak ve yaşamımıza yön veren fırsat ve şanslarla hepimiz için vardır. Sosyal adalet, çocukların bakımını üstlenmekten, yaşlıları korumaya kadar yaşamın her alanına dokunmaktadır (Anonymous 2004). Bir anlamda sosyal sistem içinde yaşam döngüsünün her alanına yansımaktadır.

Refah düzeyi yüksek ve sürdürülebilir toplumlar inşa etmek, temeli günlük yaşamdaki adaletsizliklere dayanan yaşamlarda saklıdır. Çünkü bugün dünyada pek çok insan, gelişmiş ülkelerin standartlarından düşük bir yaşam sürdürmekte, çoğunlukla yoksulluk nedeni ile ayrımcılık, ötekileştirme, baskı ve şiddete mağruz kalarak pek çok hak ve

fırsatlardan yoksun bir yaşam sürdürmektedir. Adaletsiz yaşamların sorunları ve bunlara ilişkin hedeflerin başarılması, bugünün yarına yansması olduğu gerçeğinden hareketle bir yaşam döngüsü üzerinden tartışmayı gerektirir. Bu bağlamda İskoçya hükümeti sosyal adaleti toplum, aile, yaşlı, çocuk ve gençlerin yaşamına yansıyan yönlerinden hareketle yaşam döngüsüne bağlı olarak açıklamaktadır (Anonymous 1999). Buna göre sosyal adalet; öncelikle refah düzeyinin artması, barış, güçlenme ve birlikte yaşamayı öğrenme açısından toplum için adaleti gerektirir. Hemen her ülkede işsizlik, yetersiz ve korunmasız koşullara sahip olma ya da zorlu iş koşulları gibi daha pek çok nedenlerle çoğu birey, yoksul bir ailede yaşamını sürdürmektedir. Genellikle çevreleri tarafından kabul görmemekte ve dışlanmaktadır. İşe girememeleri ya da sadece zorlu iş koşullarında çalışmak durumunda olmalarının nedeni her aileye göre değişmekle birlikte; çoğu zaman öğrenme olanaklarının, kişisel beceri ve deneyimlerinin yetersiz olmasından kaynaklanan işin gerektirdiği donanımlara sahip olamamaktadırlar. Bu nedenle toplum için adalet, aile yaşamında sosyal adaleti sağlamaktadır.

Diğer taraftan özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerin çoğunda yoksulluğa bağlı olarak çoğu yaşlı birey, finansal ve sosyal güvenceye sahip değildir. Çoğu zaman toplumla içiçe yaşamayı arzu etmelerine rağmen toplumsal yaşamdan izole edilmekte ve sosyal hizmetlere ulaşamamaktadırlar. Emekli olmaları ile birlikte yetersiz sağlık, barınma koşulları, hırsızlık gibi nedenlerle öldürölme korkusu ile yaşam kaliteleri de tatmin edici düzeyde olmamaktadır. Böylece yaşlılar için bağımlı ve daha pasif bir yaşam sürdürme söz konusu olmaktadır. Bu nedenle aile yaşamında sosyal adaletin sağlanması yaşlıların yaşamının iyileşmesi açısından gerekmektedir. Ayrıca ailenin geçmişi ne olursa olsun; her çocuğun büyümek, okumak, yazmak, sayı saymak, güvenli ve sağlıklı bir çevrede yaşamak için gerekli fırsat ve temel yaşam becerilerine sahip olmaları önemlidir. Yaşın ilerlemesi ile kırılğanlaşan yaşam; özellikle çalışma yaşamının hızla değişen taleplerine uyum sağlayabilmek için çeşitli yetenek, bilgi ve özelliklere sahip olmayı gerektirdiğinden her genç için bu fırsatlara sahip olmak önem kazanmaktadır. Aksi takdirde ücretsiz ya da güvencesiz işlerde çalışmak, toplum hatta en yakın çevresi tarafından alay konusu olmak ve izole edilerek yabancılaşmak söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle aile yaşamında sosyal adalet, çocuk ve gençler için toplumdaki sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunur (Anonymous 1999).

1.5 Gençliğe Yönelik Sosyal Adalet

Sosyal adalet, insanlığın her çağı için en büyük ideal olmuştur (Bittelman 1936: 3). Bugün bu idealin gerçekleştirilme durumu özellikle Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler gibi uluslararası organizasyonlar tarafından yayınlanan gelişme göstergelerinden anlaşılmaktadır.

Dünya Bankası tarafından 2010 yılında yayınlanan `Dünya Gelişme Göstergeleri`ne göre bugün başta yoksul ülkeler olmak üzere çoğu ülke, sosyal adaletle ilişkili çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Adil dağıtım ve sosyal minimumlar dikkate alındığında, dünya üzerinde günlük tüketim ortalaması 1.25 dolar olup; bu değer altında bir gelirle yaşam sürdüren pek çok yoksul aile bulunmaktadır. Özellikle yoksul ülkelerdeki yoksulluk sınırları, genellikle temel besin desteğini ve yaşam gerekliliklerini sağlamayı gerektiren düzeyde kalmaktadır (Anonymous 2010a: 4). Örneğin hala Sahra Çölü'nün Güney Bölgeleri'nde yetersiz beslenme ve sağlık koşulları nedeni ile her yedi çocuktan biri ölmektedir (Anonymous 2010a: 12). Buna ek olarak ormanların yok olması, özellikle yoksul ülkelerin geçim kaynaklarını tehdit etmektedir (Anonymous 2010a: 17).

Diğer taraftan özellikle yetersiz eğitim olanakları; çocukların ve gençlerin fırsat eşitsizliğine, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet önyargıları nedeni ile toplumsal yaşamdaki haklarını kullanamamalarına neden olmaktadır. Dünya çapında 72 milyon çocuk okula gidememekle birlikte; özellikle yoksul çocukların okula kayıt yaptırabilme olasılıkları düşük iken, gelişmekte olan yoksul ülkelerdeki varlıklı hanehalklarındaki çocukların büyük bir kısmı herhangi bir okula gitmemektedir (Anonymous 2010a: 8). Kız çocukları için eğitim fırsatları genişlemesine rağmen, toplumsal cinsiyet önyargıları düşük gelirli ülkelerde daha fazla olmaktadır (Anonymous 2010a: 10). Ayrıca her yıl 500.000`den fazla kadın hamilelik ve çocuk doğumu sorunlarına bağlı olarak ölmektedir (Anonymous 2010a: 14).

Aynı zamanda gelişme göstergeleri; yaşanan demografik, sosyal ve ekonomik değişim ve dönüşümlerin aile yaşamına nasıl yansıdığını da ortaya koymaktadır. Dünya

Bankası'na göre dünya genelinde gelişme kaydedilmesine rağmen yaklaşık 50 milyon aile, küresel finansal krizler nedeni ile yoksullaşmıştır. Yoksul aileler çocuklarının okul masraflarını, besin ve sağlık kaynaklarına ilişkin tüketim harcamalarını azaltmak durumunda kalmışlardır (Anonymous 2010a: 53).

Miller'in da belirttiği gibi toplumsal yaşamdaki olaylar ya da olgular her ne kadar doğrudan adaletsizliğe uğrayan bireyleri etkiliyor gibi görünse de toplu etki toplumun hemen her tabakasına yayılmaktadır. Nitekim gelişme göstergelerinden de anlaşıldığı gibi özellikle değişimin olumsuz sonuçlarından çocuk ve gençler sahip olabilecekleri fırsat ve kaynaklara ulaşmalarındaki engeller nedeni ile daha fazla etkilenmektedirler. Birleşmiş Milletler tarafından 1995 yılında açıklanan 15-24 yaşları arasındaki dünya gençlik nüfusu, dünya nüfusunun yaklaşık %18'i olan 1.03 milyar ve bu gençlerin %84'ü gelişmekte olan ülkelerde yaşamakta iken, 2025'e gelindiğinde bu oranının %89'a yükseleceği öngörülmektedir. Gençlerin dünya nüfusundaki artışı ile birlikte, özellikle gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde eğitim, öğretim, iş, sağlık ve sosyal hizmetler açısından zor koşullarda yaşamlarını sürdürdükleri; aynı zamanda insan kaçakçılığı, gebelik, şiddet, madde bağımlılığı, genç suçluluğu ve göçmenlik gibi durumlara daha fazla maruz kaldıkları anlaşılmaktadır (Anonymous 2010b:10). Örneğin ülkemizde, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından 2008 yılında yayınlanan araştırma raporuna göre 15-24 yaşları arasında bulunan gençlerin sayısı yaklaşık 12 milyon olup, genel nüfusun %17.6'sını oluşturmaktadır. Rapora göre gençlik, Türkiye için kuşkusuz çok güçlü bir potansiyel temsil etse de bu potansiyelin gelişimi yetersiz olarak değerlendirilmektedir. Gençlik içinde, politika oluşturma açısından çok farklı koşulları ve ihtiyaçları olan çeşitli kategoriler olduğu belirtilmektedir. Buna göre 15-24 yaş arası 12 milyon 400 bin genç insandan %30'u okula giderken, %30'u çalışmaktadır. Bu gençlerin bir kısmı eğitim kurumları içinde yüksek kaliteli öğrenime erişme imkanı bulurken ve çalışanların bir kısmı yüksek nitelikli işlerde istihdam edilirken, çok daha büyük bir kısmı bu olanaklardan yoksundur. Dahası gençlerin yaklaşık %40'ı, yani 5 milyon kişi "atıl" durumda bulunmakta; diğer bir ifadeyle bu gençler ne çalışmakta, ne de okula gitmektedirler. Bu da Türkiye'de "görünmeyen ya da az görünen gençlik" kategorisine giren milyonlarca genç birey olduğuna işaret etmektedir. Buna göre 2.2 milyon kadın öğrenim görmemiş ve herhangi bir işte çalışmamaktadır, yaklaşık 650.000

genç fiziksel engellidir. Umudunu kaybederek iş aramaktan vazgeçmiş gençler yaklaşık 300.000 civarında olup, 22.000 kişi; çocuk ve genç hükümlüleri oluşturmaktadır. Diğer taraftan rapora göre sokak çocukları ve sokakta yaşayan gençler ülke içinde yerinden olmuşlardır. İnsan ticareti kurbanları ve bilimsel araştırma ya da medya organlarında adından nadiren söz edilen diğer bireyler bunlar arasında yer almaktadır (Anonymous 2008: 4).

Bugün gelişmiş ülkelerde ise düşük doğum oranları ve uzun yaşam beklentisi nedeni ile toplam nüfusun göreceli olarak küçük bir oranını oluşturan gençler, özellikle sınırlı iş olanakları gibi geleceklerini yakından ilgilendiren sorunlarla karşı karşıyadırlar (Anonymous 2010b: 10). Buna ek olarak özellikle kent gençliği sosyal, ekonomik ve siyasal değişim ve dönüşümlere daha yakından tanık olmaktadır. Bu değişimler özellikle kent yoksullarının toplumsal cinsiyet, din, ırk gibi özelliklere bağlı olarak yüksek eşitsizlik düzeyini ve ötekileş(tir)meyi deneyimlemesine neden olmaktadır. Bu yüzden kentsel alanda yaşayan pek çok genç; özellikle kendi üniversitelerindeki sürekli boykotlardan, kampüsteki güvenlik güçlerinden, hijyenik olmayan barınma koşullarından, okula yetersiz ulaşım olanaklarından ve kendi toplumlarının izole edici politika ve kurallarından şikayet etmektedirler (Ginwright vd. 2005: 25).

Yukarıda belirtilen pek çok nedenle, bugün hemen her ülkede politikacılar gençlerin yaşamlarını biçimlendiren ekonomik, sosyal ve siyasal koşullar ile onların geleceği için her düzeydeki politika ve programların geliştirilmesine ve ivedilikle uygulanmasına dikkat çekmektedirler. Gençlerin yaşamı için sosyal adaleti garanti altına alan bu politika ve programlar; onların yaşama yönelik mücadele ve potansiyellerinin anlaşılması, gelecek kuşakların refahı ve geçim kaynakları açısından önemli bir ihtiyaçtır. Çünkü her ülkede gençler sosyal değişim, ekonomik gelişme ve teknolojik yenilikler için öncü aktörlerdir. Yaşadıkları toplum için onların hayalleri, idealleri, yüksek enerjileri ve vizyonları gelişmenin sürekliliğini sağlamak açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda gençlere yönelik politika ve programlar onların yaşam koşullarının daha iyi anlaşılmasına ve iyileştirilmesine katkı sağlamakla birlikte gelişme için temel insan kaynağı olarak gençlere yapılan yatırım, onların toplumuna ve ülkelerine yatırım yapmak anlamına gelmektedir (Anonymous 2010b). Bu nedenle

gençlik politikalarının uygulanması özellikle kentsel alanda yaşayan üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeydeki gençler için bir ihtiyaç olarak önem kazanmaktadır. Nitekim gençlik gelişimi politikaları gençliğin suça yönelik eğilimlerini azaltmaya ilişkin sosyal kontrol ya da mahkumiyet gibi uygulamalardan; gençlerin sorunlu davranışlarını engellemeye ve riskleri azaltmaya; daha katılımcı, sosyal olarak eleştirel fikirlerin desteklenmesi ile “sosyal adalet gençlik gelişimi” yaklaşımına doğru zamanla değişme göstermektedir (Egretta-Sutton 2007, Ginwright ve Cammarota 2002, Ginwright ve James 2002). Çünkü pek çok ülkede var olmakla birlikte özellikle zenci gençlik; uzun süre ırk, renk gibi özellikleri nedeni ile demokratik yaşama katılımından uzak bir yaşam sürdürerek ikinci sınıf vatandaş olarak marjinal gençlik olarak değerlendirilmiş ve Batı literatüründe sosyal adalet için önemli bir araştırma konusu olmuştur (Ginwright vd. 2005). Zenci gençliğin toplumsal yaşama katılımının önündeki yapısal ve siyasal koşulların tartışılması, bu anlamda yetersiz mevcut politikaların değiştirilmesi ile gençlerin yaşam kalitesinin artırılmasını sağlamak üzere “Ginwright ve Cammarota (2002) “Sosyal adalet gençlik gelişimi yaklaşımı”nı öne sürmüştür. Bu doktora tezinde Ginwright ve Cammarota (2002)’in sosyal adalet gençlik gelişimi yaklaşımından hareketle ve Miller’in dört önemli sosyal adalet ilkesine dayanarak üniversite gençliğini de kapsayan tüm gençler için “Gençliğe Yönelik Sosyal Adalet” yaklaşımının geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu araştırma Miller tarafından belirlenen dört sosyal adalet ilkesi (sosyal minimum, fırsat eşitliği, eşit vatandaşlık ve adil dağıtım)’nden hareketle Ankara Üniversitesi’ne devam eden üniversite öğrencilerinin sosyal adalete ilişkin eğilimlerinin; sözü edilen dört ilke bağlamında gençlerin bilişsel, duygusal tepkilerinin; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin eğilimlerdeki farklılıkların çeşitli değişkenler (kişisel özellikler-aile ve eğitim bilgileri) kullanılarak incelenmesi amacı ile yürütülmüştür.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

Bu bölümde, literatür çalışması sonucunda ulaşılan kaynaklardan konu ile ilişkili olan araştırmalar özetlenmiştir. Araştırmacı literatür çalışmasını TUBİTAK aracılığı ile bulunduğu Amerika'da Florida Üniversitesi'nin kütüphane ve merkezleri ile Ankara'daki kütüphanelerden yararlanarak yürütmüş, internet yolu ile erişilen kaynaklara da ulaşmıştır. Ancak araştırma sonucunda Miller'ın sosyal adalet ilkeleri (sosyal minimum, fırsat eşitliği, eşit vatandaşlık ve adil dağıtım) kapsamında üniversite öğrencilerinin sosyal adalete ilişkin eğilimlerini ortaya koyan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Türkiye'de yürütülen literatür çalışması, gençlerin sosyal adalet algısına ilişkin herhangi bir araştırma olmadığını ortaya koymuştur. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından "Türkiye'de Gençlik" konulu 2008 yılında İstanbul, Adana, Malatya, Ankara, İzmir, Bursa, Tekirdağ, Diyarbakır, Samsun, Trabzon, Kayseri ve Erzurum'da yaşayan 15-24 yaş grubundaki 3 binden fazla genç arasında kapsamlı bir araştırma yürütülmüştür. Bu araştırma sonucunda, gençlerin nasıl karar aldıkları, eğitimleri, siyasi ve toplumsal katılımları ile geleceğe yönelik planlarının irdelendiği insani gelişme raporu hazırlanmıştır. Raporda, Türkiye'deki gençliğin Miller'ın sosyal adalet ilkelerine ilişkin eğilimlerini ve durumunu ortaya koyan bulgular olduğu görülmüştür (Anonymous 2008). Türkiye'deki gençliği temsil eden bu rapordaki bulgular sosyal minimum, fırsat eşitliği, eşit vatandaşlık ve adil dağıtım gibi Miller'ın sosyal adalet ilkeleri kapsamında sınıflandırılarak özetlenmiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından Türkiye'deki gençler üzerinde yapılan bu araştırmada sosyal minimumlar açısından gençlerin durumunu gösteren sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre lise ya da üniversite eğitimine devam edemeyen gençlerin bir bölümü (%30); ekonomik durumlarının iyi olmaması nedeni ile okul harcamalarını karşılayamayacaklarını, bu nedenle işe girip para kazanmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Para kazanmak üzere işe girmesi gerektiği için okulu bırakan genç erkeklerin sayısı, aynı durumda olan genç kızların sayısının iki katı olduğu bulunmuştur. Sosyal minimumlar açısından diğer önemli bir bulgu da genç işçilerin %22'sinin çıraklığa başlamanın yasal yaşı olan 15 yaşından önce çalışma yaşamına katılmak durumunda olduklarını belirtmeleridir (Anonymous 2008).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından Türkiye’de yürütülen bu araştırma raporu fırsat eşitliği açısından irdelendiğinde; özellikle iş alanlarına dahil olma, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve eğitim açısından gençlerin, sorunlarla karşılaştıklarını gösteren sonuçları ortaya koymuştur. Rapora göre, Türkiye’de 15-24 yaşları arasındaki gençler, ülkemizde işsizliğin önemli bir sorun olduğunu düşünmektedirler. Araştırmada gençlerin son yıllardaki güçlü ekonomik büyümenin, buna paralel bir istihdam artışına dönüştürülemediğine inandıkları bulunmuştur. Raporda Türkiye’de gençlerin en çok istediği şeyin, iyi bir iş bulmak (%49.1) olduğu bulunmuştur (Anonymous 2008).

Ayrıca rapora göre ülkemizdeki genç kızların ve kadınların aile içinde, sosyal çevrelerinde ve modern kamusal alanlarda çok yönlü ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kaldıkları saptanmıştır. Bu durumdan da yalnızca kadınlar değil, Türk toplumunun zarar gördüğünü düşündükleri bulunmuştur. Rapor, kadın-erkek eşitsizliğinin Türkiye’deki sosyal sorunların birçoğunu daha da şiddetlendirdiğini ortaya koymaktadır. Genç kızların aile baskısı yüzünden okulu terk etme olasılığının, erkeklerden daha yüksek oranda olduğu belirlenmiştir. Bu sorun 6. ve 8. sınıflar arasında çok daha belirgin şekilde ortaya çıkarken, ilköğrenim düzeyinde az eğitim almış ya da hiç öğrenim görmemiş kadınların yüzde 15’inin 15 ve 19 yaşları arasında doğum yaptıkları, lise mezunu akranları arasında bu oranın % 3’lerde kaldığı saptanmıştır. Diğer taraftan rapora göre gençlerin %37’si iş bulmada eğitimin önemli bir rolü olmadığını düşünmektedir. Ayrıca raporda birkaç yıl içinde 12 milyon bireyin çalışma yaşına erişeceği Türkiye’de; eğitimde hem nicelik, hem de nitelik yönünden büyük sorunlar yaşandığı vurgulanmaktadır. Buna göre, eğitim harcamalarında son yıllarda kaydedilen ciddi artışa rağmen, oranlar Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ülkelerinin hala çok altında seyretmektedir. OECD ülkelerinde ilk ve orta öğretim süresinin tamamı için öğrenci başına ortalama 81.485 dolar harcanırken, bu rakamın Türkiye’de 40 bin doların altında kaldığı belirtilmektedir. Türkiye; öğrenci başına ortalama harcama bakımından Meksika, Polonya ve Slovakya ile aynı düzeyde bulunmaktadır. Öğrenci başına ortalama 100 bin dolar ve üzerinde harcama yapılan Avusturya, Danimarka, İzlanda, Lüksemburg, Norveç, İsviçre ve ABD’nin ise oldukça gerisinde kaldığı belirtilmektedir. Rapora göre, 1997’de Türkiye’de zorunlu eğitimin 5 yıldan 8 yıla çıkarılması, okullara net kayıt oranını % 89’a yükseltmiş; ancak

günümüzde gençlerin yalnızca %56'sı liseye devam etmektedir. Yine sadece %18'i liseden mezun olduktan sonra üniversiteye girebilmektedir. Rapor her yıl yapılan öğrenci seçme sınavının, öğrencilerin genel bilgi ve beceri düzeylerinin ne kadar yetersiz olduğunu da gözler önüne sermektedir. Matematik ve geometri sorularına verilen doğru yanıt ortalamasının 45 soruda 7'de kalması raporda buna bir örnek olarak verilmektedir (Anonymous 2008).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın Türkiye'deki gençler üzerinde yürüttüğü bu araştırma Miller'in eşit vatandaşlık ilkesi bağlamında incelendiğinde gençlerin siyasal, sosyal ve sivil haklarını kullanabilmeleri ve toplumsal süreçlere aktif katılım açısından araştırma bulgularına rastlanmıştır. Buna göre Türkiye'de halen bir siyasi partide görev alan gençlerin oranı %4,7'yi aşmamaktadır. Geri kalan %95,3'ün ¼'ünün ileride de, bir parti içinde yer almayı düşünmedikleri bulunmuştur. Rapor aynı şekilde bir sivil toplum kuruluşu üyesi olanların oranının yalnızca %4 oranında olduğunu, bu gençlerin de yaklaşık %46'sının ise lise ya da üniversite öğrencisi ya da üniversite mezunu olduğunu ortaya koymuştur (Anonymous 2008).

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın Türkiye'deki 15-24 yaşları arasındaki gençler üzerinde yaptığı bu araştırmada gençlerin adil dağıtıma ilişkin görüşleri, devletin sorumlulukları ve hükümetlerin temsilcileri olarak politikacılar ve siyasetlere olan güven bağlamında değerlendirilmiştir. Araştırmaya göre, gençler siyaset mekanizmalarına karşı olumsuz duygu ve güvensizlik beslemektedirler. Gençler, politikanın “dürüst ve adil olmadığına” ve “hak edenin hak ettiği yerde olmadığına” inanmaktadırlar. Aynı güvensizliğin politikacılara karşı da hissedildiği bulunmuştur. Gençlerin, politikacılar için “Yalnızca kendilerini ve yakınlarını kolluyorlar”, “Milletin yararına bir şey yapmıyorlar” ve “Doğruyu söylemiyorlar” biçiminde olumsuz görüşlerini ifade ettikleri sonucuna varılmıştır (Anonymous 2008).

Yurt dışında yapılan çalışmalara ilişkin literatür çalışması göstermiştir ki, her araştırmacı kapsamlı ve geniş boyutlu bir konu olan sosyal adaletin farklı bir açısına bağlı olarak araştırma yürütmüştür. Ancak bu araştırmaların Miller'in sosyal adalet

ilkelerinin dayanağı olan ihtiyaç, hak etme ve eşitlik bileşenine uygun bir perspektifte, gençler üzerinde yürütülen araştırmalar olduğu saptanmıştır. Bu nedenle gençliğe yönelik sosyal adaleti bu bileşenlerden tümünü ele alarak araştıran çalışmaların bulunmayışı nedeni ile konuyla yakından ilişkili bazı araştırmaların sosyal adalet ilkeleri kapsamında sınıflandırılması sağlanmıştır.

Daha önce yürütölen araştırmalarda, gençlerin yaşamındaki sosyal minimumların yoksulluktan yola çıkılarak araştırıldığı belirlenmiştir. Örneğin Weiss (2003) İsrail'deki sosyal hizmet öğrencilerinin yoksulluk ve sosyal adalete ilişkin görüşlerini belirlemek amacı ile yürüttüğu araştırmada yoksulluk açısından sosyal adaletin önemli bir faktör olduğunu bulmuştur. Ayrıca araştırmada üniversite öğrencileri sosyal refah programlarının özellikle yoksullar için sosyal adaleti sağlamak amacıyla genişletilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Diğer taraftan Del Rincon ve arkadaşları (2006) üniversite öğrencilerinin yoksulluk ve sosyal adalete ilişkin tutum ve algılarını ölçmek amacıyla Meksika'da bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmaya göre, üniversite öğrencileri ölkelerinin sosyal adalet açısından zor bir durumda olduğunu belirtmektedirler. Öğrencilerin %66'sı yoksulluğun giyinme, barınma, sağlık bakımı, eğitim ve ulaşım açısından kaynak yetersizliği olduğunu belirtmiştir. Bir kısmı yoksulluğu "yemek için herhangi bir gıdaya sahip olmama" biçiminde değerlendirmiştir. Büyük bir çoğunluğuna göre ise Meksikalılar saygın bir yaşam ve yeterli beslenmeye ilişkin olanaklardan yoksundurlar. Bu çalışmanın yanı sıra Lübnan'daki üniversite öğrencileri üzerinde Nasser ve Abouchedid (2001) tarafından yapılan araştırmaya göre, Lübnan'daki gençler kendi hükümetlerinin sosyal adaleti sağlamak için yoksulluğu azaltma ya da engellemeye ilişkin başarılı ve etkili bir role sahip olmadığını düşünmektedirler. Ljubotina (2004: 1)'nin Hırvatistan'da yürüttüğu çalışmada ise üniversite öğrencilerinin %72'si adil olmayan servet edinilmesi, yoksul ve emekliler için yetersiz bakım nedeni ile ölkelerinde sosyal adaletsizlikler yaşandığını belirtmişlerdir.

Eşit vatandaşlık ve fırsat eşitliği kapsamında daha önce yapılan araştırmalar, üniversite öğrencilerinin kendi ölkelerinde deneyimledikleri toplumsal sorunlar ile politikalara ve devletin sorumlulukları bağlamında vatandaşlık ve fırsatlara ilişkin değerlendirmeleri üzerinde yoğunlaşmaktadır. Buna göre sosyal adaletin; pozitif ayrımcılık, üniversitede

adil muamele ve eşit fırsatlar üzerinde üniversite öğrencilerinin tutum ve görüşlerinden hareketle araştırıldığı saptanmıştır. Beaton ve Tougas (2001) “Pozitif ayrımcılığa tepkiler: Grup üyeliği ve sosyal adalet” konulu araştırmasında sosyal adalet ile pozitif ayrımcılığın ilişkili olduğunu saptamıştır. Araştırmaya göre üniversite öğrencileri özellikle haklar ve adil muamele açısından ırk ayrımı nedeni ile azınlıklar ya da engelliler gibi dezavantajlı gruplar için pozitif ayrımcılığın sosyal adaleti sağlamada önemli olduğunu belirtmişlerdir. Lizzio ve arkadaşlarının (2007) üniversitede sosyal adaleti araştırmak üzere yapmış olduğu çalışmada, üniversite öğrencileri için öğrenme çevresinde sosyal adaletin adil muamele açısından önemli olduğu bulunmuştur. Flanagan ve arkadaşları (2009) tarafından Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Rusya, Avustralya ve Amerika’daki toplam 4508 genç üzerinde yürütülen araştırmada toplum tipi, sosyal sınıf ve toplumsal cinsiyetin fonksiyonu olarak sosyal adaletle ilişkin değerlendirmeler araştırılmıştır. Buna göre Amerika ve Avustralya’ya göre daha az fırsatlara sahip olan diğer ülkelerde yaşamını sürdüren işçi sınıfının gençleri, kendi ülkelerindeki okul ve devletten, sosyal güvenlik ağını sağlamalarını beklerlerken; orta sınıftaki gençler negatif okul atmosferinde eğitim-öğretime devam etmeleri nedeni ile okulların öğrenci otonomisini ve rekabetini geliştirmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Amerika ve Avustralya’da yaşayan işçi sınıfının gençleri, başarılı olmanın bireysel yeteneklerle ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Bu ülkelerde yaşayan orta sınıfın gençlerinin ise ülkelerindeki adaletsizlikler nedeni ile başarıların bireysel yeteneklerle ilişkili olmadığını düşündükleri saptanmıştır (Flanagan vd. 2009). Haste (2005) tarafından İngiltere’deki 11-21 yaşları arasındaki gençler üzerinde yürütülen bir projenin alan çalışması sonucunda gençlerin sosyal adaleti önemsedikleri; ancak sosyal adaleti sağlamada devlete güvenmedikleri bulunmuştur. Bu nedenle gençlerin çoğunluğu özellikle kadınlara sağlanan fırsatlara ve ırkçılığa ilişkin sosyal adalet sorunları konusunda hükümetin kararlarını etkilemek istemektedirler. Ayrıca genç suçlular için daha fazla ceza ve göçmenlik konusundaki sınırlamalar gibi daha fazla sosyal kontrol çabalarını da desteklemektedirler. Gençlere göre vatandaşlık, sadece oy vermekle olmaz; aynı zamanda topluma ve çevreye fayda sağlayan etkinliklere katılmak, yasa ve kurallara uymakla mümkün olmaktadır.

Adil dağıtım kapsamında sosyal adalet ise bireylerin hak ettikleri şeylere sahip olmalarını ölçen adil dünya inancı ile okulda öğretmenlerin not dağıtımını ve tutumlarından hareketle araştırılmıştır. Buna göre Malahy ve arkadaşları (2009) tarafından Amerika'da yapılan araştırmada üniversite öğrencileri dağıtımına bağlı eşitsizliklerin gelir farklılıklarından kaynaklandığını belirtmişlerdir. Güney Kalifornia'da Hunt (2000)'ın yaptığı araştırmada ise ırk, toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik durum, yaş ve dini inanışa göre üniversite öğrencilerinin adil dünya inançlarındaki farklılıklar değerlendirilmiştir. Araştırmada ırka göre adaletsiz dağıtımına bağlı olarak üniversite öğrencilerinin yanıtlarında farklılıklar olduğu, zenci öğrencilerin ülkelerinde sosyal adaletle ilişkin eşitsizlikler yaşamaları nedeni ile adil dünya inançlarına ilişkin puanlarının da azaldığı belirlenmiştir. Aynı zamanda erkekler arasında adil dünya inancının daha yüksek olduğu ve dini kuruluşlara üyeliklerin de dünyanın adil olma durumuna ilişkin inançlar üzerinde etkili olduğu saptanmıştır (Hunt 2000). Lo (2008) Çin'deki üniversite öğrencilerinin adil dünya tutumlarının dağıtım adaletine olan inançlarına bağlı olarak olumlu yönde arttığını bulmuştur. Bu bağlamda Lo (2008) üniversite öğrencilerine göre işçi ikramiyeleri, ödüller, maaş artışları, ödemeler, performans değerlendirmesi gibi kaynak ya da fırsatlar ile insan kaynaklarının adil dağıtılmasının adil dünyaya olan inancı artıracığını belirtmektedir. Berti ve arkadaşları (2010) tarafından sınıftaki adaleti ölçmek amacıyla üniversite öğrencileri üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmada üniversite öğrencileri okulda kaynak ya da avantajların dağıtılmasında yaşadıkları sorunlara bağlı olarak, dağıtımın eşitliğe dayalı olması gerektiğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak Philips ve Philips (2009)'ın okulda sosyal adaleti değerlendirmek amacıyla yürüttüğü çalışmada ise, üniversitede sorumlu öğretim üyesinin, öğrencilerin ödev ya da sınavlarını değerlendirmesine bağlı olarak yaptığı not dağıtımının sınıf adaletini algılamayı etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Philips ve Philips (2009) üniversite öğrencilerinin okulda sosyal adalet algısını geliştirmeye çaba ve zaman harcayan fakültelerin; öğrencilerde öz etkinlik, planlı çaba ve derslerden tatmin olma gibi başarı düzeyini yükselten sonuçları daha fazla gözlemleyebileceklerini ortaya koymaktadır. Chasteen ve Madey (2003) tarafından Washington Üniversitesi'ndeki Yaşlılık ve Gelişme Programı'nın katılımcı havuzuna kayıtlı ileri yaştaki yetişkinler ile aynı üniversitenin Psikoloji Bölümü'ndeki üniversite öğrencileri üzerinde, adil dünya

inancının gazetelerdeki otomobil kazası nedeni ile ölen genç ya da yaşlı ölümleri ile ilişkili algılanan adaleti nasıl etkilediğini belirlemek amacı ile bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya göre gençlerin, ileri yaştaki yetişkinlere göre gazete haberlerinde okudukları otomobil kazasında ölen genç ölümlerini daha adaletsiz olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca adil dünya inancının her iki araştırma grubunun sosyal adalet algısı üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Chasteen ve Madey 2003).

Yukarıda incelenen literatüre dayalı olarak; Miller'ın sosyal minimum, eşit vatandaşlık, fırsat eşitliği ve adil dağıtım olmak üzere sosyal adalet ilkelerinden hareketle Türkiye'deki ve dünyanın farklı ülkelerindeki üniversite öğrencilerinin kendi toplumlarında toplumsal, aile ve okul / üniversite yaşamlarına ilişkin deneyimlerine bağlı olarak sosyal adalete ilişkin tutum, algı, görüş ve durumları ortaya konulmuştur. Bu doktora tezinin amacına uygun olarak sosyal adalet ilkelerine göre sınıflandıran bu araştırmalar metin akışına uygun olarak kronolojik sıralama gözetilmeksizin bu bölüm içinde özetlenmiştir. Yapılan araştırmalara bakıldığında özellikle Türkiye'de doğrudan gençlerin sosyal adalete ilişkin algısını ve sosyal adalet ilkelerine yönelik eğilimlerini ortaya koyan herhangi bir araştırmanın olmadığı; ancak sadece Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı tarafından 2008 yılında yayınlanan ve gençler üzerinde yürütülen araştırma sonuçlarının genel olarak gençliğin sosyal adalet açısından durumunu ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin bazı eğilimlerini ortaya koyduğu; ancak bu bulguların da yetersiz olduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle doktora tezi olarak yürütülen bu çalışma, Türkiye'nin farklı bölgelerinden Ankara Üniversitesi'ne gelen geniş öğrenci kitlesininin sosyal adalet ilkeleri kapsamında adalet ya da adaletsizliklere ilişkin eğilimlerini ortaya koyması nedeni ile önemlidir.

Diğer taraftan bu bölümde doğrudan gençlere odaklanan ve gençlerin sosyal adalet algılarını değerlendirmeye olanak sağlayan yurt dışında yapılan araştırmalar ile Türkiye'de yürütülen araştırmaların kronolojik sırasının daha açık olarak görülmesi açısından bir çizelge hazırlanmıştır. Bu çizelgede araştırmacı, yayım yılı, araştırma konusu, araştırmanın yapıldığı ülke ve araştırma materyali ile ilgili bilgiler özetlenerek kaynakların daha kolay incelenmesine de olanak sağlanmaya çalışılmıştır (Çizelge 2.1).

Çizelge 2.1 Yıllara göre mevcut araştırmaların kaynak özeti

Yazar (Tarih)	Araştırma konusu	Ülke	Materyali
Hunt, M.O. 2000	Status, Religion, and the "Belief in a Just World": Comparing African Americans, Latinos, and Whites.	South California	Young and adult people (18 year +)
Nasser, R. and Abouchedid, K. 2001	Causal attribution poverty among Lebanese university students.	Lebanon	University Students (18-23 years)
Beaton, A.M., and Tougas, F. 2001.	Reactions to affirmative action: Group membership and social justice	Canada	Undergraduate students (On average 19 year)
Weiss, I. 2003.	Social work students and social change: on the link between views on poverty, social work goals and policy practice.	Israel	Young people
Chasteen, A.L and Madey, S.F. 2003.	Belief in a just world and the perceived injustice of dying young or old.	Washington	Young people (18-31 years), older adult (63-90 years)
Ljubotina, D. 2004.	Young people and social justice.	Croatia	Primary and secondary school pupils and university students
Haste, H. 2005.	My voice, my vote, my community	England	Young people (11-21 years)
Del Rincon, A., Silas, J.C. and Cortes, A.C. 2006.	Undergraduate students and their attitudes towards poverty.	Mexico	Undergraduate students
Lizzio, A., Wilson, K. and Hadaway, W. 2007.	University students' perceptions of a fair learning environment: A social justice perspective.	Australia	Young and adult people (17-43 years)
Anonymous / Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı – UNDP- 2008.	Turkey human development report: Youth in Turkey.	Turkey	Young people (15-24 years)
Lo, H.H. 2008.	Belief in a just world and belief in idealism as predictors of the perceptions of distributive and procedural justice.	China	Young people (21-23 years)
Flanagan, C., Campbell, B., Botcheva, L.B., Bowes, J., Csapo, B., Macek, P., Scheblanova, E. 2009.	Social class and adolescents' beliefs about justice in different social orders.	Bulgaria, Czech republic, Hungary, Russia, Australia, USA	Young people (12-19 years)
Malahy, L.W., Rubinlicht, M.A. and Kaiser, C.R. 2009.	Justifying inequality: A cross-temporal investigation of United States income disparities and just-world beliefs from 1973-2006.	USA	College students
Philips, L. and Philips, M. 2009.	Just rewards: Improving learning outcomes by raising justice perceptions.	USA	Young people (18-23 aged)
Berti, C., Molinari, L., and Speltini, G. 2010.	Classroom justice and psychological engagement: students' and teachers' representations	Italia	Young people (14-24 aged)

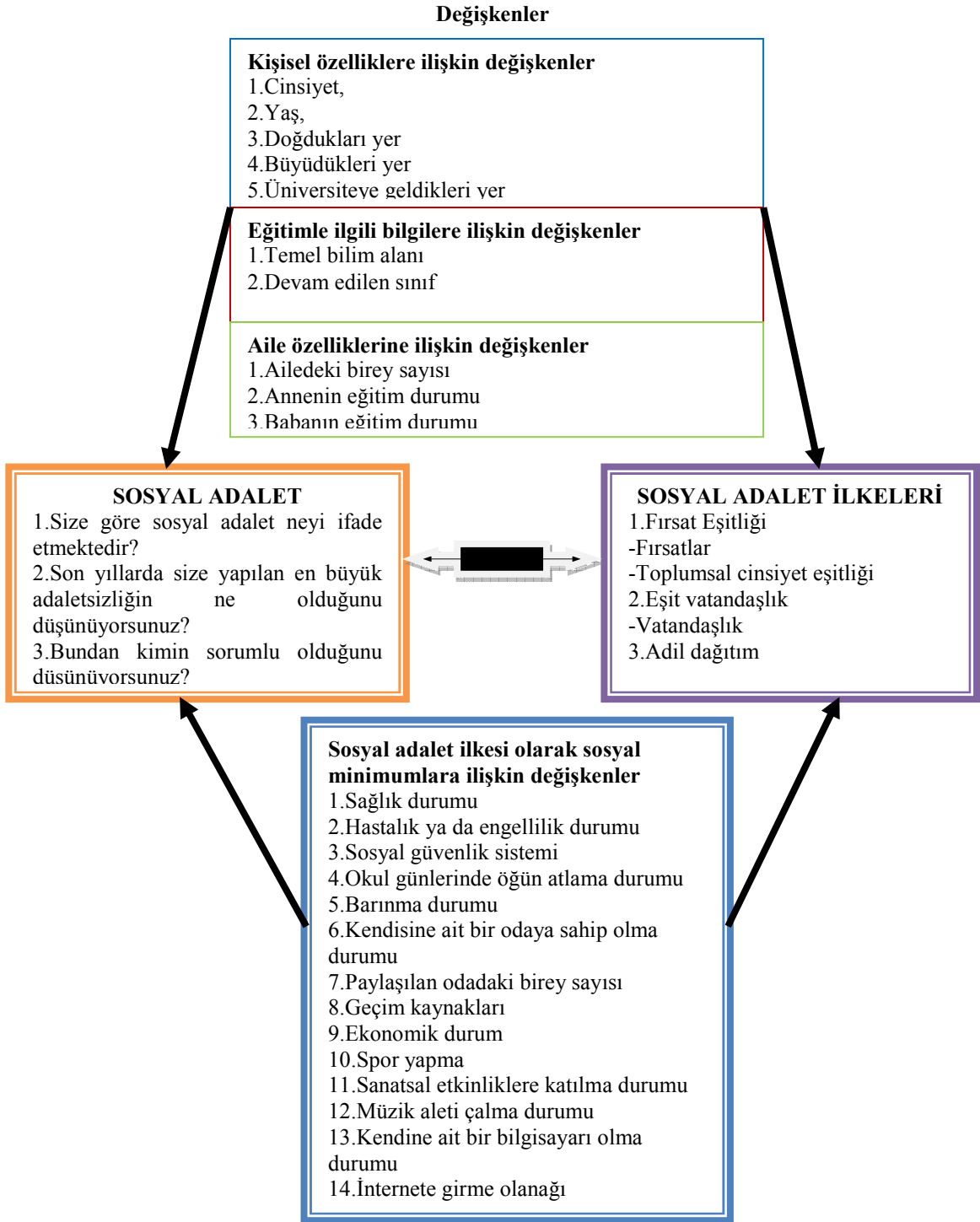
3. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu araştırma Miller'ın sosyal adalet ilkelerine (sosyal minimum, fırsat eşitliği, eşit vatandaşlık ve adil dağıtım) göre üniversite öğrencilerinin sosyal adalete ilişkin eğilimleri ile kişisel, aile ve eğitim durumu değişkenleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yürütülmüştür. Araştırmanın bu bölümünde “Araştırmanın Modeli”, “Araştırmanın Evreni, Örneklemi ve Örnekleme Yöntemi”, “Araştırmanın Sınırlılıkları”, “Araştırmanın Soruları ve Hipotezler”, “Veri Toplama Yöntemi ve Aracı” ile “Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi” başlıkları altında araştırmanın materyal ve yöntemi açıklanmıştır.

3.1 Araştırmanın Modeli

Ankara Üniversitesi'ndeki fakültelere devam eden üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin algılarını çeşitli (kişisel özellikler-eğitim ve aile bilgileri) değişkenlere göre incelemeyi ve karşılaştırmayı amaçlayan bu çalışma ilişkisel tarama modelindedir. Modelin oluşturulmasında İrbán (2004)'ın ve Karasar (2004)'ın çalışmalarından yararlanılmıştır.

Bu çalışmada sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin algıların çeşitli değişkenlerle ilişkisi irdelenmektedir. Tarama modeli geçmişte ve halen varolan durumu aynı şekilde resmetmeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımı olup (Karasar 2004); karşılaştırmalı türü ise belirli bir davranış kalıbının olası nedenlerini, bu kalıba sahip olanlarla olmayanları karşılaştırarak bulmayı amaçlar (İrbán 2004). Modelde bağımlı değişkenler olan a) sosyal adalet b) sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki boyutlar (fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım) ile bağımsız değişkenler (kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenler) arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ayrıca, çalışmada bağımlı değişkenler arasındaki ilişki de incelenmiştir. Araştırma modelini ortaya koyan değişkenler, temel araştırma soruları ve hipotezler dikkate alınarak, şekil 3.1'de sunulmuştur.

Şekil 3.1 Araştırmanın modeli

3.2 Araştırmanın Evreni, Örnekleme ve Örnekleme Yöntemi

Araştırma evrenini Ankara Üniversitesi'ne bağlı 14 fakülte (Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Eczacılık Fakültesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Fen Fakültesi, Hukuk Fakültesi, İlahiyat Fakültesi, İletişim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Tıp Fakültesi, Veteriner Fakültesi, Ziraat Fakültesi) öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın evreni olarak Ankara Üniversitesi'ndeki fakülte kayıtlı öğrencilerin "Sosyal", "Fen" ve "Sağlık" temel bilim alanları kapsamında araştırmaya dahil edilmesi planlanmıştır. Bu amaçla çalışma evreni ve örnekleme alınacak öğrenci sayısının belirlenmesinde seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bilindiği gibi tabakalı örnekleme yöntemi, evreni oluşturan birimlerin araştırma konusu ile ilgili özelliklerinin heterojen olması durumunda kullanılmaktadır. Sosyal bilimler alanında yapılan çoğu araştırmada evren; cinsiyet, yaş grubu, meslek, devam edilen sınıf, öğrenim durumu, gelir düzeyi gibi birbirinden farklı özelliklere sahip gruplardan oluşmaktadır. Evrenin farklı yapıda olduğu böyle durumlarda basit tesadüfi örnekleme yöntemi ya da sistematik tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılırsa, araştırma için önemli olabilecek bazı gruplar, evren içerisinde yeteri kadar temsil edilemeyebilirler. Tabakalı örnekleme yönteminde farklı özellikleri içeren evren, kendi içerisinde homojen tabakalara yani alt gruplara / alt evrenlere ayrılır. Evreni oluşturan alt tabakaların her birinin evren içerisindeki oranları tespit edilir. Daha sonra evren büyüklüğü "n" saptanır ve alt tabakaların evren içerisindeki temsil oranlarına göre, her bir tabakaya ilişkin örneklem basit tesadüfi örnekleme yöntemi ya da sistematik tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilir. Böylece alt evrenleri / tabakaları oluşturan birimler, araştırma evreni içerisinde eşit seçilme şansına sahip olurlar (Ural ve Kılıç 2006).

Tabakalı örnekleme yöntemine ilişkin bu bilgilerden yola çıkılarak kurgulanan ve çalışma evreni olarak belirlenen Ankara Üniversitesi'ndeki fakülteler "Sosyal", "Fen" ve "Sağlık" olarak temel bilim alanı ve gençlerin yaşla birlikte artacağı varsayılan farkındalık düzeyi düşünülerek sadece 1. ve 4. sınıf öğrencileri olmak üzere devam edilen sınıf, tabakalamada ölçüt olarak alınmıştır.

Böylece araştırma evreni olarak, Ankara Üniversitesi'ne bağlı fakültelerden yazışmalara olumlu yanıt alınan Dil, Tarih ve Coğrafya, Hukuk ve İletişim Fakülteleri sosyal temel bilim alanına; Fen ve Mühendislik Fakülteleri fen temel bilim alanına ve Sağlık Bilimleri, Diş Hekimliği ve Tıp Fakülteleri ise sağlık temel bilim alanına dahil edilmiştir. Bu fakültelerin dahil edildiği üç temel bilim alanı kapsamına 70 kişi 1. sınıf ve 70 kişi 4. sınıf öğrencisinin alınması planlanarak, araştırmanın örnekleminin 420 üniversite öğrencisinden oluşmasına karar verilmiştir. Tabakalı örnekleme yöntemi kullanılan bu çalışmada fen, sosyal ve sağlık temel bilim alanı tabakalarına göre olumlu yanıt alınan fakültelerdeki 1. ve 4. sınıftaki öğrenci sayısı tespit edilmiştir. Bunun için Ankara Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nda Fakülte Temsilcileri Sorumlusu'ndan araştırma kapsamındaki fakültelerin 1. ve 4. sınıf öğrenci sayıları alınmıştır (Çizelge 3.1). Böylece fen, sosyal ve sağlık temel bilim alanlarındaki fakültelerde 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin temsil oranları ve bu oranlara göre sayılarına ulaşılmaya çalışılmıştır. Her bir temel bilim alanında alt evren / tabaka (1. ve 4. sınıfa devam etme)'ya giren öğrenciler basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçilmiş ve örnekleme 420 üniversite öğrencisi dahil edilmiştir (Çizelge 3.2).

3.3 Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmada Ankara Üniversitesi'ne bağlı 14 fakültenin sosyal, fen ve sağlık temel bilim alanı kapsamındaki 1. ve 4. sınıf olmak üzere toplam 9255 üniversite öğrencisine ulaşılmasının hem zaman, enerji gibi insansal kaynaklar hem de anket formlarının çoğaltılması düşünüldüğünde materyal kaynaklar açısından zorlayıcı olacağı öngörülmüştür. Bu nedenle araştırmanın örnek hacminin belirlenmesi ile örnek seçimi yapılacak fakültelele ilişkin en başından çeşitli sınırlamalar getirilmesine karar verilmiştir. Bunun için:

1. Öncelikle bu tabakalara (sosyal-fen-sağlık) dahil edilecek fakülteler seçilmiştir.
2. Daha sonra tez izleme komitesi üyelerinin de yaptıkları değerlendirmeler dikkate alınarak Ankara Üniversitesi'ndeki tüm fakültelele resmi izin yazısı yazılmıştır.
3. Yazışmalarda kısa sürede (en fazla 1 ay içinde) yanıt veren fakültelerin araştırmaya dahil edilmesi yoluna gidilmiştir.

Çizelge 3.1 Ankara Üniversitesi 2009-2010 eğitim öğretim yılı sosyal, fen ve sağlık temel bilim alanındaki fakültelere göre 1 ve 4. sınıf öğrencilerinin sayıları

SOSYAL TEMEL BİLİM ALANI			SOSYAL TEMEL BİLİM ALANI			FEN TEMEL BİLİM ALANI		
Alt evrenler / alt tabakalar			Alt evrenler / alt tabakalar			Alt evrenler / alt tabakalar		
	1.sınıf	4.sınıf		1.sınıf	4.sınıf		1.sınıf	4.sınıf
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi	2250	1425	Hititoloji	48	9	Fen Fakültesi	695	544
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	81	39	Fars Dili ve Edebiyatı	33	25	Astronomi ve Uzay Bilimleri	120	63
İngiliz Dili ve Edebiyatı	97	108	Sumeroloji	47	11	Biyoloji	130	108
Amerikan Kültürü ve Edebiyatı	42	30	Alman Dili ve Edebiyatı	65	48	Fizik	139	72
Çağdaş Yunan Dili ve Edebiyatı	39	18	Psikoloji	48	38	İstatistik	90	58
Antropoloji	70	47	Japon Dili ve Edebiyatı	49	23	Kimya	102	95
Dilbilim	52	29	Sosyoloji	72	27	Matematik	114	148
Felsefe	84	49	İspanyol Dili ve Edebiyatı	76	55	Mühendislik Fakültesi	554	444
Arkeoloji	83	56	Tiyatro	27	47	Bilgisayar Mühendisliği	50	37
Arap Dili ve Edebiyatı	70	38	Yunan Dili ve Edebiyatı	50	13	Elektronik Mühendisliği	53	44
Hungaroloji	28	13	Latin Dili ve Edebiyatı	59	3	Fizik Mühendisliği	98	97
Sinoloji	35	34	Bilgi ve Belge Yönetimi	86	59	Gıda Mühendisliği	92	69
Fransız Dili ve Edebiyatı	69	51	Halkbilim	59	31	Jeofizik Mühendisliği	56	42
Sanat Tarihi	64	31	Klasik Arkeoloji	20	-	Jeoloji Mühendisliği	106	74
Türk Dili ve Edebiyatı	165	104	Prehistorya	18	-	Kimya Mühendisliği	99	81
Rus Dili ve Edebiyatı	79	63	Prohistorya	19	-	SAĞLIK TEMEL BİLİM ALANI		
Hindoloji	15	16	İletişim Fakültesi	168	188	Sağlık Bilimleri	360	144
İtalyan Dili ve Edebiyatı	55	42	Gazetecilik	56	72	Sosyal Hizmet	60	-
Kore Dili ve Edebiyatı	29	20	Halkla İlişkiler ve Tanıtım	49	54	Sağlık Kurumları Yöneticiliği	56	1
Coğrafya	89	72	Radyo, Televizyon ve Sinema	63	62	Beslenme ve Diyetetik	54	-
Leh Dili ve Edebiyatı	28	17	Hukuk Fakültesi	906	709	Hemşirelik	98	72
Tarih	155	125				Ebelik	92	71
Urdu Dili ve Edebiyatı	18	19				Tıp Fakültesi	272	273
Bulgar Dili ve Edebiyatı	27	15				Diş Hekimliği Fakültesi	215	108

Çizelge 3.2 Tabakalı örnekleme yöntemine göre örnekleme dahil edilen öğrenci sayıları

Temel Bilim Alanları	1.sınıf			4.sınıf			Toplam (1.+4. Sınıf)		
	Fakülte'deki Öğrenci Sayısı	Temsil Oranı %	Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı	Fakülte'deki Öğrenci Sayısı	Temsil oranı	Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı	Toplam Sayı	Toplam Anket Uygulanan Öğrenci Sayısı	Temsil Oranı %
Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi	2250	68	48	1425	61	43	3675	91	2.5
İletişim Fakültesi	168	5	3	188	8	5	356	8	2.2
Hukuk Fakültesi	906	27	19	709	31	22	1515	41	2.7
Toplam	3324	2.1	70	2322	3.0	70	5646	140	2.5
Fen Bilimleri									
Fen Fakültesi	695	56	39	544	55	39	1239	78	6.3
Mühendislik Fakültesi	554	44	31	444	45	31	998	62	6.2
Toplam	1249	5.6	70	988	7.1	70	2237	140	6.3
Sağlık Bilimleri									
Sağlık Bilimleri Fakültesi	360	43	30	144	27	19	504	49	9.7
Tıp Fakültesi	272	32	22	273	52	36	545	58	10.6
Diş Hekimliği Fakültesi	215	25	18	108	21	15	323	39	12.1
Toplam	847	8.3	70	525	13.3	70	140	140	10.2

Bu doğrultuda 2010 Ocak ayı içinde yapılan yazışmalara 2010 Şubat ayı içinde olumlu yanıt veren fakültelerin araştırmaya dahil edilmesi uygun bulunmuştur.

3.4 Araştırmanın Soruları ve Hipotezler

Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin sosyal minimum, eşit vatandaşlık, fırsat eşitliği ve adil dağıtım ilkeleri kapsamında sosyal adalete ilişkin eğilimlerinin, bu eğilimler ile çeşitli değişkenler (kişisel özellikler-eğitim ve aile bilgileri) arasındaki ilişkinin ortaya konulmasıdır. Bu amacı gerçekleştirmek için araştırma sorularına bağlı olarak hipotezler oluşturulmuştur. Buna göre araştırmanın sorularını;

1. “Üniversite öğrencileri sosyal adaleti ve sosyal adalet ilkelerini nasıl değerlendirmektedirler”

2. Bu değerlendirmeler;

(i) “kişisel özelliklere ilişkin değişkenlere (cinsiyet, yaş, doğum yeri, büyüdüğü ve üniversiteye geldikleri yer) göre farklılaşmakta mıdır?”

(ii) “eğitime ilişkin değişkenlere (temel bilim alanı ve devam edilen sınıf) göre farklılaşmakta mıdır?”

(iii) “aile özelliklerine ilişkin değişkenlere (ailedeki birey sayısı, annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu) göre farklılaşmakta mıdır?”

3. “Üniversite öğrencilerinin sosyal minimumlara göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin algılarında anlamlı bir farklılık var mıdır?”

4. “Genel olarak sosyal adalet ilkelerinin sosyal adalet algısı üzerinde yordayıcı bir etkisi var mıdır?” gibi sorular oluşturmaktadır. Bu sorulardan hareketle araştırmanın hipotezleri aşağıda sıralanmaktadır:

1. Kişisel özelliklere ilişkin değişkenlerden;

- Cinsiyet; sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtıma ilişkin eğilimleri etkiler
- Yaş; sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtıma ilişkin eğilimleri etkiler.

- Üniversite öğrencilerinin doğum yeri; sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin büyüdüğü yer; sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin üniversiteye geldikleri yer; sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.

2. Eğitime ilişkin değişkenlerden;

- Temel bilim alanı; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.
- Devam edilen sınıf; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.

3. Aile özelliklerine ilişkin değişkenlerden;

- Ailedeki birey sayısı; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.
- Annenin eğitim durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.
- Babanın eğitim durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin eğilimleri etkiler.

4. Sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden;

- Sağlık durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatları, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Hastalık ya da engellilik durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin yararlandıkları sosyal güvenlik sistemi; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.

- Okul günlerinde öğün atlama durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Barınma durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bir odasının olması; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin paylaştıkları odadaki birey sayısı; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Geçim kaynakları; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Ekonomik durum; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Spor yapma; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Sanatsal etkinliklere katılma durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bir bilgisayara sahip olma durumu; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Üniversite öğrencilerinin internete girebilme olanağı; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımına ilişkin algıları etkiler.
- Sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatların, toplumsal cinsiyet eşitliğinin, vatandaşlığın ve adil dağıtımın genel olarak sosyal adalet algısı üzerinde yordayıcı bir etkisi vardır.

3.5 Veri Toplama Yöntemi ve Aracı

Araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ilkelerine göre sosyal adalete ilişkin eğilimlerinin belirlenmesine olanak sağlayan verileri elde etmek için veri toplama aracı olarak anket formundan yararlanılmıştır.

3.5.1 Anket formunun hazırlanması

Araştırma verilerinin toplanmasında Ek 1'deki anket formu kullanılmıştır. Anket formunun üniversite öğrencileri tarafından daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak için sade bir dil ile yazılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. **Birinci bölüm** sosyal adalet ilkeleri kapsamında sosyal minimum, fırsat eşitliği, eşit vatandaşlık, ve adil dağıtım olmak üzere 4 alt bölümden oluşmaktadır. **Sosyal minimum ilkesi alt bölümü** üniversite öğrencilerinin genel sağlık, hastalık ya da engellilik durumu; yararlandıkları sosyal güvenlik sistemi; okul günlerinde öğün atlama, barınma, kendilerine ait bir odaya sahip olma durumu; paylaşılan odadaki birey sayısı; geçim kaynakları; ekonomik durum; spor yapma ve sanatsal etkinliklere katılma, herhangi bir müzik aleti çalma, kendilerine ait bir bilgisayar olma durumu ve internete girebilme olanaklarına ilişkin seçenekli, açık uçlu, “evet”, “hayır” biçiminde yanıtlanan soru tiplerinden oluşmaktadır. Sosyal minimum ilkesi alt bölümündeki bu sorular Kuzey İrlanda İstatistik ve Araştırma Ajansı (2005)'nin “Gençlerin Davranış ve Tutumları Anketi”nden bu araştırma için Türkçe'ye çevrilerek uyarlanmıştır (Anonymous 2005). **Fırsat eşitliği ilkesi alt bölümü** üniversite öğrencilerinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin değerlendirmelerini ortaya koymaktadır. Bu bölümdeki “Fırsatlar ölçeği” Türkçe'ye çevrilerek, ölçek kapsamındaki “doğru insanı tanımak” ve “bir ülkenin vatandaşı olmak” gibi cümleler için üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtlar 5 düzeyde [hiç önemli değil (1) – yanıt yok (5)] puanlanarak değerlendirilmiştir (Anonymous 1987). Bu alt bölümdeki “Toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeği” de Türkçe'ye çevrilerek 5 düzeyli [(1) Hiç katılmıyorum – (5) Kesinlikle katılıyorum] Likert tipi tutum cümleleri kullanılarak değerlendirilmiştir (Anonymous 2002b). **Eşit vatandaşlık ilkesi alt bölümünde** vatandaşlığa ilişkin alguları ölçmeye olanak sağlayan

“Vatandaşlık ölçeği”ndeki Likert tipi tutum cümlelerine üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtlar için 5 düzeyde [hiç önemli değil (1) - çok önemli (5)] puanlama kullanılmıştır (Flanagan vd. 2007). Ayrıca eşit vatandaşlık bölümünde üniversite öğrencilerinin sosyal ve toplumsal haklarını gerçekleştirmek üzere çeşitli organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılma durumu “evet”, “hayır” biçiminde yanıtlanan soruların Türkçe’ye uyarlanması ile kullanılmıştır (Marcelo, 2007). Bunun yanısıra bu bölümde üniversite öğrencilerinin sivil ve siyasal haklarını kullanmalarına ilişkin olarak çeşitli etkinliklere katılma durumunu belirleyen ve Türkçe’ye çevrildikten sonra kullanılan “Sivil ve siyasal hakları kullanma ölçeği” bulunmaktadır. Bu ölçekteki maddeler üniversite öğrencileri tarafından “asla yapmam (1)”, “yapabilirim (2) “yaptım (3)” gibi 3 düzeyde puanlanarak yanıtlanmıştır (Flanagan vd. 2007). **Adil dağıtım ilkesi alt bölümünde**; her ülke hükümetinin eğitim, sağlık gibi daha pek çok sosyal politika alanına ilişkin sorumluluklarına bağlı olarak yaşamdaki kaynak ve faydaların adil dağıtımını değerlendirmeye olanak sağlayan “Adil dağıtım ölçeği” Türkçe’ye çevrilerek kullanılmıştır. Üniversite öğrencilerinin bu bölüm kapsamındaki maddelere verdikleri yanıtlar 5 düzeyde [hiç katılmıyorum (1) – kesinlikle katılıyorum (5)] puanlanarak değerlendirilmiştir (Park 2006). Ayrıca bu bölümde barınma, yoksulluk, bağımlılık, aile gibi alanlar sıralanarak, üniversite öğrencilerinden toplumsal yaşamdaki kaynakların adil dağıtılması açısından Türkiye’de var olduğunu düşündükleri üç önemli sorun alanını en önemli bulduklarından başlayarak sıralamaları (1.-2.-3.) istenmiştir (Brown vd. 2005).

İkinci bölümde “Size göre sosyal adalet neyi ifade etmektedir”, “Size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz?” ve “Bundan kimin sorumlu olduğunu düşünüyorsunuz” gibi açık uçlu sorular bulunmaktadır. Ayrıca sosyal adalet/sizlik ile ilgili tutum ve algıları belirlemeye yönelik Hiç katılmıyorum (1) – Kesinlikle katılıyorum (5) biçimindeki 5 düzeyli Likert tipi tutum cümlelerinden oluşan “Sosyal adalet (sizlik) ölçeği” yer almaktadır. Bu bölümdeki açık uçlu sorulara ve ölçek maddelerine Hırvat dilinde Ljubotina (2004) tarafından yazılmış araştırma ile ulaşılmıştır. Sayın Damir Ljubotina, araştırmasında kullandığı ve Hırvat dilinde yazdığı “Sosyal Adalet / sizlik” ölçeğini ve açık uçlu soruları İngilizce’ye çevirerek e-mail yolu

ile araştırmacıya göndermiş; ölçek maddeleri ve sorular Türkçe'ye çevrilerek araştırmaya uyarlanmıştır.

nc bölüm araştırmaya katılan niversite öğrencilerini tanıtmaya yönelik kişisel özelliklere (cinsiyet, yaş, doğum yeri, büyüdükleri ve niversiteye geldikleri yer), eğitime (temel bilim alanı, bölüm, devam edilen sınıf) ve aile özelliklerine (ailedeki birey sayısı, anne ve babanın eğitim durumu) ilişkin bilgileri içermektedir.

Araştırmada kullanılan ve genel olarak sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin algıların belirlenmesi için kullanılan ölçeklerin referans alındığı çalışmaların yazarları ve konuları belirtilerek izelge 3.3'te sunulmuştur.

Çizelge 3.3 Araştırmada referans alınan ölçekler ve içerikleri

	Yazar(Tarihi)	Konusu
Sosyal Adalet leği	Ljubotina, D. (2004)	Young people and social Justice
Sosyal Adalet İlkelerinin Boyutları		
Fırsatlar leği	Anonymous. (1987)	British social attitudes 1987: Self-completion questionnaire.
Toplumsal cinsiyet eşitliği leği	Anonymous. (2002b)	Final source questionnaire for family 2002
Vatandaşlık leği	Flanagan, C.A., Syvertsen, A.K., ve Stout, M.D. (2007)	Civic measurement models: Tapping adolescents' civic engagement
Sivil ve siyasal hakları kullanma leği		
Adil dağıtım leği	Park, A. (2006)	Role of government IV: Basic questionnaire

3.5.2 Anket formunun test edilmesi (n uygulama)

Araştırma aracı olarak hazırlanan anket formu; öğrencilere dağıtılmadan önce muhtemel hataları belirlemek, güvenirlik ve geçerliliğinden emin olmak için test (n uygulama) edilmiştir. n uygulama için basit tesadüfi örnekleme yöntemine göre sosyal bilim alanından 20, fen bilim alanından 20, sağlık bilim alanından 20 olmak üzere seçilen toplam 60 olmak üzere, 1 ve 4. sınıfa kayıtlı niversite öğrencilerine anket formu uygulanmıştır. Üç temel bilim alanında araştırmaya katılmak için gönüllü olan ve anket uygulanan öğrenciler biraraya toplanarak, anket ve uygulamaya ilişkin gerekli bilgiler

verilmiştir. Öğrencilerden anlamının açık olmadığını düşündükleri soru ve ölçek maddeleri, eksikliği hissedilen açıklamalar ve ankette geliştirilmesi gereken noktalar konusundaki görüşlerini bu form üzerinde hem yazılı olarak hem de anketin tamamlanmasından sonra sözlü olarak belirtmeleri istenmiştir. En son aşamada doldurulan anketler toplanarak, ankette yazılı ve sözlü olarak eleştirilen ve düzeltilmesi belirtilen eksiklikler, işlemeyen soru ve cümleler saptanmıştır. Bir anlamda anket formunun bir ön uygulaması yapılarak ne kadar sürede doldurulabileceği de yaklaşık olarak belirlenmiş ve öğrencilerin görüşleri doğrultusunda anket formu yeniden düzenlenmiştir.

3.5.3 Anket formunun uygulanması

Ön uygulama aşamasından sonra yeniden gözden geçirilen anket formu çizelge 3.2'deki alt evrenler / alt tabakalar dikkate alınarak üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Araştırmacı anket formunu uygulamak için; önce üç temel bilim alanı kapsamında adı geçen fakültelerin ders programlarına ulaşmıştır. Anket formları 2010 Şubat-Haziran ayları içinde (yani akademik takvime bağlı olarak);

- hafta içi her gün fakültelerin ders programı doğrultusunda,
- anketin uygulanmasından önce derslerin hocalarından izin alınarak
- ders bitiminden sonra katılımcı öğrenciyi bilgilendirme sorumluluğu yerine getirilerek;
- araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen üniversite öğrencilerine “karşılıklı görüşme yöntemi” ile uygulanmıştır.

Anket formu, üç temel bilim alanının (Sosyal-Fen-Sağlık) alt tabakalarına (1. ve 4. sınıfa devam eden) dahil olan üniversite öğrencilerine belirlenen örneklem hacmine ulaşılıncaya kadar uygulanmaya devam edilmiştir. Anket formu öğrencilere ortalama 15 dk'da uygulanmış, uygulama sırasında herhangi bir güçlük yaşanmamıştır.

3.5.4 Anket formunun geçerlik ve güvenilirliği

Araştırmada ön uygulama ile anket formundaki soruların işlevliliğini belirlemenin yanı sıra, anket formunun geçerlik ve güvenilirliği de analiz edilmiştir. Ölçme aracı olarak kullanılan anket formunun yapı geçerliğini kontrol etmek için bir faktör analizi tekniği olan “Döndürülmüş (Varimax) Temel Bileşenler Analizi” yapılmıştır. Anket formundaki ölçeklerin duyarlı, birbiriyle tutarlı ve kararlı sonuçlar verme gücünü yani güvenilirliğini ölçmek için iç tutarlılık katsayısı olan Cronbach Alpha testi uygulanmıştır (Büyüköztürk 2002). Buna göre anket formundaki “Sosyal adalet ölçeği” ve Sosyal adalet ilkeleri kapsamında bulunan “Fırsatlar ölçeği”, “Toplumsal cinsiyet ölçeği” “Vatandaşlık ölçeği”, “Sivil ve siyasal hakları kullanma ölçeği” ile “Adil dağıtım ölçeği” için faktör analizi ve Cronbach Alpha testi uygulanarak her bir ölçek için madde toplam korelasyonları bulunmuş ve faktör analizi uygulanmıştır (Çizelge 3.4).

Çizelge 3.4 Sosyal adalet ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları

Sosyal adalet	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
Faktör 1		
1. Bugün ülkemde yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip herkes, kolaylıkla iş bulabilir	0.70	0.74
2. Ülkemde genel olarak toplum, adalet prensiplerine bağlıdır.	0.80	0.71
3. Ülkemde herkes, amaç ve isteklerini yerine getirmede eşit fırsatlara sahiptir.	0.82	0.71
4. Ülkemde kadın ve erkekler eşittir.	0.74	0.73
5. Ülkemde eğitim ve uzmanlaşmaya yeteri kadar değer verilmez.	0.58	0.78
Özdeğer: 2.693 Tek faktörün açıkladığı varyans: %53.87 Alpha: 0.78		
Ölçekten çıkarılan maddeler		
6. Ülkemde eğitilmiş insandan çok dürüst/doğru insanı tanımak daha önemlidir.	0.29	0.28
7. Ülkemde hala suç oranı yüksektir	0.12	0.20
8. Ülkem yoksulu yeteri kadar koruyamaz	0.21	0.25
9. Ülkemde emekli maaşları saygın bir yaşam kurmak ya da sürdürmek için yeterli değildir.	0.13	0.21
10. Ülkemde dürüst olursanız, hayatta başarılı olamazsınız	0.15	0.23
Özdeğer: 1.052 Tek faktörün açıkladığı varyans: %11.68 Alpha: 0.55		

Buna göre sosyal adalet ölçeği için faktör yük değeri 0.40'tan düşük olan cümleler analiz dışında bırakılmıştır. Bu ölçekteki 6-7-8-9 ve 10. maddelerin faktör yük değerleri 0.12-0.29; madde korelasyon değerleri ise 0.20-0.28 arasında değişmekle birlikte, açıklanan varyans (%11.68) ve alfa değerini (0.55) düşüren bu maddeler ölçek kapsamından çıkarılmıştır. Buna göre ölçekteki ilk 5 maddenin faktör yük değerlerinin 0.58-0.82; madde toplam korelasyon değerlerinin ise 0.71-0.78 arasında değiştiği bulunmuştur. Ayrıca varyans değeri %53.87 ile alpha katsayısı 0.78 olup sonuçlar, ölçeğin bu araştırma için geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.4).

Fırsatlar ölçeği için uygulanan faktör analizi ve madde analizi sonuçlarına göre 6 maddenin (5-6-7-8-9-10) faktör yük değeri 0.22-0.29, madde korelasyon değeri 0.21-0.26 aralığında değişmektedir. Ölçeğin alfa (0.51) ve açıklanan varyans (%43.12) değerleri, bu 6 madde nedeni ile olumsuz etkilendiği için bu maddeler analiz dışında bırakılarak faktör ve madde analizleri yeniden yapılmıştır. Çizelge 3.5'de de görüldüğü gibi analiz kapsamına alınan 4 maddenin faktör yük değeri 0.48-0.80, madde korelasyon değeri 0.39-0.52 aralığında olup, açıklanan varyans (%50.25) ve alfa değerleri (0.65) ölçeğin güvenilir ve geçerli olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.5).

Çizelge 3.5 Fırsatlar ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları

Fırsatlar	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
Faktör 1		
1.Doğru insanı tanımak	0.80	0.47
2.Bir ülkenin vatandaşı olmak	0.80	0.39
3.Kadın ya da erkek olmak	0.62	0.52
4.Yabancı bir dil bilmek	0.48	0.50
Özdeğer: 1.725 Tek faktörün açıkladığı varyans: %50.25 Alpha: 0.65		
Ölçekten çıkarılan maddeler		
5. Siyasal bağlantılar kurabilmek	0.29	0.25
6. Siyasi inancı olmak	0.26	0.24
7. Zengin bir aileye sahip olmak	0.22	0.22
8. Eğitim düzeyi yüksek olan bir aileye sahip olmak	0.29	0.26
9.İyi bir eğitim almak	0.22	0.21
10.Doğal yeteneklere sahip olmak	0.29	0.24
Özdeğer: 1.725 Tek faktörün açıkladığı varyans: %43.12 Alpha: 0.51		

Çizelge 3.6’da da görüldüğü gibi toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinde analiz kapsamına alınan 4 maddenin faktör yük değeri 0.68-0.76, madde korelasyon değeri 0.60-0.67 aralığında olup, açıklanan varyans (%53.49) ve alfa değerlerine (0.70) göre bu ölçek geçerli ve güvenilirdir (Çizelge 3.6).

Çizelge 3.6 Toplumsal cinsiyet ölçeğinde yer alan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları

Toplumsal cinsiyet eşitliği	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
Faktör 1		
1.Kadın ve erkek hanehalkı gelirine katkıda bulunmalıdır	0.76	0.60
2.Erkeğin işi para kazanmak, kadının işi ev/ailesine bakmaktır	0.68	0.67
3.Erkek hanehalkı işlerini eşiyle paylaşmalıdır	0.74	0.64
4.Erkek de kadın kadar çocuk bakımına zaman ayırmalıdır	0.74	0.63
Özdeğer: 2.140 Tek faktörün açıkladığı varyans: 53.49 Alpha: 0.70		

Vatandaşlık ölçeği incelendiğinde, yapılan faktör analizi ve madde analizi sonuçlarına göre 5 maddenin (10-11-12-13-14) faktör yük değeri 0.07-0.26, madde korelasyon değeri 0.09-0.25 aralığındadır (Çizelge 3.7). Vatandaşlık ölçeğindeki alfa (0.61) ve açıklanan varyans (%14.03) değerleri düşük olan bu maddeler analiz dışında bırakılarak, faktör ve madde analizleri yeniden yapılmıştır. Çizelge 3.7’de de görüldüğü gibi analiz kapsamına alınan 9 maddenin faktör yük değeri 0.53-0.82, madde korelasyon değeri 0.77-0.79 aralığında değişmekte olup, açıklanan varyans (%62.56) ve alfa değerlerine (0.80) göre bu ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 3.7)

Çizelge 3.7 Vatandaşlık ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları

Vatandaşlık	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
Faktör 1		
1. Seçimlerde oy kullanmak daima	0.82	0.78
2. Vergileri ödemekten asla kaçmamak	0.75	0.77
3. Kanunlara ve kurallara uymak daima	0.72	0.77
4. Karşı görüşteki fikirleri anlamaya çalışmak	0.53	0.79
5. Devletin çalışma ve uygulamalarını takip etmek	0.54	0.78
6. Doğruyu söylemek	0.72	0.77

Çizelge 3.7 Vatandaşlık ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları (devamı)

7.Başkalarına nazik davranmak	0.75	0.77
8.Toplumdaki eşitsizliklerle mücadele etmek	0.71	0.78
9.Toplumsal sorunlarla ilgilenmek	0.82	0.77
Özdeğer: 2.817, Tek faktörün açıkladığı varyans: %62.56, Alpha: 0.80		
Ölçekten çıkarılan maddeler		
10.Siyasal ya da sosyal derneklerde aktif rol almak	0.11	0.21
11.Biraz pahalı / maliyetli olsa bile siyasal, etik ve çevresel değerlere uygun ürünleri almak	0.09	0.15
12.Ülkemde benden daha kötü durumdaki bir insana karşılıksız yardım etmek	0.26	0.25
13.Benden daha kötü durumda bulunan başka ülkenin bireyelerine yardım etmek	0.13	0.12
14.İhtiyaç olduğunda silahlı kuvvetlere gönüllü olarak katılmak	0.07	0.09
Özdeğer: 1.122, Tek faktörün açıkladığı varyans: %14.03, Alpha: 0.61		

Sivil ve siyasal hakları kullanma ölçeğinin faktör analizi ve madde analizi sonuçlarına göre 6 maddenin faktör yük değeri 0.35-0.86, madde korelasyon değeri 0.78-0.87 aralığında olup, ölçeğin alfa değeri 0.84 ve açıklanan varyans değeri %56.52 olarak bulunmuştur. Bu değerlere göre kullanılan ölçek geçerli ve güvenilirdir denilebilir (Çizelge 3.8).

Çizelge 3.8 Sivil ve siyasal hakları kullanma ölçeğinde yer alan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları

Sivil ve siyasal hakları kullanma ölçeği	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
1.Dilekçe / şikayet mektubu verdim	0.35	0.87
2.Siyasal, etik ve da çevresel nedenlerle boykotlara katıldım	0.85	0.79
3.Gösterilere katıldım	0.86	0.78
4.Siyasi miting ya da yürüyüşlere katıldım	0.80	0.80
5.Fikirlerimi söylemek için sivil toplum kuruluşları ya da siyasi liderlerle iletişim kurdum	0.80	0.80
6.Görüşlerimi dile getirmek için basınla iletişim kurdum ya da canlı yayına katıldım	0.72	0.82
Özdeğer: 3.391 Tek faktörün açıkladığı varyans: %56.52 Alpha: 0.84		

Adil dağıtım ölçeğinin faktör analizi ve madde analizi sonuçlarına göre 4 maddenin (7-8-9-10) faktör yük değeri 0.04-0.24, madde korelasyon değeri 0.10-0.26 aralığında olup, ölçeğin alfa (0.60) ve açıklanan varyans (%25.94) değerleri de düşüktür (Çizelge 3.9). Bu nedenle bu 4 madde analiz dışında bırakılarak, faktör ve madde analizleri yeniden yapılmıştır. Çizelge 3.9’da da görüldüğü gibi analiz kapsamına alınan 6 maddenin faktör yük değeri 0.49-0.79, madde korelasyon değeri 0.72-0.80 aralığında değişmekte olup; açıklanan varyans (%51.94) ve alfa değerlerine (0.78) göre kullanılan ölçek geçerli ve güvenilirdir (Çizelge 3.9).

Çizelge 3.9 Adil dağıtım ölçeğinde yer alan ve ölçekten çıkarılan maddelerin faktör analizi ve madde analizi sonuçları

Adil dağıtım	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
Faktör 1		
Her ülkenin hükümeti		
1.Enflasyonu kontrol altında tutabilmelidir.	0.72	0.74
2.Kronik hastalar için uygun sağlık bakımını sağlayabilmelidir.	0.75	0.74
3.Yaşlılar için saygın bir yaşam standardı sağlayabilmelidir.	0.79	0.72
4.İşsizler için onurlu bir yaşam standardı sağlamalıdır.	0.49	0.80
5.Düşük gelirli ailelerin çocuklarına üniversite harcamaları için karşılıksız finansal yardım sağlamalıdır.	0.71	0.74
6.Vergileri adil bir şekilde dağıtmalı ve toplamalıdır.	0.74	0.73
Özdeğer: 2.978 Tek faktörün açıkladığı varyans: %51.94 Alpha: 0.78		
Ölçekten çıkarılan maddeler	Rotasyon sonrası faktördeki yük değeri	Madde toplam korelasyonu
7.İsteyen herkese iş olanakları sağlamak zorunda değildir.	0.04	0.10
8.Parasız eğitim olanağı sağlamak zorunda değildir.	0.24	0.26
9.Zengin ve yoksullar arasındaki gelir farklılıklarını azaltmak zorunda değildir.	0.16	0.18
10.Satın almaya gücü yetmeyenler için uygun koşullara sahip barınmayı sağlamak zorunda değildir.	0.20	0.22
Özdeğer: 1.013 Tek faktörün açıkladığı varyans: %25.94 Alpha: 0.60		

Çizelge 3.10'da araştırmada kullanılan ölçek maddelerini betimleyen ve bu ölçeklerin geçerli ve güvenilir bir araç olduğuna ilişkin bilgiyi sağlayan istatistik değerler gösterilmiştir. Çizelgede ölçeklere ilişkin madde sayısı, puan aralığı ve ölçeklerin güvenilirliğini belirleyen alpha değerleri özetlenmiştir (Çizelge 3.10).

Çizelge 3.10 Araştırmada kullanılan ölçekleri betimleyen istatistikler

ÖLÇEKLER	Madde sayısı	Puan aralığı	Cronbach Alpha
Sosyal Adalet	5	5 [Hiç katılmıyorum (1) – Kesinlikle katılıyorum (5)]	0.78
Fırsatlar	4	5 [Yanıt yok (1) – Çok önemli (5)]	0.65
Toplumsal cinsiyet eşitliği	4	5 [Hiç katılmıyorum (1) – Kesinlikle katılıyorum (5)]	0.70
Vatandaşlık	9	5 [Hiç önemli değil (1) – Çok önemli (5)]	0.77
Sivil ve siyasal hakları kullanma	6	3 [Asla yapmam (1) – Yaptım (5)]	0.84
Adil dağıtım	6	5 [Hiç katılmıyorum (1) – Kesinlikle katılmıyorum]	0.78

3.6 Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen bilgiler SPSS 16 istatistik paket yazılım programından yararlanılarak oluşturulan veri tabanında toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında toplanan anket formları gözden geçirilmiş ve elde edilen bilgiler 420 anket toplamı üzerinden değerlendirilmiştir. SPSS yazılımının sağladığı aritmetik ve mantıksal işlem yapabilme olanağı ile bilgilerin sınıflandırılması ve boyutlandırılması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada öncelikle üniversite gençlerinin tanıtılmasına olanak sağlayan kişisel ve aile özellikleri ile eğitime ilişkin bilgiler sayı ve yüzde değerler ile açıklanmıştır. Ayrıca öğrencilerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki her bir maddeye / cümleye verdikleri yanıtlara göre bir eğilim profilini ortaya çıkarmak amacıyla, araştırma kapsamındaki tüm ölçek maddelerine ilişkin sayı ve yüzde değerleri gösteren çizelgeler hazırlanarak gerekli aritmetik ortalamalar hesaplanmıştır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin anket formunun birinci bölümündeki fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine; eşit vatandaşlık ilkesi kapsamında vatandaşlığa ve adil dağıtım ilkesi kapsamında bulunan adil dağıtım ile anket formunun ikinci bölümündeki sosyal adalet/sizlik ölçeğine ilişkin puanlarının cinsiyet eşitliği, devam edilen sınıf ve yaşa göre karşılaştırılmasında bağımsız t testi uygulanmıştır. Üniversite öğrencilerinin aynı ölçeklere (sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet, vatandaşlık, adil dağıtım) verdikleri yanıtlara ilişkin puanların üniversiteye geldikleri yer, babanın eğitim durumu, doğum yeri ve büyüdüğü yere göre karşılaştırılmasında ise Tek yönlü varyans analizi (ANOVA)'nin parametrik olmayan karşılığı Kruskal Wallis H Testi kullanılmıştır. Gençlerin söz konusu ölçeklere verdikleri yanıtları açıklayan puanlardaki farklılıkların kaynağını belirlemek için Anlamlı Fark Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Öğrencilerin sosyal adalet ölçeği ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki aynı ölçeklere (fırsatlar, toplumsal cinsiyet, vatandaşlık ve adil dağıtım) ilişkin puanlarının temel bilim alanı, ailedeki birey sayısı ve annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılması için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Söz konusu değişken gruplarına göre öğrencilerin bu ölçeklere ilişkin değerlendirmelerini ortaya koyan puanlarda ortaya çıkan farklılıkları açıklamak amacı ile çoklu karşılaştırma testlerinden “Scheffe” uygulanmıştır.

Araştırmada gençlerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım ölçeklerine verdikleri yanıtlara ilişkin puanların sosyal minimum değişkenlerine (sağlık, hastalık ya da engellilik durumu; sosyal güvenlik sistemi; okul günlerinde öğün atlama, barınma, kendisine ait bir odaya sahip olma durumu; paylaşılan odadaki birey sayısı; geçim kaynakları; ekonomik durum; spor yapma ve sosyal etkinliklere katılma, müzik aleti çalma, kendisine ait bir bilgisayar olma durumu ile internete girebilme olanağı) göre karşılaştırılması için çeşitli istatistik analizler yapılmıştır. Buna göre sağlık ve barınma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki ölçeklere (fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım) verilen yanıtların puanlarını karşılaştırmak amacı ile Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)'nın parametrik olmayan karşılığı Kruskal Wallis H Testi kullanılmış, bu puanlardaki farklılıkları açıklamak için aynı ölçeklere Anlamlı Fark Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Ayrıca üniversite

gençlerinin; sosyal minimum değişkenlerinden hastalık ya da engellilik, okul günlerinde öğün atlama, kendisine ait bir odaya sahip olma durumu, paylaşılan odadaki birey sayısı, spor yapma ve sosyal etkinliklere katılma, müzik aleti çalma, kendisine ait bir bilgisayar olma durumu ile internete girme olanağına göre aynı ölçeklere verdikleri yanıtların puanlarını karşılaştırmak için Bağımsız t testi yapılmıştır. Bununla birlikte sosyal güvenlik sistemi, geçim kaynakları ve ekonomik duruma göre gençlerin sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki söz konusu ölçeklere ilişkin değerlendirmelerini ortaya koyan puanların karşılaştırılması amacı ile Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin bu değişkenlere göre ölçek kapsamındaki maddelere verdikleri yanıtlara ilişkin puanlarında ortaya çıkan farklılıkları açıklamak amacı ile çoklu karşılaştırma testlerinden “Scheffe” uygulanmıştır.

Üniversite öğrencilerinin fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım ölçeklerine ilişkin puanlarının, sosyal adalet algısı puanının anlamlı birer yordayıcısı olup olmadığı Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi ile incelenmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, ilk olarak örnekleme oluşturan Ankara Üniversitesi'ndeki 420 üniversite öğrencisini tanıtan bilgiler "Örnekleme Tanıtıcı Bilgiler" başlığı altında kişisel ve aile özellikleri ile eğitime ilişkin frekans ve yüzde dağılımları gösteren bulgular sunulmuştur. Daha sonra sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, sosyal minimumlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ile sivil, siyasal ve sosyal hakların kullanımı ve adil dağıtım ölçekleri ile adil dağıtım açısından Türkiye'deki sorun alanlarına yönelik öncelik sıralamasının belirlenmesi için frekans ve yüzde dağılımlar incelenerek "Sosyal Adalet" ve "Sosyal Adalet İlkeleri" başlığı altında yorumlanmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kişisel ve aile özellikleri ile eğitime ilişkin değişkenlere göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım ölçeklerine ilişkin değerlendirmelerinde farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan analizlere "Çeşitli Değişkenlere Göre Sosyal Adalet ve Sosyal Adalet İlkelerine İlişkin Eğilimler" bölümünde yer verilerek yorumları yapılmıştır. Sosyal minimumlara göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki bu boyutlara ilişkin algıların farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için uygulanan analizler "Sosyal Minimumlara Göre Sosyal Adalet ve Sosyal Adalet İlkelerinin Boyutlarına İlişkin Algılar" başlığı altında yorumlanmıştır. Sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımın sosyal adalet algısı açısından yordayıcı etkisi olup olmadığını belirlemek için Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi yapılmış ve "Sosyal Adalet İlkelerinin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisi" başlığı altında yorumları yapılmıştır.

4.1 Örnekleme Tanıtıcı Bilgiler

Araştırmanın bu bölümünde üniversite öğrencilerinin kişisel ve aile özellikleri ile eğitime ilişkin bilgileri, frekans ve yüzde dağılımları çizelgelerde gösterilerek açıklanmış ve yorumları yapılmıştır.

4.1.1 Üniversite öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgiler

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyeti, yaşı, doğum yeri ve büyüdüğü ile üniversiteye geldikleri yerlere ilişkin bilgiler yorumlanarak, çizelge 4.1’de verilmiştir. Araştırmada öğrencilerin cinsiyet dağılımı incelendiğinde, 420 kişiden 249’unun (%59.3) kadın, 171’inin (%40.7) erkek olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin yarısından fazlası (%58.6) 21 yaş ve üzeri yaş grubunda bulunurken, %41.4’ü 20 yaşında ya da bu yaştan daha küçük yaştadır. Bu gençlerin %39.3’ünün İç Anadolu, %18.3’ünün Akdeniz, %10.5’inin Karadeniz, %9.3’ünün Marmara, %6.7’sinin Doğu Anadolu, %6’sının Ege, %5.2’sinin Güneydoğu Anadolu ve %4.8’inin Güneydoğu Anadolu Bölgeleri’nde doğdukları bulunmuştur.

Çizelge 4.1 Üniversite öğrencilerinin kişisel özelliklerine ilişkin bilgilerin dağılımı

Değişken	Düzyey	Sayı	%
Cinsiyet	1.Kadın	249	59.3
	2.Erkek	171	40.7
	Toplam	420	100.0
Yaş	1.20 yaş ve küçük	174	41.4
	2.21 yaş ve ileri	246	58.6
	Toplam	420	100.0
Doğum yeri	1. Karadeniz	44	10.5
	2. Marmara	39	9.3
	3. Ege	25	6.0
	4. Akdeniz	77	18.3
	5. İç Anadolu	165	39.3
	6. Güneydoğu Anadolu	22	5.2
	7. Doğu Anadolu	28	6.7
	8. Yurt Dışı	20	4.8
	Toplam	420	100.0
Büyüdükleri yer	1. Karadeniz	39	9.3
	2. Marmara	49	11.7
	3. Ege	26	6.2
	4. Akdeniz	79	18.8
	5. İç Anadolu	172	41.0
	6. Güneydoğu Anadolu	23	5.5
	7. Doğu Anadolu	15	3.6
	8. Yurt Dışı	17	4.0
	Toplam	420	100.0
Üniversiteye geldikleri yer	1. Üç büyük kent	180	42.9
	2. Diğer kentler	187	44.5
	3. Kasaba, köy	38	9.0
	4. Yurtdışı	15	3.6
	Toplam	420	100.0

Üniversite gençlerinin büyüdüğü bölgelerin dağılımı incelendiğinde %41'i İç Anadolu, %18.8'i Akdeniz, %11.7'si Marmara, %9.3'ü Karadeniz, %6.2'si Ege, %5.5'i Güneydoğu Anadolu, %4'ü yurt dışı ve %3.6'sı Doğu Anadolu Bölgesi'nde büyümüşür. Bu gençlerden 187 (%44.5)'sinin üç büyük şehir dışından; 180'inin (%42.9) İstanbul, İzmir ya da Ankara'dan; 38 (%9)'ünün kasaba ve köyden; 15'inin yurt dışından eğitim amacıyla Ankara Üniversitesi'ne geldikleri belirlenmiştir. (Çizelge 4.1).

4.1.2 Üniversite öğrencilerinin eğitime ilişkin bilgileri

Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin temel bilim alanı, bölümü ve devam ettikleri sınıfa göre bilgiler çizelge 4.2'de verilmiştir.

Çizelge 4.2 Üniversite öğrencilerinin eğitime ilişkin bilgilerinin dağılımı

Değişken	Düzye	Sayı	%
Temel bilim alanı	1. Sosyal Bilimler	140	33.3
	2. Fen Bilimleri	140	33.3
	3. Sağlık Bilimleri	140	33.3
	Toplam	420	%99.9
Bölüm	1. İngiliz Dili ve Edebiyatı	17	4.0
	2. Türk Dili ve Edebiyatı	27	6.4
	3. Coğrafya	16	3.8
	4. Tarih	31	7.4
	5. İletişim	8	1.9
	6. Hukuk	41	9.8
	7. Biyoloji	39	9.3
	8. Matematik	39	9.3
	9. Bilgisayar Mühendisliği	8	1.9
	10. Elektronik Mühendisliği	8	1.9
	11. Fizik	15	3.6
	12. Jeofizik Mühendisliği	9	2.1
	13. Jeoloji	12	2.9
	14. Kimya	10	2.4
	15. Sosyal Hizmet	6	1.4
	16. Sağlık Kurumları Yöneticiliği	6	1.4
	17. Beslenme Bilimleri	5	1.2
	18. Hemşirelik	17	4.0
	19. Ebelik	15	3.6
	20. Diş Hekimliği	33	7.9
	21. Tıp Fakültesi	58	13.8
Toplam	420	100.0	
Devam edilen sınıf	1.sınıf	210	50.0
	4. sınıf	210	50.0
	Toplam	420	100.0

Araştırmaya katılan gençlerin 41'i hukuk, 31'i Tarih, 27'si Türk Dili, 17'si İngiliz Dili ve Edebiyatı, 16'sı Coğrafya ve 8'i İletişim bölümünde olmak üzere toplam 140 genç (%33.3) sosyal bilimlerde öğrenimlerine devam etmektedirler. Araştırmada fen bilimleri kapsamında Biyoloji ve Matematik bölümüne devam eden gençlerin oranı aynı (%9.3) olmakla birlikte, Fizik Bölümü'ne %3.6, Jeoloji Bölümü'ne %2.9, Kimya Bölümü'ne %2.4, Jeofizik Mühendisliği Bölümü'ne %2.1, Bilgisayar ve Elektronik Mühendisliği Bölümleri'ne devam eden %1.9 oranında olmak üzere toplam %33.3 (140) genç bulunmaktadır. Araştırma grubundaki sağlık bilimlerinin çoğunluğunu Tıp Fakültesi'ne kayıtlı gençler (58 kişi) oluşturmakla birlikte, Diş Hekimliği'nde 33, Hemşirelik Bölümü'nde 17, Ebelik Bölümünde 15, Sosyal Hizmet ve Sağlık Kurumları Yöneticiliği Bölümü'nde 6 olmak üzere toplam 140 (%33.3) genç sağlık bilimleri kapsamında öğrenimlerini sürdürmektedirler. Bu gençlerin yarısı (%50.0) 1. sınıf, diğer yarısı (%50.0) ise 4.sınıftır (Çizelge 4.2).

4.1.3 Üniversite öğrencilerinin aile özelliklerine ilişkin bilgiler

Araştırma kapsamında bulunan üniversite öğrencilerinin ailelerindeki birey sayısı ile annelerinin ve babalarının eğitim durumuna ilişkin bilgiler çizelge 4.3'te verilmiştir. Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin yarısından fazlasının (%54.5) ailelerinde 4 ve daha az, %26.4'ünün 5, %19'unun 6 ve daha fazla birey bulunduğu anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin ailelerindeki ortalama birey sayısı 4.77 (\pm 0.09)'dir. Bu gençlerin yarısından biraz fazlasının annelerinin ilkokul ve ortaokul (%50.5), %22.9'unun lise ve %19.6'sının yükseköğretim (lisans, lisansüstü) mezunu oldukları bulunmuştur. Babaları ilkokul ve ortaokul mezunu olan gençlerin sayısı %41.2 olmakla birlikte, gençlerin %34.5'inin babası yükseköğretim (lisans, lisansüstü) mezunudur. Ayrıca %21.9'unun babası lise mezunu iken, %2.4'ünün babası okur-yazar değildir (Çizelge 4.3).

Çizelge 4.3 Üniversite öğrencilerinin ailelerine ilişkin bilgilerin dağılımı

Değişken	Düzy	Sayı	%
Ailedeki birey sayısı	1. 4 birey ve daha az	229	54.5
	2. 5 birey	111	26.4
	3. 6 birey ve daha fazla	80	19.1
	Toplam	420	100.0
Annenin eğitim durumu	1. Okur-yazar değil	30	7.1
	2. İlkokul – Ortaokul	212	50.5
	3. Lise	96	22.9
	4. Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	82	19.5
	Toplam	420	100.0
Babanın eğitim durumu	1. Okur-yazar değil	10	2.4
	2. İlkokul – Ortaokul	173	41.2
	3. Lise	92	21.9
	4. Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	145	34.5
	Toplam	420	100.0

4.2 Sosyal Adalet

Bu başlık altında “Size göre sosyal adalet neyi ifade etmektedir?”, “Size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz?”, “Bundan kimin sorumlu olduğunu düşünüyorsunuz?” gibi açık uçlu sorulara üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtlara yer verilmiştir. Ayrıca sosyal adalet/sizlik ölçeğine ilişkin değerlendirmelerinden hareketle üniversite öğrencilerinin sosyal adalet/sizlik algılarını ortaya koyan yanıtların sayısı ve yüzde dağılımları gösterilmiştir.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin bazılarının sosyal adaleti;

- ✓ tüm insanların eşit şartlarda yaşamını sürdürebilmesi,
- ✓ toplum içinde huzurlu ve adil şartlarda yaşaması ve
- ✓ ödeme gücüne sahip olabilmesi gibi sosyal minimumlarla bağlantı kurulabilecek bir bakışla tanımladıkları bulunmuştur.

Çoğu öğrencinin sosyal adaleti;

- ✓ ülkedeki tüm insanların aynı olanaklardan faydalanabilmesi,
- ✓ her bireyin eşit olarak görülmesi
- ✓ ve her bireye eşit olarak davranılması,

- ✓ toplumdaki bireyler arasında eşitlik,
- ✓ eğitimde, sağlıkta ve iş imkanlarında eşitlik,
- ✓ toplumdaki tüm bireylere statülerine göre değil, eşitliğe göre davranılması,
- ✓ eşit muamele,
- ✓ bireye göre değişmeyen kural ve kanunlar,
- ✓ eğitim öğretimdeki fırsat eşitliği,
- ✓ tüm bireylere ayırım yapmadan, yerinde ve zamanında yapılan adalet,
- ✓ halkın ırk ayrımı gözetilmeden eşit olması,
- ✓ tarafsız, herkese eşit uzaklıkta bir adalet olgusu,
- ✓ sosyal olarak farklı kesimlere kaynak ve avantajlardan eşit biçimde yararlanma fırsatı verilmesi,
- ✓ herkese eşit adalet,
- ✓ herkese her konuda eşit davranılması,
- ✓ ülkedeki her bireyin olanaklardan eşit olarak yararlanması,
- ✓ eşitlikçi özgür bir toplum,
- ✓ istisnasız herkese eşit uzaklıkta olma gibi fırsat eşitliği ilkesi ile ilişkili açıklamalar yaparak tanımladıkları bulunmuştur.

Bazı öğrenciler;

- ✓ toplumdaki tüm bireylerin aynı hakları eşit ve etkili bir şekilde kullanabilmesi,
- ✓ aynı haklara sahip olması,
- ✓ özgürlüklerin kısıtlanmaması,
- ✓ herkesin fikirlerini özgürce ifade edebilmesi ve başkalarının bundan rahatsız olmaması,
- ✓ kendini ifade edebilme hakkı,
- ✓ toplumdaki bireylerin eşit sosyal haklara sahip olması,
- ✓ haklardan eşit ve adil yararlanması gibi eşit vatandaşlık kapsamında değerlendirilebilecek ifadelerle sosyal adalet tanımını yaptıkları belirlenmiştir.

Araştırma kapsamındaki bazı üniversite öğrencilerinin ise;

- ✓ devletin sağlamış olduğu kaynak ve fırsatların tüm vatandaşlar arasında adil dağıtılması,

- ✓ hükümetin kaynaklarını adil dağıtması,
- ✓ hizmetlerin adil dağıtılması,
- ✓ iktisadi olarak kıt kaynakların devlet ve birey eliyle tüm vatandaşlarına eşit bir biçimde dağıtılması,
- ✓ devletin vatandaşlar arasında ayırım yapmadan onlar adına haklarını koruması gibi adil dağıtım ilkesi içinde yer alabilecek tanımlamalarla sosyal adaleti açıkladıkları saptanmıştır.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinden çok azının ise “Size göre sosyal adalet neyi ifade etmektedir” sorusuna yanıt vermedikleri görülmüştür.

Üniversite öğrencilerinin “Size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde, gençlerin başkalarına yapılan adaletsizlikleri kendilerine yapılmış gibi algıladıkları anlaşılmıştır. Çünkü araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin, genellikle toplumsal yaşamda başkalarının başına gelen olayları, kendi sorunları olarak anket formuna yazdıkları görülmüştür (Örneğin araştırmaya katılan erkek bir öğrencinin kız arkadaşının ya da televizyonda seyrettiği bir kız öğrencinin yaşadığı türban sorununu anket formuna yazması gibi). Öğrencilerin bu soruya verdikleri yanıtlar, sosyal adalet ilkeleri kapsamında kategorilere ayrılarak değerlendirilmiştir. Buna göre bazı öğrencilerin bu soruyu;

- ✓ otobüs biletlerine yapılan zam,
- ✓ ders programının bilinçsizce hazırlanması,
- ✓ kendi ekonomik durumunun düşük olması,
- ✓ yoğun ders saatleri nedeni ile sosyal ve kültürel etkinliklere katılamama,
- ✓ yurt koşullarının kalitesiz olması,
- ✓ otobüs zamlarından sonra yarıya düşürülen otobüs seferleri,
- ✓ güzel havada sürekli ders çalışmak,
- ✓ üniversite harçlarına yapılan zamlar,
- ✓ aile sorunları,
- ✓ üniversite kontenjanlarının artırılması nedeni ile ihtiyacı olan çoğu öğrencinin yurda yerleşememesi,
- ✓ bazı kurumların özelleştirilmesi nedeni ile işçilerin mağdur olması,

- ✓ üniversitedeki siyasal olaylar nedeni ile derse konsantre olamama,
- ✓ devletin yetersiz eğitim desteği,
- ✓ bazı insanların düşük sosyo-ekonomik durumda olmaları nedeni ile ileri yaşlarda çalışmak durumunda olması,
- ✓ yurttan aynı odada çok fazla kişi ile birlikte kalmak durumunda olmak,
- ✓ ailenin aşırı korumacı ve baskıcı yaşam biçimi,
- ✓ entelektüel gelişim için gerekli maddi kaynakların yeterli olmaması gibi sosyal minimumlar kapsamında algılayarak yanıtladıkları saptanmıştır.

Araştırma kapsamındaki bazı öğrenciler “Son zamanlarda size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz” sorusunu;

- ✓ Doğu’da yaşayan farklı etnik gruplara yönelik ön yargılar,
- ✓ ifade özgürlüğüne önem verilmemesi,
- ✓ yüksek almayı bekledikleri dersten ilgili öğretim üyesinin ayrımcılık yapması nedeni ile düşük not almak,
- ✓ cinsiyet ayrımı,
- ✓ eşit olmayan muamele,
- ✓ yurt sorumlularının cezayı hak eden öğrencilere ceza uygulamamaları,
- ✓ eğitim ve iş fırsatından yararlanmak için girilen tüm seçme sınavları,
- ✓ üniversitenin, öğrencilerini “öğrenci” olarak değil “müşteri” olarak görmesi,
- ✓ eğitim sistemindeki katsayı değişikliği nedeni ile eğitim fırsatlarından yararlanamama,
- ✓ hastanede eşit ve adil olmayan sıra sistemi,
- ✓ sınava geç kalındığında sınıfa alınmama nedeni ile sınıf tekrarı yapmak durumunda olmak,
- ✓ eşcinsel olması nedeniyle görevinden alınan polis durumu,
- ✓ ya da kadın olma nedeniyle çoğu zaman öldürülen insanlar,
- ✓ farklı etnik kimlik nedeni ile terör örgütü üyesi olarak görülmek,
- ✓ işsizlik,
- ✓ eğitim öğretimdeki fırsat eşitsizliği
- ✓ kadın-erkek eşitsizliği,
- ✓ türban sorunu nedeni ile bazı kadın öğrencilerin istediği şekilde eğitim alamaması,

- ✓ farklı fakültelerden dersi yürüten hocaların öğrencilere ikinci sınıf vatandaş muamelesi yapması,
- ✓ Türk toplumunda kadın olmak nedeni ile diğer insanlara göre daha dikkatli yaşamak durumunda kalmak,
- ✓ herkesin aynı fırsat eşitliğine sahip olmaması,
- ✓ fakültenin öğrenci değerlendirme sisteminin adil olmaması,
- ✓ yurt görevlilerinin odalarında sigara içebilmesi,
- ✓ arkadaşların ön yargılı ve dürüst olmayan davranışları,
- ✓ doğum yerinden dolayı, aynı işe hakkı olmayan başka birinin alınması gibi fırsat eşitliğine ilişkin sorunları dile getirerek yanıtlamışlardır.

Araştırmada bazı öğrencilerin bu soruyu;

- ✓ ibadet özgürlüğünün toplumda kabul görmemesi,
- ✓ ulaşımın bir hak olarak görülmemesi
- ✓ siyasal hakların özgürce kullanılamaması
- ✓ düşüncelerin özgürce söylenememesi gibi eşit vatandaşlıkla ilişkili olduğu düşünülen sorunlardan yola çıkarak yanıtladıkları anlaşılmaktadır.

Araştırma kapsamındaki bazı öğrencilerin ise kendilerine yapılan adaletsizliği;

- ✓ devletin formasyon eğitimi almak için not ortalamasını 2.50 şartı koymasının nedeni ile yapılan adaletsiz fırsat dağıtımını,
- ✓ devletin, bursları hak etmeyen kişilere vermesi,
- ✓ iktidardakilerin, devletin kurumlarını siyasallaştırma çabası nedeni ile yaptıkları adaletsiz dağıtımlar,
- ✓ devletin açılım paketi,
- ✓ vergiler,
- ✓ devletin eğitim için burs yerine kredi vermesi,
- ✓ eğitimin paralı olması,
- ✓ devletin işsizlik maaşı konusundaki tavrı,
- ✓ adaletsiz trafik cezaları gibi devletin sorumluluklarından hareketle adil dağıtım gözü önüne alarak yanıtladıkları belirlenmiştir.

Üniversite öğrencilerinin yukarıda sıraladıkları sorunlara bağlı olarak “Bundan kimin sorumlu olduğunu düşünüyorsunuz?” sorusuna birey, aile, toplum ve devlet düzeyinde yanıt verdikleri sonucuna varılmıştır.

Araştırmada sosyal adalet ölçeği kapsamında bulunan “Ülkemde herkes amaç ve isteklerini yerine getirmede eşit fırsatlara sahiptir” cümlesine üniversite öğrencilerinin %46’sı “Hiç katılmıyorum”, %31.9’u “Katılmıyorum”, %13.1’i “Kararsızım”, %6.9’u “Katılıyorum” ve %2.1’i ise “Kesinlikle katılıyorum” yanıtını vermiştir. Üniversite öğrencilerinin çoğunluğu [%37.1 + %35.2 =%72.3] bugün Türkiye’de yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip hiçkimsenin kolaylıkla iş bulamayacağına inanmakta iken, %19.5’i donanımlı her bireyin kolaylıkla iş bulabileceğini düşünmekte, %8.1’i ise bu konuda kararsızdır. Üniversite gençlerinin %66.7 [%34.8 + %31.9]’si Türkiye’de kadın ve erkeklerin eşit olduğuna inanmamakta, %17.2 [%13.6 + %3.6]’si eşit olduğunu düşünürken, % 16.2’sinin bu konuda kararsız kaldıkları anlaşılmaktadır. Türkiye’de genel olarak toplumun adalet prensiplerine bağlı olmadığını düşünen üniversite öğrencilerinin oranı %64.5 [%33.8 + %30.7] iken, %20.5’inin bu konuda kararsız kalması dikkati çeken diğer önemli bir bulgudur. Diğer taraftan %13.1’i Türkiye’de toplumun genel olarak adalet prensiplerine bağlı olduğuna “Katılıyorum”, yanıtını verirken, %1.9’unun bu konuya kesinlikle katıldığı görülmektedir. Ülkemizde eğitim ve uzmanlaşmaya yeteri kadar değer verildiğini düşünen üniversite gençlerinin oranı %55.7 [%32.4 + %23.3]’ iken, %24.3[%17.4 + %6.9]’ünün eğitim ve uzmanlaşmaya Türkiye’de değer verilmediğini düşündükleri, %19.8’inin ise kararsız kaldıkları sonucuna varılmıştır (Çizelge 4.4).

4.3 Sosyal Adalet İlkeleri

Bu başlık altında “Sosyal minimumlar” ile “Eşit vatandaşlık”, “Fırsat eşitliği” ve “Adil dağıtım” ilkelerini oluşturan ölçeklerdeki maddelere üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtların sayı ve yüzde değerleri hesaplanarak, her bir ilke için çizelge yapılmıştır.

Çizelge 4.4 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalete ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı

Sosyal adalet	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Bugün ülkemde yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip herkes kolaylıkla iş bulabilir	148	35.2	156	37.1	34	8.1	60	14.3	22	5.2	420	100.0	2.17
2.Ülkemde genel olarak toplum, adalet prensiplerine bağlıdır	129	30.7	142	33.8	86	20.5	55	13.1	8	1.9	420	100.0	2.22
3.Ülkemde herkes, amaç ve isteklerini yerine getirmede eşit fırsatlara sahiptir.	193	46.0	134	31.9	55	13.1	29	6.9	9	2.1	420	100.0	1.87
4.Ülkemde kadın ve erkekler eşittir	134	31.9	146	34.8	68	16.2	57	13.6	15	3.6	420	100.0	2.22
5.Ülkemde eğitim ve uzmanlaşmaya yeteri kadar değer verilmez	98	23.3	136	32.4	83	19.8	73	17.4	29	6.9	420	100.0	2.52

4.3.1 Sosyal minimumlar

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin genel sağlık, hastalık ve engellilik; yararlandıkları sosyal güvenlik sistemi; okul günlerinde öğüt atlama, barınma, kendilerine ait bir odaya sahip olma durumu; paylaşılan odadaki birey sayısı; geçim kaynakları; sosyo-ekonomik durum; spor/fiziksel ve sanatsal etkinliklere katılma ve herhangi bir müzik aleti çalma durumu; kendilerine ait bir bilgisayar ve internete girebilme olanakları gibi sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin dağılımı sayı ve yüzde değerleri hesaplanarak incelenmiş ve çizelge 4.5'te gösterilmiştir. Buna göre üniversite öğrencilerinin %65.7'si sağlık durumunu "İyi", %30.5'i "Orta" ve %3.8'i ise "Kötü" olarak değerlendirmiştir. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun hastalık ya da engeli olmadığı (%91.4), %8.6'sının ise hastalık ya da engeli olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.5 Üniversite öğrencilerinin yaşamındaki sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin dağılımı

Sosyal Minimumlar	Düzyey	Sayı	%
1.Sağlığımızı nasıl değerlendiriyorsunuz?	1. Kötü	16	3.8
	2. Orta	128	30.5
	3. İyi	276	65.7
	Toplam	420	100.0
2.Sağlığımızı etkileyen hastalık ya da engellilik durumunuz var mı?	1. Evet	36	8.6
	2. Hayır	384	91.4
	Toplam	420	100.0
3.Sağlığımız için hangi sosyal güvence sistemini kullanıyorsunuz?	Bağ-kur	60	14.3
	SSK	159	37.9
	Emekli sandığı	147	35.0
	Özel	9	2.1
	Hiçbiri	45	10.7
	Toplam	420	100.0
4.Okul günlerinde öğün atlıyor musunuz?	1. Evet	305	72.6
	2. Hayır	115	27.4
	Toplam	420	100.0
5.Barınma durumunuzu belirtiniz.	1. Ailemle birlikte yaşıyorum.	152	36.2
	2.Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	120	28.6
	3.Yurtta kalıyorum	130	31.0
	4. Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir ede yaşıyorum	18	4.3
	Toplam	420	100.0
6.Kendinize ait bir odanız var mı?	1. Evet	265	63.1
	2. Hayır	156	36.9
	Toplam	420	100.0
7.Cevabınız hayırsa bir odada kaç kişi kalıyorsunuz?	1. 2 kişi	59	37.8
	2. 3 ve daha fazla kişi	97	62.2
	Toplam	156	100.0

Çizelge 4.5 Üniversite öğrencilerinin yaşamındaki sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin dağılımı (devamı)

	Düzye	Sayı	%
8.Geçim kaynakları	1. Öğrenim kredisi, burs vb.	105	25.0
	2. Aile ve akraba desteği	217	51.7
	3. Yarı zamanlı bir işte çalışarak	98	23.3
	Toplam	420	100.0
9.Ekonomik durum	1.Düşük	84	20.0
	2.Orta	222	52.9
	3.Yüksek	114	27.1
	Toplam	420	100.0
10. Okul dışında ya da okulda spor yapıyor musunuz?	1. Evet	168	40.0
	2. Hayır	252	60.0
	Toplam	420	100.0
11. Okul dışında ya da okul içinde sanatsal etkinliklere (müzik, tiyatro, bale gibi) katılıyor musunuz?	1. Evet	211	50.2
	2. Hayır	209	49.8
	Toplam	420	100.0
12.Herhangi bir müzik aleti çalıyor musunuz?	1. Evet	104	24.8
	2. Hayır	316	75.2
	Toplam	420	100.0
13. Kendinize ait bir bilgisayarınız var mı?	1. Evet	296	70.5
	2. Hayır	124	29.5
	Toplam	420	100.0
14. İnternete girme olanağınız var mı?	1. Evet	352	83.8
	2. Hayır	68	16.2
	Toplam	420	100.0

Bu gençlerden %37.9'u sosyal güvenlik sistemlerinden SSK'yı, %35'i emekli sandığını, %14.3'u Bağkur'u, %2.1'i özel sağlık sigortasını kullanırken, %10.7'sinin hiçbir sosyal güvenlik sisteminden yararlanamadıkları bulunmuştur. Diğer taraftan öğrencilerin çoğunluğu (%72.6) okul günlerinde öğün atlarken, geriye kalanı (%27.4) öğün atlamamaktadır. Bu gençlerden %36.2'si ailesi ile birlikte, %31'i yurttan, %28.6'sı arkadaşları ile birlikte kiralık bir evde, %4.3'ü akrabaları ile birlikte ve tek başına kiralık bir evde yaşamaktadır. Buna göre öğrencilerin yaklaşık %64'ünün (%63.9) ailesi ile yaşamadığı anlaşılmaktadır. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %63.1'inin kendisine ait bir odası varken, %36.9'u odalarını paylaşmak durumunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Kendilerine ait özel bir odaya sahip olmadıklarını belirten öğrencilerden %62.2'si 3 ve daha fazla birey ile aynı odada yaşarken, %37.8'inin ise 2 birey ile birlikte aynı odada kaldıkları bulunmuştur. Araştırma kapsamındaki üniversite gençlerinin %51.7'sinin aile ve akraba desteği ile yaşamlarını sürdürdükleri, %25'inin öğrenci kredisi

ve burs gibi desteklerle ihtiyaçlarını karşıladıkları, %23'ünün ise yarı zamanlı bir işte çalıştıkları saptanmıştır. Gençlerin yarısından biraz fazlası (%52.9) ekonomik durumunu “Orta”, %27.9'u “Yüksek”, %20'si ise “Düşük” olarak değerlendirmişlerdir. Son 12 ayda okul dışında ya da okul içinde spor yapmayan öğrencilerin sayısı (252), spor yapan öğrencilerin sayısından (168) fazladır. Okul içinde ya da okul dışında müzik, tiyatro ve bale gibi sanatsal etkinliklere katılan öğrencilerin sayısı (211), bu etkinliklere katılmayan öğrencilerin sayısından (209) fazla olmakla birlikte, her iki kategoride bulunan öğrencilerin sayılarının birbirine yakın olması dikkati çeken önemli bir bulgudur. Ayrıca üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun (%75.2) herhangi bir müzik aleti çalmadıkları, %24.8'inin ise müzik aleti çaldıkları bulunmuştur. Diğer taraftan bu öğrencilerin %70.5'inin kendisine ait bir bilgisayarı varken, 29.5'inin ise bilgisayarı olmadığı saptanmıştır. Ayrıca öğrencilerin %83.8'i internete girme olanağına sahipken, % 16.2'si ise bu olanaktan yoksundur (Çizelge 4.5).

4.3.2 Fırsat eşitliği

Bu bölümde sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsat eşitliğinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği boyutları için üniversite öğrencilerinin verdikleri yanıtların dağılımı incelenerek, çizelge 4.6'da gösterilmiştir. Üniversite öğrencilerinin %73.6'sı doğru insanı tanımının çok önemli, %20.5'i önemli olduğuna inanırken; %2.6'sı bu konuda yanıt vermek istememiştir. Geriye kalan öğrencilerin %2.1'i doğru insanı tanımının önemli olduğuna inanmazken, %1.2'sinin ise bu konuyu hiç önemli bulmadığı saptanmıştır. Üniversite gençlerinin %87.9 [%61.0 + %26.9]'u yabancı dil bilmenin önemli bir fırsat olduğunu düşünürken, %10.9'u bu fırsatın önemli olmadığına inanmakta, %1.2'si ise bu konuya “yanıt yok” biçiminde karşılık vermiştir. Bir ülkenin vatandaşı olmayı önemli bulan üniversite öğrencilerinin oranı [%42.9 + %30.7= %73.6], bu konunun önemli olmadığına inanan gençlerin oranından [%12.9 + %9.5= %22.4] yüksektir. Kadın ya da erkek olmanın önemli olduğuna inanan üniversite öğrencilerinin oranı %59.1 [%26.7 + %22.4] olup, bu konuyu önemli olarak değerlendirmeyen üniversite gençlerinin oranı [%22.6 + %22.6= %45.2]'ndan yüksektir (Çizelge 4.6).

Çizelge 4.6 Üniversite öğrencilerinin fırsatlara ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı

Fırsatlar	Yanıt yok		Hiç önemli değil		Önemli değil		Önemli		Çok önemli		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Doğru insanı tanımak	11	2.6	5	1.2	9	2.1	86	20.5	309	73.6	420	100.0	4.61
2.Bir ülkenin vatandaşı olmak	17	4.0	40	9.5	54	12.9	129	30.7	180	42.9	420	100.0	3.99
3.Kadın ya da erkek olmak	24	5.7	95	22.6	95	22.6	94	22.4	112	26.7	420	100.0	3.42
4.Yabancı dil bilmek	5	1.2	24	5.7	22	5.2	113	26.9	256	61.0	420	100.0	4.41

Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde; erkeğin işinin para kazanmak, kadının işinin ise ev ya da ailesine bakmak olduğuna inanan üniversite gençlerinin oranı %80.7 [%51.9 + 28.8]'dir. Geriye kalan üniversite öğrencilerinin %11.4'ü erkeğin işinin para kazanmak, kadının işinin ise ev / ailesine bakmak olmadığını düşündükleri ve %28.8'inin ise bu konuda kararsız kaldıkları dikkati çeken önemli bir bulgudur. Erkeğin hane halkı işlerini eşiyile paylaşması gerektiğine inanan üniversite öğrencilerinin oranı %90.2 iken, bu konuda kararsız kalan üniversite öğrencilerinin oranının (%5.7), erkeğin hane halkı işlerini eşiyile paylaşmaması gerektiğini düşünen üniversite gençlerinin oranından (%4.1) yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu öğrencilerin %84.9'unun kadın ve erkeğin hane halkı gelirine katkıda bulunması gerektiğine inanmakta, bunun tersini düşünen öğrencilerin oranının (%4.1), bu konuda kararsız kalan üniversite gençlerinin oranına (%5.7) yakın olması dikkati çekmektedir. "Erkek de kadın kadar çocuk bakımına zaman ayırabilmelidir" maddesine üniversite gençlerinin %43.1'inin kesinlikle katıldıkları, %41.2'sinin katıldıkları, %8.3'ünün bu konuda kararsız kaldıkları, %5.7'sinin katılmadıkları ve %1.7'sinin ise kesinlikle katılmadıkları saptanmıştır (Çizelge 4.7).

Çizelge 4.7 Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı

Toplumal cinsiyet eşitliği	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Kadın ve erkek, hanehalkı gelirine katkıda bulunmalıdır	164	39.0	192	6.0	32	7.6	192	45.7	164	39.0	420	100.0	4.15
2.Erkeğin işi para kazanmak, kadının işi ev / ailesine bakmaktır	19	4.5	29	6.9	33	7.9	121	28.8	218	51.9	420	100.0	4.17
3.Erkek, hanehalkı işlerini eşiyle paylaşmalıdır	4	1.0	13	3.1	24	5.7	181	43.1	198	47.1	420	100.0	4.32
4.Erkek de kadın kadar çocuk bakımına zaman ayırabilmelidir	7	1.7	24	5.7	35	8.3	173	41.2	181	43.1	420	100.0	4.18

4.3.3 Eşit vatandaşlık

Bu bölümde araştırma kapsamında bulunan üniversite öğrencilerinin vatandaşlığa ilişkin değerlendirmelerinin yanısıra, sosyal ve toplumsal haklarını kullanmak üzere çeşitli organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılma ile sivil ve siyasal haklarını aramak amacıyla çeşitli etkinliklerde bulunma durumlarına ilişkin verdikleri yanıtların sayı ve yüzde dağılımları incelenerek çizelge 4.8’de gösterilmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %69.3’ü hayatta doğruyu söylemenin çok önemli olduğunu belirtirken, %26.2’si bu konuyu “Önemli”, %1.2’si “hiç önemli değil” ve %0.7’si ise önemli değil biçiminde değerlendirmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu [%59.3 + %32.6= %91.9] toplumdaki eşitsizliklerle mücadele etmenin önemli olduğuna inanırken, %6’sı bu konuda kararsızdır. Ayrıca bu öğrencilerin %2.2 [%1.7 + %0.5]’si ise bu konunun hiç önemli olmadığını belirtmişlerdir. Başkalarına nazik davranmanın önemli olduğuna inanan üniversite öğrencilerinin oranı %93.6 [%56.7 + %36.9] iken, bu konuda kararsız kaldığını belirten üniversite öğrencilerinin oranı (%4.0), başkalarına nazik davranmanın önemli olmadığını düşünenlerin oranından (%1.4 + %1.0= %2.4) yüksektir. Üniversite gençlerinin çoğunluğu [%56.2 + %33.1= %89.3] toplumsal sorunlarla ilgilenmenin önemli olduğuna inanmakta iken, %8.1’i bu konuda kararsız kaldığını belirtmiş ve %2.6’sı [%2.4 + %0.2] bu konuyu önemsiz bulmuştur. Kanunlara ve kurallara uymayı önemli olarak değerlendiren öğrencilerin oranı [%50.2 + %35.0= %85.2], bu konunun önemsiz olduğuna inanan [%5.5+ %2.6= %8.1] ve bu konuda kararsız kalan (%6.7) üniversite öğrencilerinin oranından yüksektir. Üniversite gençlerinin %86.4 [%49.3 + %37.1]’ü karşı görüşteki fikirleri anlamaya çalışmanın önemli olduğunu düşünürken, %8.1’i bu konuda kararsız kaldıklarını belirtmiş, %5.5’i ise bu konuyu önemsiz bulmuştur. Üniversite öğrencileri genel olarak, devletin çalışma ve uygulamalarını takip etmenin önemli olduğuna inanmaktadır [%48.3 + %33.8 =%82.1], gençlerin %11.2’si bu konuda kararsız kalırken, %5.2’si bu konunun önemsiz olduğunu belirtmişlerdir. Vergileri ödemekten asla kaçmamayı önemli olarak değerlendiren öğrencilerin oranı [%47.1 + %39.8= %86.9], bu konuda kararsız kaldığını belirten (%6.9) ve bu konunun önemsiz olduğuna inanan (%3.8 + %2.4= %6.2) üniversite gençlerinin oranından fazladır.

Çizelge 4.8 Üniversite öğrencilerinin vatandaşlığa ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı

Vatandaşlık	Hiç önemli değildir		Önemli değildir		Kararsızım		Önemlidir		Çok önemlidir		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Seçimlerde oy kullanmak	20	4.8	23	5.5	18	4.3	163	38.8	196	46.7	420	100.0	4.17
2.Vergileri ödemektem asla kaçmamamak	16	3.8	10	2.4	29	6.9	167	39.8	198	47.1	420	100.0	4.24
3.Kanunlara ve kurallara uymak daima	11	2.6	23	5.5	28	6.7	147	35.0	211	50.2	420	100.0	4.25
4.Karşı görüşteki fikirleri anlamaya çalışmak	8	1.9	15	3.6	34	8.1	207	49.3	156	37.1	420	100.0	4.16
5.Devletin çalışma ve uygulamalarını takip etmek	6	1.4	22	5.2	47	11.2	203	48.3	142	33.8	420	100.0	4.08
6.Doğruyu söylemek	5	1.2	3	0.7	11	2.6	110	26.2	291	69.3	420	100.0	4.62
7.Başkalarına nazik davranmak	4	1.0	6	1.4	17	4.0	155	36.9	238	56.7	420	100.0	4.47
8.Toplumdaki eşitsizliklerle mücadele etmek	7	1.7	2	0.5	25	6.0	137	32.6	249	59.3	420	100.0	4.47
9.Toplumsal sorunlarla ilgilenmek	10	2.4	1	0.2	34	8.1	139	33.1	236	56.2	420	100.0	4.41

Üniversite öğrencilerinin çeşitli organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılma durumları çizelge 4.9'da gösterilmiştir. Bu çizelgeden de anlaşıldığı gibi üniversite öğrencilerinin çoğunluğu göçmen, mülteci danışmanlığı (%93.6), siyasi parti (%83.3), çeşitli işbirlikleri (%83.3), uluslararası (%82.4), toplum güvenliği (%81.2), hastane, klinik ve sağlık bakımı (%73.6), çevre ve hayvanları koruma (%73.1), sağlık araştırmaları ya da sağlık eğitimi (%72.9), dini (%71.9), çocukların eğitimi (%70.2) gibi çeşitli organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılmadıkları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan spor ya da hobi amaçlı organizasyonlara katıldığını belirten üniversite öğrencilerinin oranı %68.1 iken, katılmadığını belirten gençlerin oranı ise %31.9'dur. Kültür ve sanat organizasyonlarına katılan üniversite gençlerinin oranı (%66.2), bu organizasyonlara katılmadığını belirten üniversite öğrencilerinin oranının (%33.8) neredeyse iki katıdır. Ayrıca bu gençlerden önemli bir bölümünün özellikle gençlik hizmetlerine (%64) ve sosyal ile toplumsal (%52.6) organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılmadıkları dikkati çeken bir bulgudur (Çizelge 4.9).

Çizelge 4.9 Üniversite öğrencilerinin sosyal ve toplumsal haklarını kullanmak üzere çeşitli organizasyon tiplerine gönüllü olarak katılma durumlarının dağılımı

Organizasyon tipleri	Evet		Hayır		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Dini	118	28.1	302	71.9	420	100.0	1.72
2.Sosyal ve toplumsal	199	47.4	221	52.6	420	100.0	1.53
3.Çocukların eğitimi	125	29.8	295	70.2	420	100.0	1.70
4.Hastane, klinik ve sağlık bakımı	111	26.4	309	73.6	420	100.0	1.74
5.Sağlık araştırmaları ya da sağlık eğitimi	114	27.1	306	72.9	420	100.0	1.73
6.Gençlik hizmetleri	151	36.0	269	64.0	420	100.0	1.64
7.Çevre ve hayvanları koruma	113	26.9	307	73.1	420	100.0	1.73
8.Kültür ve sanat	278	66.2	142	33.8	420	100.0	1.34
9.Spor ya da hobi	286	68.1	134	31.9	420	100.0	1.32
10.Uluslararası	74	17.6	346	82.4	420	100.0	1.82
11.Toplum güvenliği	79	18.8	341	81.2	420	100.0	1.81
12.Siyasal parti	49	11.7	371	88.3	420	100.0	1.88
13.Çeşitli işbirlikleri	70	16.7	350	83.3	420	100.0	1.83
14.Göçmen / mülteci danışmanlığı	27	6.4	393	93.6	420	100.0	1.94

Üniversite öğrencilerinin sivil ve siyasi haklarını kullanmak amacıyla çeşitli etkinliklere katılma durumları incelendiğinde, gençlerin %55.7'sinin herhangi bir kurum ya da kuruluşa dilekçe / şikayet mektubu vermedikleri; ancak verebileceklerini belirttikleri anlaşılmaktadır (%55.7). Geriye kalan gençlerden %40'ı dilekçe / şikayet

mektubu verdiğini, %4.3'ü ise asla herhangi bir kurum ya da kuruluşa dilekçe ya da şikayet mektubu vermeyeceklerini belirtmişlerdir. Görüşlerini dile getirmek için basınla iletişim kurabileceğini ya da canlı yayına katılacağını belirten üniversite öğrencilerinin oranı %54 olup, gençlerin %39.8'inin asla böyle bir etkinlikte bulunmayacağı, %6.2'sinin ise basınla iletişim kurduğu ya da canlı yayına katıldığı saptanmıştır. Fikirlerini söylemek için sivil toplum kuruluşları ya da siyasi liderlerle iletişim kurabileceğini belirten üniversite öğrencilerinin oranı (%51.7), bu etkinliği asla gerçekleştirmeyecek olan (%35.7) ve sivil toplum kuruluşları ya da siyasi liderlerle bağlantı sağlayan üniversite gençlerinin oranından (%12.6) yüksek olduğu belirlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin %51.2'sinin politik miting ya da yürüyüşlere asla katılmayacakları, %25'inin bu etkinliklere katılabilecekleri, %23.8'inin ise siyasal miting ya da yürüyüşlere katıldıkları anlaşılmaktadır. Gösterilere asla katılmayacağını belirten üniversite gençlerinin oranı %45.2 olup, %32.4'ü bu etkinliklere katılabileceklerini, %22.4'ü ise katıldıklarını belirtmişlerdir. Üniversite öğrencilerinin %42.4'ünün siyasal, etik ya da çevresel nedenlerle boykotlara asla katılmayacakları, %39'unun katılabilecekleri, %18.6'sının ise bu etkinliklere katıldıkları belirlenmiştir (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10 Üniversite öğrencilerinin sivil ve siyasal haklarını kullanmak amacıyla çeşitli etkinliklere katılma durumlarının dağılımı

Etkinlikler	Asla yapmam		Yapabilirim		Yaptım		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Dilekçe / şikayet mektubu verdim	18	4.3	234	55.7	168	40.0	420	100.0	2.36
2.Siyasal, etik ya da çevresel nedenlerle boykotlara katıldım	178	42.4	164	39.0	78	18.6	420	100.0	1.76
3.Gösterilere katıldım	190	45.2	136	32.4	94	22.4	420	100.0	1.77
4.Politik miting ya da yürütüşlere katıldım	215	51.2	105	25.0	100	23.8	420	100.0	1.73
5.Fikirlerimi söylemek için sivil toplum kuruluşları ya da siyasi liderlerle iletişim kurdum	150	35.7	217	51.7	53	12.6	420	100.0	1.77
6.Görüşlerimi dile getirmek için basınla iletişim kurdum ya da canlı yayına katıldım	167	39.8	227	54.0	26	6.2	420	100.0	1.66

4.3.4 Adil dağıtım

Bu başlık altında araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin, her ülke hükümetinin adil dağıtıma ilişkin sorumluluklarından yola çıkarak devletin görevlerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacı kullanılan adil dağıtım ölçeği kapsamındaki maddelere / cümlelere ilişkin sayı ve yüzde değerleri hesaplanarak çizelge 4.11’de gösterilmiştir. Adil dağıtım ölçeğinde bulunan “Her ülkenin hükümeti vergileri adil bir şekilde dağıtmalı ve toplamalıdır” maddesine araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin %64.8’i “Kesinlikle katılıyorum”, %29.9’u “Katılıyorum”, %4.3’ü “Kararsızım”, %1.2’si “Katılmıyorum” ve %0.7’si “Hiç katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Her ülkenin hükümetinin düşük gelirli ailelerin çocuklarına üniversite harcamaları için karşılıksız finansal yardım sağlaması gerektiğini düşünen üniversite öğrencilerinin oranı %93.1 [%62.1 + %31.0] iken, bu konuda kararsız kalanların oranı %4.3, bu ailelerin çocuklarına her ülkenin hükümetinin karşılıksız finansal yardım sağlamaması gerektiğine inanan üniversite gençlerinin oranı %1.9’dur. Üniversite gençlerinin büyük çoğunluğuna [%61.7 + %33.8=%95.5] göre ülkelerin yaşlılar için saygın bir yaşam standardı sağlaması gerekmektedir. Öğrencilerin %2.6’sının [%1.9 + %0.7] hükümetlerin böyle bir sorumluluğu olduğunu düşünmedikleri, öğrencilerin %1.9’unun ise bu konuda kararsız kaldıkları saptanmıştır. Ülkelerin hükümetlerinin kronik hastalar için uygun sağlık bakımını sağlayabilmesi gerektiğini düşünen üniversite öğrencilerinin oranı %96.4’tür [%59.5 + %36.9]. Bu konuda kararsız kaldığını belirten öğrencilerin oranı (%2.4), ülke hükümetlerinin böyle bir sorumluluğu olmadığını düşünen öğrencilerin oranının (%0.7 + %0.5= %1.2) iki katı olduğu bulunmuştur. Araştırmaya katılan üniversite gençlerinin büyük çoğunluğu [%54.0 + %37.1 =%91.1] her ülkede hükümetlerin enflasyonu kontrol altında tutabilmesi gerektiğine inandıkları, %6.2’sinin bu konuda kararsız kaldıkları, %2.7’sinin [%1.7 + %1.0] ise ülke hükümetlerinin böyle bir sorumluluğu olmadığını düşündükleri belirlenmiştir. “Her ülkenin hükümetinin işsizler için onurlu bir yaşam standardı sağlayabilmesi gerektiğine inanan üniversite gençlerinin oranı %79.6 [%41.0 + %38.6] olup, bu konuda kararsız kalanların oranının (%12.6) hükümetlerin işsizler için yaşam standardını iyileştirmeye yönelik herhangi bir sorumluluğu olmadığını belirtenlerin oranından [%6.0 + %1.9= %7.9] yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtımına ilişkin değerlendirmelerinin dağılımı

Her ülkenin hükümeti	Hiç katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle katılıyorum		Toplam		\bar{X}
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	
1.Enflasyonu kontrol altında tutabilmelidir	7	1.7	4	1.0	26	6.2	227	54.0	156	37.1	420	100.0	4.24
2.Kronik hastalar için uygun sağlık bakımını sağlayabilmelidir	2	0.5	3	0.7	10	2.4	155	36.9	250	59.5	420	100.0	4.54
3.Yaşlılar için saygın bir yaşam standardı sağlayabilmelidir	3	0.7	8	1.9	8	1.9	142	33.8	259	61.7	420	100.0	4.54
4.İşsizler için onurlu bir yaşam standardı sağlayabilmelidir	8	1.9	25	6.0	53	12.6	172	41.0	162	38.6	420	100.0	4.08
5.Düşük gelirli ailelerin çocuklarına üniversite harcamaları için karşılıksız finansal yardım sağlamalıdır	5	1.2	6	1.4	18	4.3	130	31.0	261	62.1	4200	100.0	4.51
6.Vergileri adil bir şekilde dağıtmalı ve toplamalıdır.	3	0.7	5	1.2	18	4.3	121	29.0	272	64.8	420	100.0	4.56

Kaynakların adil dağıtımını konusunda üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki sorun alanlarına ilişkin değerlendirmeleri; öncelikli sorun alanlarını 1., 2. ve 3. sırada değerlendiren toplam birey sayısı üzerinden genel olarak sıralanmıştır. Daha sonra öğrencilerin 1., 2. ve 3. sıraya koydukları her bir sorun alanına yönelik dağılımlardan yola çıkılarak değerlendirme yapılmış ve çizelge 4.12'de sonuçlar gösterilmiştir.

Toplam yanıtlar üzerinden, genel olarak üniversite öğrencilerinin yanıtları incelendiğinde, 207 öğrencinin kaynakların adil dağıtımını açısından **eğitimin** önemli sorun alanı olduğunu belirttikleri anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerin %32.9'unun eğitimin birinci, %40.1'inin 2., 27.1'inin ise 3. sıradaki sorun olduğuna inandıkları bulunmuştur.

Türkiye'de kaynakların adil dağıtılması açısından **yoksulluğun** sorun olduğunu belirten üniversite öğrencilerinin sayısı 190'dır. Bu öğrencilerden %45.8'i yoksulluğun kendileri için 1.sırada, %29.1'inin 3. sırada, %24.6'sının ise 2. sırada yer alan bir sorun olduğunu ifade ettikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılan 164 üniversite öğrencisi **gelir güvencesi ve işsizliğin** Türkiye açısından sorun olduğuna inandıkları belirlenmiştir. Bu sorun için önemlilik sıralaması incelendiğinde, gelir güvencesi ve işsizliğin 1.sırada yer aldığını düşünen üniversite öğrencilerinin oranı %50.6 iken, %29.9'unun bu sorunun 2. sıradaki, %19.5'inin ise 3. sıradaki sorun olduğunu belirttikleri bulunmuştur.

Sağlık ve refahın, kaynakların adil dağıtılması açısından Türkiye'deki en önemli sorun olduğuna inanan üniversite öğrencilerinin sayısı 104'tür. Bu öğrencilerden %47.1'inin bu sorunu 2., %30.8'inin üçüncü ve %22.1'inin 1. sıraya koydukları anlaşılmaktadır.

Suç ve güvenliği Türkiye için sorun olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin (69 kişi), %40.6'sının bu sorunun 1. sırada, %42'sinin 2.sırada, %17.4'ünün ise 1. sırada bulunduğu inandıkları saptanmıştır.

Türkiye’de kaynakların adil dağıtımını düşünüldüğünde göç, ırk gibi **kültürel** konuların 3. sırada sorun olduğunu düşünen üniversite gençlerinin oranı % 39.1 olup, bu sorunu 2. (%37.5) ve 1. sırada (%23.4) gören üniversite gençlerinin oranından yüksektir (64 kişi).

Erişilebilir, ucuz konut bulabilmek ve evsizlik gibi **barınmaya** ilişkin konuların Türkiye’de yaşanan sorun olduğuna inanan üniversite öğrencilerinin (50 kişi) %42’si bu sorunun 3.sırada, %38’inin 1.sırada ve %20’sinin 2.sırada olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Alkol, uyuşturucu ve madde **bağımlılığı** gibi konuları Türkiye açısından sorun olarak gören üniversite gençlerinin sayısı 39 olup; bu sorunu %53.8’inin 1.sıraya, %23.1’inin ise 1. ve 2. sıradaki sorun olarak gördükleri bulunmuştur.

Aile içi şiddet ve çocukların istismar edilmesinin ülkemiz açısından sorun olduğunu belirten 36 kişiden %44.4’ünün bu sorunu 1.sırada, %36.1’inin 3.sırada, %19.4’ünün ise 3.sırada önemli bir sorun olarak değerlendirdikleri anlaşılmaktadır.

Kaynakların adil dağıtılmasını düşünerek Türkiye’de **gençliğin sorunlar** yaşadığını belirten üniversite öğrencilerinden (35 kişi), bu sorunu 3.sırada gören üniversite öğrencilerinin oranının (%54.3), 2. (%25.7) ve 1. (%20.0) sıralarda gören üniversite gençlerinin oranından yüksek olduğu bulunmuştur.

Türkiye’de **azınlık gruplara ilişkin sorunlar** yaşandığına inanan üniversite öğrencilerinden (34 kişi) bu sorunu 3.sıraya koyan üniversite öğrencilerinin oranı (%35.3), bu konuyu 1. ve 2. sıralarda önemli olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin oranından (%32.4) yüksektir.

Türkiye’de **cinsiyet ayrımcılığı** yapıldığını düşünen 25 üniversite öğrencisinin %52’sinin bu sorunu 2. sıraya, %44’ünün 3. sıraya ve %4’ünün 1. sıraya koyarak yanıtladıkları belirlenmiştir.

Tek ebeveynli ailelere ilişkin Türkiye’de sorun yaşandığını düşünen üniversite öğrencilerinin sayısı 24 olup, bu öğrencilerin %41.7’sinin bu sorunu 2. ve 3.sırada, %16.6’sının 1.sırada önemli sorun olarak değerlendirdikleri bulunmuştur.

Araştırmaya katılan üniversite gençlerinin 21’i Türkiye’de yaşanan sorunlardan birinin de **besin güvenliği** olduğuna inandıkları anlaşılmaktadır. Besin güvenliğinin 3.sıradaki sorun olduğuna inanan üniversite öğrencilerinin oranı %61.9 olup, 2. (%23.8) ve 3.(%14.3) sıradaki sorun olduğunu düşünen öğrencilerin oranından yüksek olduğu saptanmıştır.

Kırsal alanda gelir ve tarımsal konularla ilgili Türkiye’de sorun yaşandığına inanan üniversite gençlerinden (18 kişi) % 44.4’ünün bu sorunu 3. sıraya koyduğu anlaşılırken, %27.8’inin ise bu konunun 1. ve 2.sırada bulunan önemli bir sorun olduğunu düşündükleri belirlenmiştir.

Araştırma kapsamındaki 10 üniversite öğrencisinden %80’inin Türkiye’de yaşanan **kentsel sorunların** 3 sırada, %20’sinin ise 2.sırada gelen önemli bir sorun olduğuna inandıkları görülmektedir.

Türkiye’de eşcinselliğe karşı hoşgörüsüzlük gibi **homofobi** ile ilgili sorun yaşandığına inanan üniversite öğrencilerinden (7 kişi) %57.1’inin bu konuyu 3.sırada, %42.9’unun ise ilk sırada bulunan sorun alanı olarak gördükleri anlaşılmaktadır.

Ülkemizde **engellilerin** sorun yaşadığına inanan öğrencilerden (6 kişi), 3’ünün bu sorunu 3.; 2’sinin 2. ve 1’inin 1. sırada önemli olarak değerlendirdikleri bulunmuştur. Türkiye’de kaynakların adil dağıtılmasına göre düşünüldüğünde araştırma kapsamındaki 5 öğrenciden 4’ünün, 1.sırada **çocuk bakımına ilişkin sorunlar** yaşandığını düşündükleri, 1’inin ise bu sorunların 3.sırada yer aldığına inandıkları anlaşılmaktadır.

Çevre kirliliğinin Türkiye’de 3.sırada gelen önemli bir sorun olduğuna inananan üniversite gençlerinin sayısı (4 kişi), bu konunun 1.sıradaki önemli sorun olduğunu düşünen öğrencilerin sayısından (1 kişi) daha fazladır (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12 Üniversite öğrencilerinin kaynakların adil dağıtılması açısından Türkiye’de yaşanan sorun alanlarına ilişkin önemlilik sıralamalarının dağılımı

Sorun alanları	Önem sırası						Toplam		\bar{X}
	1.sıra		2.sıra		3.sıra		Sayı	%	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%			
1.Barınma (erişilebilir ve ucuz konut, evsizlik)	19	38.0	10	20.0	21	42.0	50	100.00	2.04
2.Yoksulluk (düşük gelir, çocuk yoksulluğu)	87	45.8	47	24.7	56	29.5	190	100.00	1.84
3.Bağımlılık (alkol, uyuşturucu, maddeyi kötüye kullanma)	9	23.1	9	23.1	21	53.8	39	100.00	2.31
4.Aile sorunları, annelik (tek ebeveynlilik)	4	16.7	10	41.7	10	41.7	24	100.00	2.25
5.Kültürel sorunlar (göç, eşitlik ve ırk sorunu)	15	23.4	24	37.5	25	39.1	64	100.00	2.15
6.Gençlik sorunları	7	20.0	9	25.7	19	54.3	35	100.00	2.34
7.Kırsal alandaki sorunlar (kırsal kesimdeki bireylerin geliri, tarımsal sorunlar)	5	27.8	5	27.8	8	44.4	18	100.00	2.17
8.Sağlık ve refah (mental sağlık ve sağlığa erişme)	23	22.1	49	47.1	32	30.8	104	100.00	2.09
9.Besin güvenliği	3	14.3	5	23.8	13	61.9	21	100.00	2.48
10.Gelir güvencesi, işsizlik ve ekonomik sorunlar	83	50.6	49	29.9	32	19.5	164	100.00	1.69
11.Aile içi şiddet ve çocukların istismarı	7	19.4	16	44.4	13	36.1	36	100.00	2.17
12.Eğitim	68	32.9	83	40.1	56	27.1	207	100.00	1.94
13.Azınlık gruplara ilişkin konular	11	32.4	11	32.4	12	35.3	34	100.00	2.03
14.Suç ve güvenlik	12	17.4	28	40.6	29	42.0	69	100.00	2.25
15.Çevre (hava kirliliği gibi)	1	20.0	-	-	4	80.0	5	100.00	2.60
16.Kent sorunları	-	-	2	20.0	8	80.0	10	100.00	2.80
17.Çocuk bakımına ilişkin sorunlar	-	-	4	80.0	1	20.0	5	100.00	2.20
18.Cinsiyet ayrımcılığı	1	4.0	13	52.0	11	44.0	25	100.00	2.40
19.Engelli sorunları	1	16.6	2	33.3	3	50.0	6	100.00	2.33
20.Homofobi (eşcinselliğe karşı hoşgörüsüzlük)	3	42.9	-	-	4	57.1	7	100.00	2.14

4.4 Çeşitli Değişkenlere Göre Sosyal Adalet ve Sosyal Adalet İlkelerine İlişkin Eğilimler

Bu başlık altında üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin eğilimleri; kişisel özelliklerine, eğitime ve aile özelliklerine göre değerlendirilmiştir. “Kişisel özelliklerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi”, “Eğitim ile ilgili bilgilerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi”, “Aile özelliklerine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi” alt başlıkları ile bulgular yorumlanmıştır.

4.4.1 Kişisel özelliklerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri, yaşları, doğum yeri ve büyüdüğü yerler, üniversiteye nereden geldikleri gibi kişisel özelliklerine göre sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım konularındaki görüş ve tutumları saptanmaya çalışılmıştır.

4.4.1.1 Cinsiyet ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım konularında verdikleri yanıtların puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız t testi sonuçları incelendiğinde, tüm boyutlar açısından cinsiyetin anlamlı bir fark yarattığı anlaşılmaktadır ($p < .01$). Sosyal adalet algısı açısından kadınlarla erkekler arasında anlamlı fark bulunmaktadır [$t=4.69$, $sd=418$, $p < .01$]. Kadınlarla erkeklerin sosyal adalete ilişkin ortalama puanları incelendiğinde, erkeklerin ortalamasının ($\bar{X}=15.75$), kadınların ortalamasından ($\bar{X}=13.73$) yüksek olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.13). Bu bağlamda kadınların erkeklere göre daha yüksek sosyal adalet algısına sahip oldukları söylenebilir. Sosyal adalet ilkelerinin “Fırsatlar” boyutunda kadınlarla erkekler arasında anlamlı bir fark vardır [$t=5.68$, $sd=297.178$, $p < .01$]. Bu boyutta kadınlar ve erkeklerin yanıtlarının

ortalamları karşılaştırıldığında, kadınların yanıtlarının ortalamasının ($\bar{X}=17.06$), erkeklerin yanıtlarının ortalamasından ($\bar{X}=15.50$) yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 4.13). Bu da kadınların erkeklere göre fırsatlara ilişkin duyarlılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. “Toplumsal cinsiyet eşitliği” ile ilgili kadınların ve erkeklerin yanıtlarının puanları karşılaştırıldığında anlamlı fark saptanmıştır [$t=9.74$, $sd=271.807$, $p<.01$]. Ortalama puanlara bakıldığında, kadınların ortalama puanlarının ($\bar{X}=17.86$) erkeklerin ortalama puanlarından ($\bar{X}=15.31$) yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 4.13). Bu bağlamda kadınların erkeklere göre toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Eşit vatandaşlık ilkesi kapsamında kadınların ve erkeklerin “Vatandaşlık”a ilişkin değerlendirmelerini yansıtan yanıtların puanları arasında fark bulunmuştur [$t=4.82$, $sd=274.916$, $p<.01$]. Bu boyutta kadınların ortalama puanlarının ($\bar{X}=48.35$), erkeklerin ortalama puanlarından ($\bar{X}=45.50$) yüksek olduğu görülmektedir (Çizelge 4.13). Bu bulgulardan hareketle, kadınların erkeklere göre eşit vatandaşlık ilkesinin boyutu olan vatandaşlığa ilişkin algılarının daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Adil dağıtım ilkesi kapsamındaki “Adil dağıtım” boyutuna ilişkin kadınlarla erkeklerin verdikleri yanıtların puanları karşılaştırıldığında önemli bir fark olduğu belirlenmiştir ([$t=3.17$, $sd=418$, $p<.01$]. Buna göre adil dağıtıma ilişkin üniversite öğrencilerinin değerlendirmelerini gösteren yanıtların ortalama puanları karşılaştırıldığında kadınların ($\bar{X}=26.87$), erkeklerden ($\bar{X}=25.89$) yüksek ortalama puana sahip olduğu; yani kadınların erkeklere göre adil dağıtım konusunda daha duyarlı olduğu ortaya çıkmaktadır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması (Bağımsız t testi)

Puanlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Kadın	249	13.73	4.13	418	4.69	.00
	2. Erkek	171	15.75	4.58			
Fırsatlar	1. Kadın	249	17.06	2.28	297.178	5.68	.00
	2. Erkek	171	15.50	3.03			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Kadın	249	17.86	1.99	271.807	9.74	.00
	2. Erkek	171	15.31	2.99			
Vatandaşlık	1. Kadın	249	48.35	4.56	274.916	4.82	.00
	2. Erkek	171	45.50	6.75			
Adil Dağıtım	1. Kadın	249	26.87	2.96	418	3.17	.00
	2. Erkek	171	25.89	3.31			

4.4.1.2 Yaş ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmada üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım konularını değerlendirmelerine yönelik verdikleri yanıtların puanlarının yaşa göre karşılaştırılması için bağımsız t testi yapılmıştır. Analiz sonuçları yaş değişkenine göre üniversite gençlerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin yanıtları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($p>.05$, Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının yaşa göre karşılaştırılması (Bağımsız t testi)

Puanlar	Yaş	N	\bar{X}	S	Sd	T	p
Sosyal adalet	1. 20 yaş ve küçük	174	15.04	4.52	418	1.90	.06
	2. 21 yaş ve ileri	246	14.21	4.33			
Fırsatlar	1. 20 yaş ve küçük	174	16.29	2.69	418	.86	.39
	2. 21 yaş ve ileri	246	16.52	2.74			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. 20 yaş ve küçük	174	16.86	2.95	418	.27	.79
	2. 21 yaş ve ileri	246	16.79	2.60			
Vatandaşlık	1. 20 yaş ve küçük	174	47.25	5.91	418	.20	.85
	2. 21 yaş ve ileri	246	47.14	5.60			
Adil Dağıtım	1. 20 yaş ve küçük	174	26.28	3.34	418	1.03	.31
	2. 21 yaş ve ileri	246	26.60	2.99			

4.4.1.3 Doğum yeri ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutları için verdikleri yanıtların puanlarının doğum yerine göre karşılaştırılmasına ilişkin Kruskal Wallis H Testi sonuçları sadece sosyal adalet algısında doğum yerine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir [$\chi^2 = 19.89$, $sd=7$, $p<.01$]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan Anlamlı Fark Mann Whitney U Testi sonucuna göre; Karadeniz (1) ve İç Anadolu (5); Marmara (2) ve İç Anadolu; Ege (3) ve İç Anadolu (5); İç Anadolu (5) ve Yurt dışı (8) ile Güneydoğu Anadolu (6) ve Yurt dışında (8) doğan üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algıları arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir (Çizelge 4.15).

Çizelge 4.15 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının doğum yerine göre karşılaştırılması (Kruskal Wallis H Testi)

Puanlar	Doğum yeri	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Sosyal adalet	1. Karadeniz	44	237.35	7	19.89	.00	1-5, 2-5, 3-5, 5-8, 6-8
	2. Marmara	39	245.10				
	3. Ege	25	252.38				
	4. Akdeniz	77	211.87				
	5. İç Anadolu	165	186.78				
	6. Güneydoğu Anadolu	22	173.82				
	7. Doğu Anadolu	28	213.09				
	8. Yurtdışı	20	258.70				
Fırsatlar	1. Karadeniz	44	216.00	7	5.87	.56	-
	2. Marmara	39	219.97				
	3. Ege	25	222.94				
	4. Akdeniz	77	219.72				
	5. İç Anadolu	165	213.75				
	6. Güneydoğu Anadolu	22	181.59				
	7. Doğu Anadolu	28	175.16				
	8. Yurtdışı	20	183.35				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Karadeniz	44	228.19	7	11.10	.13	-
	2. Marmara	39	194.23				
	3. Ege	25	252.44				
	4. Akdeniz	77	214.95				
	5. İç Anadolu	165	215.67				
	6. Güneydoğu Anadolu	22	175.84				
	7. Doğu Anadolu	28	185.13				
	8. Yurtdışı	20	164.78				
Vatandaşlık	1. Karadeniz	44	214.18	7	6.33	.50	-
	2. Marmara	39	235.27				
	3. Ege	25	235.94				
	4. Akdeniz	77	211.81				
	5. İç Anadolu	165	206.12				
	6. Güneydoğu Anadolu	22	185.14				
	7. Doğu Anadolu	28	218.59				
	8. Yurtdışı	20	169.98				
Adil Dağıtım	1. Karadeniz	44	210.99	7	5.42	.61	-
	2. Marmara	39	210.14				
	3. Ege	25	206.26				
	4. Akdeniz	77	199.52				
	5. İç Anadolu	165	221.48				
	6. Güneydoğu Anadolu	22	207.52				
	7. Doğu Anadolu	28	216.68				
	8. Yurtdışı	20	161.78				

4.4.1.4 Büyüdükleri yer ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım ile ilişkili verdikleri yanıtların puanlarının büyüdüğü yere göre karşılaştırılmasında Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır (Çizelge 4.16).

Analiz sonuçlarına göre sadece sosyal adalet [$\chi^2 = 16.43$, $sd=7$, $p<.05$] ve sosyal adalet ilkeleri kapsamında toplumsal cinsiyet eşitliği [$\chi^2 = 19.78$, $sd=7$, $p<.01$] boyutunda anlamlı fark vardır. Sosyal adalet ve toplumsal cinsiyet eşitliği boyutundaki anlamlı farklılıkların kaynağını saptamak için Mann Whitney U Testi yapılmıştır. Sosyal adalete ilişkin Anlamlı Fark Mann Whitney U testi sonucuna bakıldığında Marmara (2) ve İç Anadolu (5); Marmara (2) ve Güneydoğu Anadolu (6); İç Anadolu ve Yurt dışı (8) ile Güneydoğu Anadolu (6) ve Yurt dışında (8) yetişen üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algıları arasındaki fark anlamlıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği boyutundaki Anlamlı Fark Mann Whitney U testi sonucu; Karadeniz (1) ve Doğu Anadolu (7); Karadeniz (1) ve Yurt Dışı (8); Marmara (2) ve Ege (3); Ege (3) ve Güneydoğu Anadolu (6); Ege (3) ve Doğu Anadolu (7); Ege (3) ve Yurt dışı(8) Akdeniz ve Doğu Anadolu (7); İç Anadolu (5) ve Doğu Anadolu (7) ile İç Anadolu (6) ve Yurt dışında (8) yetişen üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları arasında fark olduğunu ortaya koymaktadır (Çizelge 4.16).

Çizelge 4.16 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının büyüdüğü yere göre karşılaştırılması (Kruskal Wallis H Testi)

Puanlar	Büyüdükleri yer	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Sosyal adalet	1. Karadeniz	39	230.59	7	16.43	.02	2-5, 2-6, 5-8, 6-8
	2. Marmara	49	245.78				
	3. Ege	26	243.65				
	4. Akdeniz	79	207.03				
	5. İç Anadolu	172	193.03				
	6. Güneydoğu Anadolu	23	168.48				
	7. Doğu Anadolu	15	212.67				
	8. Yurtdışı	17	259.79				

Çizelge 4.16 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının büyüdüğü yere göre karşılaştırılması (Kruskall Wallis H Testi) (devamı)

Puanlar	Büyüdükleri yer	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Fırsatlar	1. Karadeniz	39	213.99	7	3.87	.80	-
	2. Marmara	49	212.96				
	3. Ege	26	238.56				
	4. Akdeniz	79	214.76				
	5. İç Anadolu	172	210.27				
	6. Güneydoğu Anadolu	23	193.87				
	7. Doğu Anadolu	15	189.97				
	8. Yurtdışı	17	175.65				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Karadeniz	39	232.67	7	19.78	.00	1-7, 1-8, 2-3, 3-6, 3-7, 3-8, 4-7, 5-7, 5-8
	2. Marmara	49	185.77				
	3. Ege	26	259.15				
	4. Akdeniz	79	212.54				
	5. İç Anadolu	172	220.63				
	6. Güneydoğu Anadolu	23	175.09				
	7. Doğu Anadolu	15	138.60				
	8. Yurtdışı	17	155.97				
Vatandaşlık	1. Karadeniz	39	215.37	7	9.11	.25	-
	2. Marmara	49	226.41				
	3. Ege	26	230.35				
	4. Akdeniz	79	207.74				
	5. İç Anadolu	172	214.73				
	6. Güneydoğu Anadolu	23	158.59				
	7. Doğu Anadolu	15	214.83				
	8. Yurtdışı	17	159.56				
Adil Dağıtım	1. Karadeniz	39	213.22	7	7.17	.41	-
	2. Marmara	49	210.56				
	3. Ege	26	220.85				
	4. Akdeniz	79	199.36				
	5. İç Anadolu	172	219.01				
	6. Güneydoğu Anadolu	23	194.70				
	7. Doğu Anadolu	15	238.47				
	8. Yurtdışı	17	150.65				

4.4.1.5 Üniversiteye geldikleri yer ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtımını değerlendirmelerine ilişkin puanlarının, üniversiteye geldikleri yere göre karşılaştırılması için uygulanan Kruskall Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır ($p > .05$, Çizelge 4.17).

Çizelge 4.17 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının üniversiteye geldikleri yere göre karşılaştırılması (Kruskall Wallis H Testi)

Puanlar	Üniversiteye geldikleri yer	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Sosyal adalet	1. Üç büyük kent	180	203.40	3	3.25	.35	-
	2. Diğer kentler	187	211.60				
	3. Kasaba / Köy	38	219.54				
	4. Yurt Dışı	15	259.00				
Fırsatlar	1. Üç büyük kent	180	209.68	3	4.09	.25	-
	2. Diğer kentler	187	219.45				
	3. Kasaba / Köy	38	183.22				
	4. Yurt Dışı	15	177.87				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Üç büyük kent	180	222.88	3	6.51	.09	-
	2. Diğer kentler	187	208.48				
	3. Kasaba / Köy	38	178.38				
	4. Yurt Dışı	15	168.47				
Vatandaşlık	1. Üç büyük kent	180	212.78	3	4.47	.22	-
	2. Diğer kentler	187	212.96				
	3. Kasaba / Köy	38	213.25				
	4. Yurt Dışı	15	145.57				
Adil Dağıtım	1. Üç büyük kent	180	210.36	3	3.81	.28	-
	2. Diğer kentler	187	210.67				
	3. Kasaba / Köy	38	230.62				
	4. Yurt Dışı	15	159.10				

4.4.2 Eğitim ile ilgili bilgilerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi

Bu başlık altında araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin temel bilim alanı ve devam edilen sınıf gibi eğitim durumu bilgilerine dayalı değişkenlere göre sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarındaki eğilimleri belirlenmiştir.

4.4.2.1 Temel bilim alanı ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarına ilişkin yanıtlarının puanlarını; temel bilim alanına göre karşılaştırmak için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, sadece “Adil dağıtım” boyutunda anlamlı bir fark olduğu anlaşılmaktadır [F=3.23, sd=2; 417, p<.05]. Çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe

testi sonucuna göre bu farkın, Sosyal Bilimler (1) alanındaki öğrencilerin Sağlık Bilimleri (3) alanındaki öğrencilerden adil dağıtıma ilişkin daha farklı algılarının bulunmasından kaynaklandığı belirlenmiştir (Çizelge 4.18).

Çizelge 4.18 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının temel bilim alanına göre karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA))

Puanlar	Temel bilim alanı	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Sosyal adalet	1. Sosyal Bilimler	140	13.81	4.22	2, 417	3.03	.06	-
	2. Fen Bilimleri	140	14.94	4.68				
	3. Sağlık Bilimleri	140	14.92	4.30				
Fırsatlar	1. Sosyal Bilimler	140	16.29	2.66	2, 417	0.27	.76	-
	2. Fen Bilimleri	140	16.51	2.43				
	3. Sağlık Bilimleri	140	16.48	3.05				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Sosyal Bilimler	140	17.11	2.29	2, 417	1.64	.20	-
	2. Fen Bilimleri	140	16.82	3.10				
	3. Sağlık Bilimleri	140	16.52	2.79				
Vatandaşlık	1. Sosyal Bilimler	140	47.48	5.90	2, 417	.51	.60	-
	2. Fen Bilimleri	140	46.81	5.76				
	3. Sağlık Bilimleri	140	47.28	5.52				
Adil dağıtım	1. Sosyal Bilimler	140	26.94	3.11	2, 417	3.23	.04	1-3
	2. Fen Bilimleri	140	26.49	2.92				
	3. Sağlık Bilimleri	140	25.99	3.34				

4.4.2.2 Devam edilen sınıf ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarına verilen yanıtlarının puanları; devam edilen sınıfa göre karşılaştırılmış ve Bağımsız t testi uygulanmıştır. 1. ve 4. sınıfa devam eden üniversite öğrencilerinin fırsatlara ilişkin yanıtlarının puanları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir [t=2.27, sd=418, p<.05]. Bu öğrencilerin fırsatlar boyutundaki ortalama

puanlarına bakıldığında 4. sınıftaki üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarının ($\bar{X}=16.72$), 1. sınıftaki üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarından ($\bar{X}=16.12$) daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.19). Bu bağlamda 4. sınıftaki üniversite öğrencilerinin 1. sınıftaki üniversite öğrencilerinden daha yüksek sosyal adalet algısına sahip oldukları anlaşılmaktadır.

Çizelge 4.19 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların devam edilen sınıfa göre karşılaştırılması (Bağımsız t testi)

Puanlar	Sınıf	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Sınıf	210	14.89	4.56	418	1.56	.12
	4. Sınıf	210	14.22	4.27			
Fırsatlar	1. Sınıf	210	16.12	2.81	418	2.27	.02
	4. Sınıf	210	16.72	2.60			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Sınıf	210	16.66	3.07	418	1.17	.24
	4. Sınıf	210	16.98	2.37			
Vatandaşlık	1. Sınıf	210	47.20	5.97	414.951	.06	.95
	4. Sınıf	210	47.17	5.48			
Adil Dağıtım	1. Sınıf	210	26.26	3.39	418	1.35	.18
	4. Sınıf	210	26.68	2.87			

4.4.3 Aile özelliklerine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları ile ilişkisi

Bu başlık altında araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin ailelerindeki birey sayısı, anne ve babalarının eğitim durumu gibi aile bilgilerine ilişkin değişkenlere göre sosyal adalet algısı ve sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarındaki eğilimleri belirlenmiştir.

4.4.3.1 Ailedeki birey sayısı ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarına ilişkin puanlarının ailedeki birey sayısına göre karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçları incelendiğinde, sadece “Toplumsal cinsiyet eşitliği”

boyutunda üniversite öğrencilerinin yanıtları arasında anlamlı fark bulunmuştur [F=4.15, sd=2.417, p<.05]. Farkın kaynağını belirlemek üzere uygulanan çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe Testi sonucu incelendiğinde ise, ailesinde 4 ve daha az birey bulunan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları (1) ile ailesinde 6 ve daha az birey bulunan üniversite öğrencilerinin (3) algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.20).

Çizelge 4.20 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının ailedeki birey sayısına göre karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA))

Puanlar	Ailedeki birey sayısı	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Sosyal adalet	1. 4 birey ve daha az	229	14.16	4.10	2, 417	2.93	.06	-
	2. 5 birey	111	14.66	4.81				
	3. 6 birey ve daha fazla	80	15.54	4.66				
Fırsat eşitliği	1. 4 birey ve daha az	229	16.50	2.70	2, 417	.19	.83	-
	2. 5 birey	111	16.32	2.63				
	3. 6 birey ve daha fazla	80	16.35	2.92				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. 4 birey ve daha az	229	17.08	2.63	2, 417	4.15	.02	1-3
	2. 5 birey	111	16.82	2.84				
	3. 6 birey ve daha fazla	80	16.06	2.84				
Vatandaşlık	1. 4 birey ve daha az	229	47.40	5.21	2, 417	1.60	.20	-
	2. 5 birey	111	47.50	5.87				
	3. 6 birey ve daha fazla	80	46.16	6.79				
Adil Dağıtım	1. 4 birey ve daha az	229	26.43	3.13	2, 417	1.15	.32	-
	2. 5 birey	111	26.80	2.84				
	3. 6 birey ve daha fazla	80	26.11	3.54				

4.4.3.2 Annenin eğitim durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarına ilişkin yanıtlarının

puanları; annelerinin eğitim durumuna göre karşılaştırılmış ve yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ile sadece “Fırsatlar” boyutunda anlamlı bir fark bulunduğu saptanmıştır [F=3.21, sd=3.416, p<.05]. Bu boyut için annenin eğitim durumu değişkenine ilişkin farkın kaynağını belirlemek amacı ile çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe Testi uygulanmıştır. Analiz sonucu incelendiğinde, annesi okur-yazar olmayan üniversite öğrencileri (1) ile annesi lise mezunu üniversite öğrencilerinin (3) fırsatlara ilişkin algılarının birbirinden farklılık gösterdiği belirlenmiştir (Çizelge 4.21).

Çizelge 4.21 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA))

Puanlar	Annenin eğitim durumu	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Sosyal adalet	1. Okur-Yazar değil	30	14.87	5.23	3, 416	.20	.89	-
	2. İlk-Orta	212	14.64	4.29				
	3. Lise	96	14.27	4.37				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	82	14.56	4.60				
Fırsatlar	1. Okur-Yazar değil	30	15.13	3.43	3, 416	3.21	.02	1-3
	2. İlk-Orta	212	16.52	2.65				
	3. Lise	96	16.80	2.57				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	82	16.20	2.68				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Okur-Yazar değil	30	15.90	2.80	3, 416	1.96	.12	-
	2. İlk-Orta	212	16.83	2.62				
	3. Lise	96	17.23	2.58				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	82	16.65	3.17				
Vatandaşlık	1. Okur-Yazar değil	30	47.17	7.54	3, 416	1.52	.21	-
	2. İlk-Orta	212	47.05	5.70				
	3. Lise	96	48.18	5.04				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	82	46.40	5.74				
Adil Dağıtım	1. Okur-Yazar değil	30	26.80	2.76	3, 416	1.70	.17	-
	2. İlk-Orta	212	26.75	3.09				
	3. Lise	96	25.96	3.43				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	82	26.22	3.01				

4.4.3.3 Babanın eğitim durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet, sosyal adalet ilkelerinin fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarındaki puanlarının babanın eğitim durumuna göre karşılaştırılması için Kruskal Wallis H Testi uygulanmıştır (Çizelge 4.22). Analize göre “Fırsatlar” [$\chi^2 = 9.44$, $sd=3$, $p<.05$] ve adil dağıtım [$\chi^2 = 9.54$, $sd=3$, $p<.05$] boyutlarında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Babanın eğitim durumu değişkenine göre her iki sosyal adalet ilkesinin boyutu açısından farklılıkların kaynağını saptamak için Anlamlı Fark Mann Whitney U Testi yapılmıştır.

Çizelge 4.22 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının babanın eğitim durumuna göre karşılaştırılması (Mann Whitney U Testi)

Puanlar	Babanın eğitim durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Sosyal adalet	1. Okur-Yazar değil	10	257.45	3	1.59	.66	-
	2. İlk-Orta	173	209.87				
	3. Lise	92	211.03				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	145	207.68				
Fırsatlar	1. Okur-Yazar değil	10	119.25	3	9.44	.02	1-2 1-3 1-4 3-4
	2. İlk-Orta	173	214.51				
	3. Lise	92	229.77				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	145	199.79				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Okur-Yazar değil	10	147.30	3	4.58	.21	-
	2. İlk-Orta	173	213.04				
	3. Lise	92	224.18				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	145	203.15				
Vatandaşlık	1. Okur-Yazar değil	10	262.30	3	2.94	.40	-
	2. İlk-Orta	173	209.80				
	3. Lise	92	219.01				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	145	202.37				
Adil dağıtım	1. Okur-Yazar değil	10	231.05	3	9.54	.03	2-4
	2. İlk-Orta	173	226.91				
	3. Lise	92	215.53				
	4. Yüksek Öğretim (lisans-lisansüstü)	145	186.31				

Buna göre; babası okur-yazar olmayan (1) ve ilk-ortaokul mezunu olanlar (2); babası okur-yazar olmayan (1) ve lise mezunu olanlar (3); babası okur-yazar olmayan (1) ve babaları üniversite ya da daha yüksek eğitim düzeyinde olanlar (4); babası lise mezunu (3) ve üniversite ya da daha yüksek eğitim düzeyinde olanların (4) fırsatlara ilişkin yanıtları arasında anlamlı farkların olduğu saptanmıştır. Adil dağıtım için babanın eğitim durumuna göre Anlamlı Fark Mann Whitney U Testi sonuçlarına bakıldığında babaları ilk-ortaokul mezunu olan üniversite öğrencileri (2) ve babaları üniversite ya da daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan üniversite öğrencilerinin (4) yanıtlarına ilişkin puanlar arasındaki fark anlamlı bulunmuştur (Çizelge 4.22). Bu da babaları ilk ve ortaokul mezunu olan üniversite öğrencileri ve babaları üniversite ya da daha yüksek eğitim düzeyinde olan öğrencilerin adil dağıtım açısından verdikleri yanıtların farklı ve istatistik açıdan anlamlı olduğunu göstermektedir.

4.5 Sosyal Minimumlara Göre Sosyal Adalet ve Sosyal Adalet İlkelerinin Boyutlarına İlişkin Algılar

Bu bölümde araştırma kapsamında bulunan üniversite öğrencilerinin genel sağlık, hastalık ve engellilik; sosyal güvenlik sistemi; okul günlerinde öğün atlama ve barınma durumu; kendine ait bir odaya sahip olma durumu; paylaşılan odadaki birey sayısı; geçim kaynakları; ekonomik durum; spor yapma, sanatsal etkinliklere katılma ve herhangi bir müzik aleti çalma durumu; kendine ait bir bilgisayar olması ile internete girebilme olanakları gibi sosyal minimumlara göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin değerlendirilmesini yansıtan yanıtların puanları arasındaki farklılıklar incelenerek; sonuçlar çizelgelerle birlikte açıklanmıştır.

4.5.1 Sağlık durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sağlık durumuna göre sosyal adalet puanlarının karşılaştırılması için Kruskal Wallis H Testi yapılmıştır. Bu analize göre sağlık durumuna göre sosyal adalet [$\chi^2 = 8.63$, sd=2, p<.01] ve vatandaşlık [$\chi^2 = 9.50$, sd=2,

p<.01] algısına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların puanları arasında fark vardır (Çizelge 4.23).

Çizelge 4.23 Üniversite öğrencilerinin sağlık durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarını algılamalarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Kruskall Wallis H Testi)

Puanlar	Sağlık durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U Testi)
Sosyal adalet	1. Kötü	16	236.97	2	8.63	.01	2-3
	2. Orta	128	184.70				
	3. İyi	276	220.93				
Fırsatlar	1. Kötü	16	196.16	2	.901	.63	-
	2. Orta	128	203.89				
	3. İyi	276	214.39				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Kötü	16	155.06	2	4.886	.09	-
	2. Orta	128	222.97				
	3. İyi	276	207.97				
Vatandaşlık	1. Kötü	16	212.72	2	9.495	.01	2-3
	2. Orta	128	183.15				
	3. İyi	276	223.06				
Adil dağıtım	1. Kötü	16	235.72	2	.874	.65	-
	2. Orta	128	206.19				
	3. İyi	276	211.04				

Anlamlı Fark Mann Whitney U testi sonuçları incelendiğinde bu farkın; sağlık durumunu “Orta” olarak değerlendiren öğrenciler (2) ile sağlık durumunun “İyi” olduğunu belirten öğrencilerin (3) yanıtlarından kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Çizelge 4.23).

4.5.2 Hastalık ya da engellilik durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinde hastalık ya da engeli bulunmasına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım algısına ilişkin puanların karşılaştırılması için uygulanan Bağımsız t testi sonucu, hiçbir değişken kategorisinde fark olmadığını göstermektedir (p>.05, Çizelge 4.24).

Çizelge 4.24 Üniversite öğrencilerinin sağlığını etkileyen hastalık ya da engellilik durumu bulunmasına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Hastalık ya da engellilik durumu	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	36	14.08	4.62	418	.67	.51
	2. Hayır	384	14.60	4.41			
Fırsatlar	1. Evet	36	16.33	3.22	418	.21	.84
	2. Hayır	384	16.43	2.67			
Toplumsal eşitliği cinsiyet	1. Evet	36	17.17	3.16	418	.79	.43
	2. Hayır	384	16.79	2.71			
Vatandaşlık	1. Evet	36	46.14	5.49	418	1.15	.25
	2. Hayır	384	47.29	5.74			
Adil dağıtım	1. Evet	36	26.31	3.66	418	.33	.75
	2. Hayır	384	26.48	3.10			

4.5.3 Sosyal güvenlik sistemi ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin yararlandıkları sosyal güvenlik sistemine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarının algılanmasına ilişkin yanıtlarının puanları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılarak karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında hiçbir boyuttaki gruplar arasında anlamlı farka rastlanmamıştır ($p > .05$, Çizelge 4.25).

Çizelge 4.25 Üniversite öğrencilerinin yararlandıkları sosyal güvenlik sistemine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA))

Puanlar	Sosyal güvenlik sistemi	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark
Sosyal adalet	Bağ-kur	60	14.30	4.69	4, 415	.28	.89	-
	SSK	159	14.69	4.58				
	Emekli sandığı	147	14.69	4.19				
	Özel	9	14.22	4.68				
	Hiç Biri	45	14.04	4.34				
Fırsatlar	Bağ-kur	60	16.38	3.05	4, 415	1.64	.16	-
	SSK	159	16.68	2.57				
	Emekli sandığı	147	16.47	2.55				
	Özel	9	15.44	3.28				
	Hiç Biri	45	15.62	3.09				
Toplumsal eşitliği cinsiyet	Bağ-kur	60	16.78	3.13	4, 415	.78	.54	-
	SSK	159	17.04	2.72				
	Emekli sandığı	147	16.78	2.73				
	Özel	9	16.67	1.41				
	Hiç Biri	45	16.24	2.59				

Çizelge 4.25 Üniversite öğrencilerinin yararlandıkları sosyal güvenlik sistemine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)) (devamı)

Vatandaşlık	Bağ-kur	60	47.98	5.70	4, 415	3.00	.02	-
	SSK	159	47.45	5.79				
	Emekli sandığı	147	47.21	4.86				
	Özel	9	49.56	4.22				
	Hiç Biri	45	44.67	7.59				
Adil dağıtım	Bağ-kur	60	26.80	3.17	4, 415	1.48	.21	-
	SSK	159	26.72	2.92				
	Emekli sandığı	147	26.38	3.02				
	Özel	9	25.33	3.97				
	Hiç Biri	45	25.67	3.93				

4.5.4 Okul günlerinde öğün atlama durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin okul günlerinde öğün atlama durumuna göre sosyal adalete ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarına ilişkin algılarının karşılaştırılmasında uygulanan Bağımsız t testi sonuçları öğrencilerin sosyal adalet algılarına ilişkin fark olduğunu ortaya koymaktadır [t=3.08, sd=418, p<.01]. Gençlerin sosyal adalete ilişkin yanıtlarının ortalama puanlarına bakıldığında ise, öğün atlamayan üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarının (\bar{X} =15.63), öğün atlayan üniversite öğrencilerinin ortalama puanlarından (\bar{X} =14.15) daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu, okul günlerinde öğün atlamayan üniversite öğrencilerinin, öğün atlayan öğrencilerden daha yüksek sosyal adalet algısına sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan fırsat eşitliği kapsamında fırsatlara [t=2.70, sd=418, p<.01] ve toplumsal cinsiyet eşitliğine [t=3.15, sd=418, p<.01] ilişkin gençlerin yanıtları arasında fark olduğu; okul günlerinde öğün atlayan üniversite gençlerinin fırsatlara (\bar{X} =16.64) ve toplumsal cinsiyet eşitliğine (\bar{X} =17.08) ilişkin ortalama puanlarının öğün atlamayan üniversite öğrencilerinin fırsatlara (\bar{X} =15.84) ve toplumsal cinsiyet eşitliğine (\bar{X} =16.14) ilişkin ortalama puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.26).

Çizelge 4.26 Üniversite öğrencilerinin okul günlerinde öğün atlama durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Okul günlerinde öğün atlama durumu	N	\bar{X}	S	Sd	t	P
Sosyal adalet	1. Evet	305	14.15	4.30	418	3.08	.00
	2. Hayır	115	15.63	4.59			
Fırsatlar	1. Evet	305	16.64	2.59	418	2.70	.01
	2. Hayır	115	15.84	2.97			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	305	17.08	2.55	418	3.15	.00
	2. Hayır	115	16.14	3.13			
Vatandaşlık	1. Evet	305	47.01	5.84	418	1.04	.30
	2. Hayır	115	47.66	5.39			
Adil dağıtım	1. Evet	305	26.49	3.19	418	.21	.84
	2. Hayır	115	26.42	3.03			

4.5.5 Barınma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin barınma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamında bulunan fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutları açısından verdikleri yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak için Kruskal Wallis H testi yapılmıştır (Çizelge 4.27). Analiz sonuçlarına göre toplumsal cinsiyet eşitliği [$\chi^2 = 10.43$, sd=3, p<.05] algısına ilişkin öğrencilerin verdikleri yanıtların puanları arasında fark vardır. Anlamlı Fark Mann Whitney U testi sonuçları incelendiğinde aileleri ile birlikte yaşayan öğrenciler (1) ve arkadaşlarıyla birlikte kiralık bir evde kalan öğrencilerin (2); yurttan kalan öğrenciler (3) ve arkadaşlarıyla birlikte kiralık bir evde yaşayan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarında anlamlı bir fark bulunmaktadır (Çizelge 4.27).

4.5.6 Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bir oda bulunmasına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerini kapsayan boyutları algılamalarına ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak için Bağımsız t testi uygulanmıştır.

Çizelge 4.27 Üniversite öğrencilerinin barınma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Kruskall Wallis H Testi)

Puanlar	Barınma durumu	N	Sıra Ortalaması	Sd	χ^2	P	Anlamlı Fark (U testi)
Sosyal adalet	1. Ailemle birlikte yaşıyorum.	152	189.99	3	6.87	.08	-
	2. Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	120	221.87				
	3. Yurtta kalıyorum.	130	221.77				
	4. Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum.	18	226.56				
Fırsatlar	1. Ailemle birlikte yaşıyorum.	152	209.46	3	.90	.83	-
	2. Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	120	207.42				
	3. Yurtta kalıyorum.	130	211.03				
	4. Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum.	18	235.97				
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Ailemle birlikte yaşıyorum.	152	226.80	3	10.43	.02	1-2 2-3
	2. Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	120	181.67				
	3. Yurtta kalıyorum.	130	215.22				
	4. Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum.	18	230.94				
Vatandaşlık	1. Ailemle birlikte yaşıyorum.	152	209.24	3	1.03	0.79	-
	2. Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	120	202.98				
	3. Yurtta kalıyorum.	130	217.75				
	4. Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum.	18	218.83				
Adil dağıtım	1. Ailemle birlikte yaşıyorum.	152	213.87	3	3.01	.39	-
	2. Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	120	199.66				
	3. Yurtta kalıyorum.	130	220.52				
	4. Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum.	18	182.00				

Analiz sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bir odalarının bulunması durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin hiçbir boyutunun algılanmasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>.05$, Çizelge 4.28).

Çizelge 4.28 Üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bir oda bulunmasına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Kendisine ait bir odaya sahip olma	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	265	14.35	4.35	418	1.26	.21
	2. Hayır	155	14.91	4.54			
Fırsatlar	1. Evet	265	16.43	2.71	418	.03	.98
	2. Hayır	155	16.42	2.75			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	265	16.94	2.76	418	1.18	.24
	2. Hayır	155	16.61	2.71			
Vatandaşlık	1. Evet	265	46.85	5.86	418	1.61	.10
	2. Hayır	155	47.77	5.46			
Adil dağıtım	1. Evet	265	26.50	3.03	418	.28	.78
	2. Hayır	155	26.41	3.34			

4.5.7 Paylaşılan odadaki birey sayısı ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Kendilerine ait bir odası olmayan üniversite öğrencilerinin odalarını paylaştıkları birey sayısına göre sosyal adalete ve sosyal adalet ilkelerindeki boyutlarına ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak amacı ile Bağımsız t testi uygulanmıştır. Bu analiz; odasını 2 ve 3 ya da daha fazla bireyle paylaşmak durumunda kalan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin yanıtlarındaki puanlar arasında anlamlı fark olduğunu ortaya koymuştur [$t=2.50$, $sd=154$, $p<.05$].

Öğrencilerin toplumsal cinsiyet eşitliği boyutundaki yanıtlarının ortalama puanları incelendiğinde odasını 3 ya da daha fazla bireyle paylaşmak durumunda olan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının ($\bar{X}=17.05$), odasında 2 ya da daha az bireyle yaşamak durumunda olan üniversite gençlerinden ($\bar{X}=15.95$) daha yüksektir (Çizelge 4.29).

Çizelge 4.29 Kendilerine ait özel bir odası bulunmayan üniversite öğrencilerinin odalarını paylaştıkları birey sayısına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Bağımsız t testi)

Puanlar	Paylaşılan odadaki birey sayısı	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. 2 birey	59	15.00	4.47	154	.21	.84
	2. 3 birey ve daha fazla	97	14.85	4.58			
Fırsatlar	1. 2 birey	59	16.24	2.53	154	.70	.48
	2. 3 birey ve daha fazla	97	16.55	2.88			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. 2 birey	59	15.95	2.96	154	2.50	.01
	2. 3 birey ve daha fazla	97	17.05	2.48			
Vatandaşlık	1. 2 birey	59	47.36	6.06	154	.77	.44
	2. 3 birey ve daha fazla	97	48.05	5.04			
Adil dağıtım	1. 2 birey	59	26.08	3.36	154	1.01	.32
	2. 3 birey ve daha fazla	97	26.64	3.32			

4.5.8 Geçim kaynakları ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin geçim kaynaklarına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin yanıtlarının puanları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılarak karşılaştırılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin hiçbir boyutundaki değişken kategorileri arasında anlamlı fark bulunmadığı anlaşılmaktadır ($p > .05$, Çizelge 4.30).

Çizelge 4.30 Üniversite öğrencilerinin geçim kaynaklarına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA))

Puanlar	Geçim kaynakları	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Sosyal adalet	1. Kredi, burs vb.	105	14.17	4.89	2, 417	.71	.49	-
	2. Aile ve akraba desteği	217	14.58	4.21				
	3. Yarı zamanlı bir işte çalışarak	98	14.91	4.39				
Fırsatlar	1. Kredi, burs vb.	105	16.34	2.97	2, 417	.18	.84	-
	2. Aile ve akraba desteği	217	16.40	2.64				
	3. Yarı zamanlı bir işte çalışarak	98	16.56	2.65				

Çizelge 4.30 Üniversite öğrencilerinin geçim kaynaklarına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) (devamı)

Puanlar	Geçim kaynakları	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Kredi, burs vb.	105	17.00	2.46	2, 417	1.11	.33	-
	2. Aile ve akraba desteği	217	16.88	2.76				
	3. Yarı zamanlı bir işte çalışarak	98	16.47	2.99				
Vatandaşlık	1. Kredi, burs vb.	105	47.52	5.26	2, 417	.99	.37	-
	2. Aile ve akraba desteği	217	47.34	5.46				
	3. Yarı zamanlı bir işte çalışarak	98	46.49	6.70				
Adil dağıtım	1. Kredi, burs vb.	105	26.89	2.83	2, 417	1.42	.24	-
	2. Aile ve akraba desteği	217	26.26	3.17				
	3. Yarı zamanlı bir işte çalışarak	98	26.49	3.39				

4.5.9 Ekonomik durum ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin ekonomik durumlarını değerlendirmelerine göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonuçlarına bakıldığında, sadece sosyal adalet [F=4.27, sd=2,417, p<.05] ve adil dağıtım [F=4.72, sd=2,417, p<.01] boyutunun algılanmasına ilişkin öğrencilerin yanıtları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal adalet ve adil dağıtım algısında öğrencilerin ekonomik durumlarını değerlendirmelerindeki farkın kaynağını belirlemek amacı ile çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe Testi uygulanmıştır. Analiz sonucu incelendiğinde, ekonomik durumunu düşük (1) ve orta (2) ile düşük (1) ve yüksek (3) olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algıları arasında anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Adil dağıtım boyutunda ise ekonomik durumunu düşük (1) ve yüksek (3) olarak değerlendiren öğrenciler ile orta gelirli olduğunu düşünen üniversite öğrencileri (2) ve yüksek gelirli olduğunu belirten gençlerin (3) adil dağıtıma ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark vardır (Çizelge 4.31).

Çizelge 4.31 Üniversite öğrencilerinin ekonomik durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA))

Puanlar	Ekonomik durum	N	\bar{X}	S	Sd	F	P	Anlamlı Fark (Scheffe)
Sosyal adalet	1. Düşük	84	13.33	4.30	2, 417	4.27	.02	1-2 1-3
	2. Orta	222	14.75	4.45				
	3. Yüksek	114	15.08	4.35				
Fırsatlar	1. Düşük	84	16.00	3.26	2, 417	1.96	.14	-
	2. Orta	222	16.65	2.63				
	3. Yüksek	114	16.29	2.42				
Toplumsal cinsiyet eşliği	1. Düşük	84	17.39	2.56	2, 417	2.74	.07	-
	2. Orta	222	16.77	2.55				
	3. Yüksek	114	16.48	3.17				
Vatandaşlık	1. Düşük	84	47.27	5.69	2, 417	1.41	.25	-
	2. Orta	222	47.54	5.40				
	3. Yüksek	114	46.44	6.31				
Adil dağıtım	1. Düşük	84	26.87	3.32	2, 417	4.72	.00	1-3 2-3
	2. Orta	222	26.71	3.00				
	3. Yüksek	114	25.71	3.18				

4.5.10 Spor yapma ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin spor yapmaya göre sosyal adaletle ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak için Bağımsız t testi analizi yapılmıştır (Çizelge 4.32).

Çizelge 4.32 Üniversite öğrencilerinin spor yapmalarına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Spor yapma	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	168	15.01	4.30	418	1.73	.08
	2. Hayır	252	14.25	4.49			
Fırsatlar	1. Evet	168	16.18	2.77	418	1.47	.14
	2. Hayır	252	16.58	2.68			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	168	16.20	2.94	418	3.82	.00
	2. Hayır	252	17.23	2.53			
Vatandaşlık	1. Evet	168	46.70	5.84	418	1.42	.15
	2. Hayır	252	47.51	5.63			
Adil dağıtım	1. Evet	168	26.08	3.36	418	2.09	.04
	2. Hayır	252	26.73	2.97			

Analiz sonuçlarına göre spor yapan ve yapmayan üniversite öğrencilerinin adil dağıtımına ilişkin yanıtlarındaki puanlar arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir [$t=2.09$, $sd=418$, $p<.05$]. Öğrencilerin adil dağıtım boyutundaki ortalama puanları incelendiğinde spor yapmayan üniversite gençlerinin adil dağıtımına ilişkin algılarının ($\bar{X}=17.05$), spor yapan üniversite öğrencilerinden ($\bar{X}=15.95$) daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çizelge 4.32).

4.5.11 Sanatsal etkinliklere katılma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin sanatsal etkinliklere katılma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak amacı ile Bağımsız t Testi uygulanmıştır. Buna göre sonuçlar, sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin hiçbir boyutu ile bu değişken kategorileri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını ortaya koymaktadır ($p>.05$, Çizelge 4.33).

Çizelge 4.33 Üniversite öğrencilerinin sanatsal etkinliklere katılma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Sanatsal etkinliklere katılma durumu	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	211	14.35	4.10	418	.95	.34
	2. Hayır	209	14.76	4.74			
Fırsatlar	1. Evet	211	16.40	2.88	418	.19	.84
	2. Hayır	209	16.45	2.55			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	211	17.06	2.40	418	1.82	.06
	2. Hayır	209	16.57	3.04			
Vatandaşlık	1. Evet	211	47.84	5.28	418	2.37	.01
	2. Hayır	209	46.53	6.08			
Adil dağıtım	1. Evet	211	26.64	3.07	418	1.15	.25
	2. Hayır	209	26.29	3.05			

4.5.12 Müzik aleti çalma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmada üniversite öğrencilerinin müzik aleti çalma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ait yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak amacı ile

Bağımsız t Testi yapılmıştır. Buna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki hiçbir boyutta bu değişkenin istatistik olarak önemli ve anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenmiştir ($p>.05$, Çizelge 4.34).

Çizelge 4.34 Üniversite öğrencilerinin müzik aleti çalma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Müzik aleti çalma durumu	N	\bar{X}	S	sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	104	14.53	4.56	417	.07	.95
	2. Hayır	316	14.57	4.40			
Fırsatlar	1. Evet	104	16.31	2.77	417	.49	.63
	2. Hayır	316	16.46	2.71			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	104	16.62	2.83	417	.86	.39
	2. Hayır	316	16.88	2.72			
Vatandaşlık	1. Evet	104	47.42	4.90	417	.45	.66
	2. Hayır	316	47.13	5.97			
Adil dağıtım	1. Evet	104	26.62	3.03	417	.58	.56
	2. Hayır	316	26.41	3.18			

4.5.13 Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Üniversite öğrencilerinin kendisine ait bir bilgisayarı olma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki boyutlara ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak için Bağımsız t Testi analizi uygulanmıştır. ($p>.05$, Çizelge 4.35).

Çizelge 4.35 Üniversite öğrencilerinin kendilerine ait bilgisayarı olma durumuna göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanların karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	296	14.39	4.44	417	1.17	.24
	2. Hayır	124	14.94	4.39			
Fırsatlar	1. Evet	296	16.42	2.69	417	.03	.98
	2. Hayır	124	16.43	2.82			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	296	16.92	2.67	417	1.17	.24
	2. Hayır	124	16.58	2.92			
Vatandaşlık	1. Evet	296	47.18	5.63	417	.11	.91
	2. Hayır	124	47.25	5.95			
Adil dağıtım	1. Evet	296	26.49	3.14	417	.17	.86
	2. Hayır	124	26.43	3.18			

T Testi sonuçları bu iki değişken arasında anlamlı herhangi bir farklılık olmadığını göstermektedir (Çizelge 4.35).

4.5.14 İnternete girme olanağı ile sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutları arasındaki ilişki

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin internete girme olanağına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki boyutlara ilişkin yanıtlarının puanlarını karşılaştırmak amacı ile uygulanan Bağımsız t Testi analizi, istatistik olarak anlamlı herhangi bir farklılık olmadığını göstermektedir ($p > .05$, Çizelge 4.36).

Çizelge 4.36 Üniversite öğrencilerinin internete girme olanağına göre sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerinin boyutlarına ilişkin puanlarının karşılaştırılması (Bağımsız t Testi)

Puanlar	İnternete girme olanağı	N	\bar{X}	S	Sd	T	P
Sosyal adalet	1. Evet	352	14.57	4.27	417	.21	.83
	2. Hayır	68	14.45	5.23			
Fırsatlar	1. Evet	352	16.39	2.68	417	.66	.51
	2. Hayır	68	16.63	2.96			
Toplumsal cinsiyet eşitliği	1. Evet	352	16.80	2.72	417	.29	.77
	2. Hayır	68	16.91	2.91			
Vatandaşlık	1. Evet	352	47.17	5.65	417	.24	.81
	2. Hayır	68	47.36	6.12			
Adil dağıtım	1. Evet	352	26.43	3.16	417	.65	.52
	2. Hayır	68	26.70	3.11			

4.6 Sosyal Adalet İlkelerinin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisi

Bu başlık altında genel olarak sosyal adalet ilkelerinin üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı üzerindeki yordayıcı etkisi belirlenmeye çalışılmıştır (Çizelge 4.37). Bunun için sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutları doğrultusunda ortaya çıkan sosyal adalet algısının farklılaşma durumu araştırılmıştır (Çizelge 4.37). Buna göre Toplumsal cinsiyet eşitliği”, “Adil dağıtım” ve “Vatandaşlık” ile “Sosyal adalet” ölçeği arasında 0.33'lük bir ilişki vardır ve söz konusu bağımlı değişkenlerin üçü birlikte, sosyal adalet algısındaki değişimin / farklılaşmanın %11'ini yaratmaktadır. Çizelge 4.37'de

gösterilen standardize edilmiş regresyon katsayıları (β) incelendiğinde, “Toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “Adil dağıtım” puanlarındaki azalmanın, “Vatandaşlık” puanlarındaki artmanın öğrencilerin sosyal adalet algısı için yordayıcı olduğu görülmektedir. Çünkü regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları; toplumsal cinsiyet eşitliği [$t=-4.344$, $P<0.01$], adil dağıtım [$t=-3.952$, $P<0.01$] ve vatandaşlık [$t=2.449$, $P<0.05$] değişkenlerinin anlamlı olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Fırsat Eşitliği kapsamındaki “Fırsatlar” ölçeği ise önemli bir yordayıcı olarak bulunmadığından uygulanan Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi bu ölçeği analiz gereği olarak dışarıda bırakmıştır (Çizelge 4.37).

Çizelge 4.37 Sosyal adalet algısı puanının yordanmasına ilişkin Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi sonuçları

Değişken	B	SE _B	β	T	P
Sabit	23.786	2.125	-	11.191	0.000
Toplumsal cinsiyet eşitliği	-.353	.081	-.219	-4.344	0.000
Vatandaşlık	.096	.039	.124	2.449	0.015
Adil dağıtım	-.295	.075	-.209	-3.952	0.000
R=0.330	R ² =0.109	F _(3,416) =17.001		p=.000	
Sosyal Adalet Algısı = 23.786 - .353 Toplumsal cinsiyet eşitliği - .295 Adil dağıtım + .039 Vatandaşlık					

5. SONUÇLAR

Araştırmada, Ankara Üniversitesi'ndeki fakültelerin 1. ve 4. sınıfına devam eden üniversite öğrencilerinin sosyal adalet/sizlik ve sosyal adalet ilkelerini değerlendirmelerine; bu değerlendirmelerin kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlere göre karşılaştırılmasına ve sosyal adalet ilkelerinin sosyal adalet algısı üzerindeki etkisinin belirlenmesine olanak sağlayan sonuçlar bu bölümde açıklanmıştır.

5.1 Sosyal Adalet Algısına İlişkin Sonuçlar

Araştırmada üniversite öğrencilerinin genel olarak sosyal adalet ile ilgili deneyimledikleri sosyal adaletsizlikler ile bu adaletsizliklerin sorumlularına ilişkin değerlendirmeleri ve genel olarak sosyal adalet/sizlikleri tanımlama biçimleri incelenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sosyal adaleti genel olarak fırsat eşitliği bağlamında tanımladıkları ve sosyal adalet ile ilgili sorunları daha çok fırsat eşitliği çerçevesinde açıkladıkları belirlenmiştir. Bu sorunların sorumlularını ise birey, aile, toplum ve devlet düzeyinde değerlendirdikleri saptanmıştır. Ayrıca üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun Türkiye'de, amaç ve isteklerini yerine getirememesi açısından fırsatlar, özellikle yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip bireylerin iş bulamamaları, toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeni ile sosyal adaletsizlik yaşandığına inandıkları bulunmuştur. Bununla birlikte öğrencilerin genel olarak toplumun adalet prensiplerine bağlı olmadığını düşündükleri; ancak eğitim ve uzmanlaşmaya ülkemizde yeteri kadar değer verildiğine inandıkları da belirlenmiştir. Bu bağlamda gençlerin Türkiye açısından sosyal adalete yönelik olumsuz algılarının olduğunu söylemek mümkündür.

- **Kişisel ve Aile Özellikleri ile Eğitime İlişkin Değişkenlerin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar:** Bu bölümde araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri ile eğitime ilişkin bilgilere dayalı değişkenlerin sosyal adalet

algısı üzerindeki etkisini açıklayan bulgular aşağıda açıklanmış ve çizelge 5.1’de gösterilmiştir.

✓ **Cinsiyet:** Kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasındaki farklar incelendiğinde kadınların, sosyal adaleti algılaması bir anlamda duyarlılığı erkeklere göre daha yüksek bulunmuştur.

✓ **Yaş:** Araştırma kapsamındaki 20 yaşında ve daha küçük ile 21 yaşında ve daha ileri yaşta olan üniversite öğrencileri arasındaki farklar incelendiğinde, yaşın üniversiteye devam eden öğrencilerin sosyal adalet algısı üzerinde etkili olmadığı bulunmuştur.

✓ **Doğum yeri:** Yurt dışında doğan üniversite öğrencilerinin sosyal adalet duyarlılıklarının; Ege, Marmara, Karadeniz, Doğu Anadolu, Akdeniz, İç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde doğan üniversite öğrencilerinden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

✓ **Büyüdükleri yer:** Yurt dışında büyüyen üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı, Türkiye’nin herhangi bir bölgesinde büyüyen üniversite öğrencilerinden daha yüksektir.

✓ **Üniversiteye geldikleri yerler:** Araştırmada öğrencilerin üniversite eğitimi için üniversiteye “Üç büyük kent”, “Diğer kentler”, “Kasaba ve köy” ile “Yurt dışı” olarak kategorilere ayrılan geldikleri yerlerin sosyal adalet algısı üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 5.1 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler

Kişisel özelliklere ilişkin değişkenler	Sosyal adalet
Cinsiyet	✓
Kadın	
Erkek	
Yaş	-
20 yaş ve daha küçük	
21 yaş ve ileri	
Doğum yeri	✓
Ege	
Marmara	
Karadeniz	
Doğu Anadolu	
Akdeniz	
İç Anadolu	
Güneydoğu Anadolu	
Yurt dışı	
Büyüdükleri yer	✓
Ege	
Marmara	
Karadeniz	
Doğu Anadolu	
Akdeniz	
İç Anadolu	
Güneydoğu Anadolu	
Yurt dışı	
Üniversiteye geldikleri yer	-
Üç büyük kent	
Diğer kentler	
Kasaba ve köy	
Yurt dışı	

• **Eğitime ilişkin değişkenler:** Bu başlık altında temel bilim alanı ve devam edilen sınıf olmak üzere 2 değişkene göre üniversite öğrenilerinin sosyal adalet algılarının farklılaşp farklılaşmadığı belirlenerek, çizelge 5.2’de sonuçlar açıklanmıştır.

✓ **Temel bilim alanı:** Araştırmada “Sosyal”, Fen” ve “Sağlık” olarak belirlenen temel bilim alanı kategorilerinin, üniversite öğrencilerinin sosyal adaletle ilişkin algıları üzerinde istatistiksel açıdan herhangi bir fark yaratmadığı saptanmıştır.

✓ **Devam edilen sınıf:** Araştırma kapsamına alınan 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı herhangi bir farkın olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 5.2 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler

Eğitime ilişkin değişkenler	Sosyal adalet
Temel bilim alanı	-
Sosyal bilimler	
Fen bilimleri	
Sağlık bilimleri	
Devam edilen sınıf	-
1.sınıf	
4.sınıf	

• **Aile özelliklerine ilişkin değişkenler:** Bu bölümde ailedeki birey sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu olmak üzere 3 değişkene göre üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı saptanarak, sonuçlar çizelge 5.3’te gösterilmiştir.

✓ **Ailedeki birey sayısı:** Araştırmada “4 ve daha az birey”, “5 birey” ile “6 ve fazla birey” olmak üzere kategorilere ayrılan ailedeki birey sayısı değişkenine göre üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algılarında istatistik açıdan anlamlı bir fark saptanmamıştır.

✓ **Annenin eğitim durumu:** “Okur-yazar değil”, “İlk-Orta”, “Lise”, “Yükseköğretim” olarak belirlenen annenin eğitim durumu değişkeninin üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı bir farklılığa neden olmadığı belirlenmiştir.

✓ **Babanın eğitim durumu:** “Okur-yazar değil”, “İlk-Orta”, “Lise” ile “Yükseköğretim” olarak ayrılan babanın eğitim durumu değişkeni, üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır.

Çizelge 5.3 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler

Aile özelliklerine ilişkin değişkenler	Sosyal adalet
Ailedeki birey sayısı	-
4 birey ve daha az	
5 birey	
6 birey ve daha fazla	
Annenin eğitim durumu	-
Okur-yazar değil	
İlk-Ortaöğretim	
Lise	
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	
Babanın eğitim durumu	-
Okur-yazar değil	
İlk-Ortaöğretim	
Lise	
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	

5.2 Sosyal Adalet İlkelerine Yönelik Algılara İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde üniversite öğrencilerinin sosyal minimumlar, fırsat eşitliği, eşit vatandaşlık ve adil dağıtım boyutlarını algılamalarına ilişkin bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara bağlı olarak ortaya çıkan sonuçlar aşağıda gruplandırılmıştır:

✓ **Sosyal minimumlar:** Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin yaşamındaki sosyal minimumların dağılımı açıklanmıştır. Araştırmadaki üniversite öğrencileri genel olarak sağlık durumlarını iyi olarak değerlendirmekte, büyük çoğunluğunun hastalık ya da engeli bulunmamakta ve sosyal güvenlik sistemi olarak SSK'dan yararlanmaktadırlar. Öğrencilerin çoğunluğu okul günlerinde öğün atlamakta, genel olarak ailelerinin yanında kalmamakta ve kendilerine ait odaları bulunmaktadır. Odasını paylaşmak durumunda olan üniversite öğrencileri genel olarak en az 3 kişi ile birlikte kalmakta, aile ve akraba desteği ile geçimini sağlamaktadır. Bu nedenle öğrencilerin yarısından fazlasının kendilerini ekonomik açıdan orta gelirli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Öğrencilerin çoğunluğunun okul içinde ya da okul dışında spor yapmadıkları, sanatsal etkinliklere ise katıldıkları; ancak sanatsal etkinliklere katılanların oranının, katılmayanların oranına yakın olduğu dikkati çeken önemli bir bulgudur. Diğer taraftan üniversite gençleri herhangi bir müzik aleti

çalmamakta; çoğunluğunun kendisine ait bir bilgisayarı bulunmakla birlikte internete girme olanağına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

✓ **Fırsat eşitliği:** Bu bölümde araştırmaya katılan üniversite gençlerinin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları belirlenmiştir. Buna göre üniversite öğrencilerinin fırsatlara ilişkin değerlendirmeleri incelendiğinde doğru insanı tanıma, yabancı dil bilme, bir ülkenin vatandaşı olma ve kadın ya da erkek olmanın fırsatlar açısından önemli olduğuna inandıkları bulunmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bakıldığında üniversite gençleri, kadın ve erkeğin hanehalkı işlerini ve çocuk bakımını paylaşma ve aile gelirine katkıda bulunma gibi toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin olumlu algılara sahip oldukları belirlenmiştir. Ancak öğrencilerin genel olarak kadın ve erkek toplumsal cinsiyet rollerine göre geleneksel kabullerinin daha yüksek oranlarda olması; öğrencilerin çocuk bakımı ve ev işleri gibi görevlerin kadın ve erkek arasında paylaşılması yönündeki yanıtları ile çelişmektedir.

✓ **Eşit vatandaşlık:** Araştırmada üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algıları ile sosyal ve toplumsal haklarını kullanmak amacıyla çeşitli organizasyonlara, sivil ve siyasal haklarını aramak amacı ile çeşitli etkinliklere katılma durumları da belirlenmiştir. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin doğruyu söylemenin, toplumdaki eşitsizliklerle mücadele etmenin, başkalarına nazik davranmanın, toplumsal sorunlarla ilgilenmenin, kanunlara ve kurallara uymanın, karşı görüşteki fikirleri anlamaya çalışmanın, devletin çalışma ve uygulamalarını takip etmenin, vergileri ödemekten asla kaçmamanın, seçimlerde oy kullanmanın önemli olduğuna inandıkları belirlenmiştir. Bu bağlamda araştırma kapsamındaki üniversite gençlerinin bilinçli bir vatandaşlık algılarına sahip olduklarını söylemek mümkündür. Üniversite öğrencilerinin sosyal ve toplumsal haklarını kullanmak amacıyla çeşitli organizasyonlara gönüllü olarak katılma durumları incelendiğinde ise gençlerin çoğunluğunun göçmen mülteci danışmanlığı, siyasal parti, çeşitli işbirlikleri, toplum güvenliği, hastane, klinik ve sağlık bakımı, çevre ve hayvanları koruma, sağlık araştırmaları ya da sağlık eğitimi, çocukların eğitimi, gençlik hizmetleri, sosyal ve toplumsal organizasyonlar ile dini ve uluslararası kuruluşlara gönüllü olarak katılmadıkları bulunmuştur. Diğer taraftan spor ya da hobi, kültür ve sanat organizasyonlarına katıldıkları belirlenmiştir. Üniversite

öğrencilerinin sivil ve siyasal haklarını kullanmak amacıyla çeşitli etkinliklere katılma durumları incelendiğinde, gençler herhangi bir kurum ya da kuruluşa dilekçe / şikayet mektubu vermediklerini, buna karşın görüşlerini dile getirmek için basınla iletişim kurabileceklerini ya da canlı yayına katılabileceklerini, fikirlerini söylemek için sivil toplum kuruluşları ya da siyasi liderlerle iletişim kurabileceklerini söylemişlerdir. Ayrıca gençlerin politik miting, yürüyüş ve gösteriler ile siyasal, etik ya da çevresel nedenlerle boykotlara asla katılmayacakları sonucuna ulaşılmıştır.

✓ **Adil dağıtım:** Araştırmada öncelikle üniversite gençlerinin adil dağıtıma ilişkin algıları ile Türkiye’de kaynakların dağıtılması açısından sorun yaşadıkları alanlara ilişkin öncelik sıralaması belirlenmiştir. Buna göre üniversite öğrencilerinin her ülkenin hükümetinin, vergileri adil bir şekilde dağıtması ve toplaması, düşük gelirli ailelerin çocuklarına üniversite harcamaları için karşılıksız finansal yardım ve yaşlılar için saygın bir yaşam standardı sağlaması gerektiğine inandıkları bulunmuştur. Ayrıca gençlere göre kronik hastalar için uygun sağlık bakımı, enflasyonu kontrol altında tutma, işsizler için onurlu bir yaşam standardı sağlama gibi sosyal adalet hedeflerine ulaşmak için her ülkenin hükümetinin, kaynaklarını adil bir biçimde dağıtması gerekmektedir. Öğrenciler, kaynakların adil dağıtılması açısından başta eğitim olmak üzere, yoksulluk, gelir güvencesi ile işsizliğin Türkiye’de yaşanan en önemli sorun olduğu belirtmişlerdir.

• **Kişisel ve aile özellikleri ile eğitime ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ilkeleri üzerindeki etkisine ilişkin sonuçlar**

Bu bölümde araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri ile eğitim ile ilgili bilgilerine ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutları üzerindeki etkisini açıklayan sonuçlara ulaşılmıştır ve bu sonuçlar çizelge 5.4’te sunulmuştur.

✓ **Cinsiyet:** Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları kişisel özellikler kapsamında bulunan

cinsiyete göre karşılaştırıldığında, kadınların algılarının erkeklerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

✓ **Yaş:** Araştırmada 20 yaşında ve 20 yaşından daha küçük olanlar ile 21 yaşında ve daha ileri yaştaki öğrencilerin, fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının istatistik olarak anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur.

✓ **Doğum yeri:** Araştırmada Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde doğan üniversite öğrencilerinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından değerlendirmeleri istatistik olarak anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır.

Çizelge 5.4 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler

Kişisel özelliklere ilişkin değişkenler	Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği
Cinsiyet	✓	✓
Kadın		
Erkek		
Yaş	-	-
20 yaş ve daha küçük		
21 yaş ve ileri		
Doğum yeri	-	-
Ege		
Marmara		
Karadeniz		
Doğu Anadolu		
Akdeniz		
İç Anadolu		
Güneydoğu Anadolu		
Yurt dışı		
Büyüdükleri yer	-	✓
Ege		
Marmara		
Karadeniz		
Doğu Anadolu		
Akdeniz		
İç Anadolu		
Güneydoğu Anadolu		
Yurt dışı		
Üniversiteye geldikleri yer	-	-
Üç büyük kent		
Diğer kentler		
Kasaba ve köy		
Yurt dışı		

✓ **Büyüdükleri yer:** Araştırmada Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde büyüyen üniversite öğrencileri arasında fırsatlara ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılar açısından Ege Bölgesi'nde büyüyen üniversite gençlerinin toplumsal cinsiyete ilişkin algılarının Karadeniz, İç Anadolu, Akdeniz, Marmara ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri ile yurtdışında ve Doğu Anadolu bölgesinde büyüyen üniversite öğrencilerinin algılarından daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

✓ **Üniversiteye geldikleri yer:** Araştırmada “Üç büyük kent”, “Diğer kentler”, “Kasaba ve köy” ile “Yurt dışı”ndan eğitim için üniversiteye gelen öğrencilerin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

• **Eğitim ile fırsat eşitliği:** Bu bölümde temel bilim alanı ve devam edilen sınıf olmak üzere 2 değişkene göre üniversite öğrencilerinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği algılarında farklılık olup olmadığı araştırılarak, sonuçlar çizelge 5.5'te özetlenmiştir:

✓ **Temel bilim alanı:** Üniversite öğrencileri arasında Sosyal, Sağlık ve Fen temel bilim alanlarına göre fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği algıları açısından istatistik olarak herhangi bir fark olmadığı belirlenmiştir.

✓ **Devam edilen sınıf:** Araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin fırsatlara ilişkin algıları arasındaki anlamlı farklılıklara bakıldığında, 4. sınıftaki üniversite öğrencilerinin 1. sınıftaki üniversite öğrencilerinden fırsatlara ilişkin daha yüksek algıya sahip oldukları saptanmıştır. Bu iki sınıf kategorisine göre üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları açısından istatistik olarak anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Çizelge 5.5 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler

Eğitime ilişkin değişkenler	Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği
Temel bilim alanı	-	-
Sosyal bilimler		
Fen bilimleri		
Sağlık bilimleri		
Devam edilen sınıf	-	-
1.sınıf		
4.sınıf		

• **Aile özellikleri ile fırsat eşitliği:** Bu bölümde ailedeki birey sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu olmak üzere 3 değişkene göre üniversite öğrencilerinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği boyutlarına ilişkin algılarındaki farklılık durumu araştırılmış ve sonuçlar çizelge 5.6'da verilmiştir:

✓ **Ailedeki birey sayısı:** Araştırmada 4 ve daha az birey, 5 birey ile 6 ve daha fazla birey olarak kategorilere ayrılan ailedeki birey sayısı değişkenine göre fırsatlara ilişkin algılar bakımından üniversite öğrencileri arasında istatistik olarak anlamlı fark saptanmamıştır. Ancak bu değişken kategorilerindeki üniversite öğrencileri arasında toplumsal cinsiyet eşitliği açısından istatistik olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre ailesinde 4 ve daha az birey bulunan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları, ailesinde 5 ile 6 ve daha fazla birey bulunan gençlerin algılarından daha yüksektir.

✓ **Annenin eğitim durumu:** Araştırmada annesi liseden mezun olan üniversite öğrencilerinin fırsatlara ilişkin algıları; annesi ilköğretim, ortaokul ve yükseköğretim mezunu olan ve okur-yazar olmayan üniversite öğrencilerinin algılarından yüksektir. Annesi okur-yazar olmayan gençlerin fırsatlara ilişkin en düşük algıya sahip oldukları diğer önemli bir sonuçtur. Bu kategoriler kapsamında annenin eğitim durumu değişkenine göre üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

✓ **Babanın eğitim durumu:** Araştırmada babası lise mezunu olan üniversite gençlerinin fırsatlara ilişkin algıları; babası ilkököl, ortaokul, yükseköğretim mezunu olan ve babası okuryazar olmayan üniversite öğrencilerinin algılarından yüksektir. Burada dikkati çeken en önemli bulgulardan biri de babası okur-yazar olmayan gençlerin fırsatlara ilişkin en düşük algılara sahip olmalarıdır. Bu kategorilere göre babanın eğitim durumu değişkeni açısından toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin üniversite öğrencilerinin algılarında istatistik olarak anlamlı fark yoktur.

Çizelge 5.6 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler

Aile özelliklerine ilişkin değişkenler	Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği
Ailedeki birey sayısı	-	✓
4 birey ve daha az		
5 birey		
6 birey ve daha fazla		
Annenin eğitim durumu	✓	-
Okur-yazar değil		
İlk-Ortaöğretim		
Lise		
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)		
Babanın eğitim durumu	✓	-
Okur-yazar değil		
İlk-Ortaöğretim		
Lise		
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)		

• **Kişisel özellikler ile eşit vatandaşlık:** Araştırmada kişisel özellikler, eğitim ve aile ve bilgilerine ilişkin değişkenlere göre vatandaşlığa ilişkin üniversite öğrencilerinin algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı ortaya konularak, sonuçlar çizelge 5.7’de belirtilmiştir.

✓ **Cinsiyet:** Araştırma kapsamındaki kadın ve erkek üniversite öğrencileri arasındaki farklar incelendiğinde, vatandaşlık ile ilgili kadınların algılarının erkeklerden yüksek olduğu belirlenmiştir.

✓ **Yaş:** Araştırmada 20 yaşında ve 20 yaşından daha küçük olanlar ile 21 yaşında ve daha ileri yaştaki üniversite öğrencileri arasında vatandaşlık algısı bakımından istatistik olarak anlamlı herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

✓ **Doğum yeri:** Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde ve yurt dışında doğan üniversite gençleri arasında vatandaşlığa ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı herhangi bir farklılık yoktur.

Çizelge 5.7 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler

Kişisel özelliklere ilişkin değişkenler	Vatandaşlık
Cinsiyet	✓
Kadın	
Erkek	
Yaş	-
20 yaş ve daha küçük	
21 yaş ve ileri	
Doğum yeri	-
Ege	
Marmara	
Karadeniz	
Doğu Anadolu	
Akdeniz	
İç Anadolu	
Güneydoğu Anadolu	
Yurt dışı	
Büyüdükleri yer	-
Ege	
Marmara	
Karadeniz	
Doğu Anadolu	
Akdeniz	
İç Anadolu	
Güneydoğu Anadolu	
Yurt dışı	
Üniversiteye geldikleri yer	-
Üç büyük kent	
Diğer kentler	
Kasaba ve köy	
Yurt dışı	

✓ **Büyüdükleri yer:** Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde ve yurt dışında büyüyen üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı farklılık olmadığı belirlenmiştir.

✓ **Üniversiteye geldikleri yer:** Ankara Üniversitesi'ne üç büyük kent, diğer kentler, kasaba ve köy ile yurt dışından eğitim amacıyla gelen gençlerin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

• **Eğitim ile eşit vatandaşlık:** Bu bölümde temel bilim alanı ve devam edilen sınıf olmak üzere 2 değişkene göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında farklılık olup olmadığına ilişkin sonuçlar çizelge 5.8'de gösterilmiştir.

✓ **Temel bilim alanı:** “Sosyal”, “Fen” ve “Sağlık” olarak kategorilere ayrılan temel bilim alanına göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algıları, istatistik olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

✓ **Devam edilen sınıf:** 1. ve 4. sınıf üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Çizelge 5.8 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden eğitime ilişkin değişkenler

Eğitime ilişkin değişkenler	Vatandaşlık
Temel bilim alanı	-
Sosyal bilimler	
Fen bilimleri	
Sağlık bilimleri	
Devam edilen sınıf	-
1.sınıf	
4.sınıf	

• **Aile özellikleri ile eşit vatandaşlık:** Bu bölümde ailedeki birey sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu değişkenlerine göre üniversite öğrencilerinin vatandaşlık boyutuna ilişkin algılarındaki farklılık durumu araştırılmış ve sonuçlar çizelge 5.9'da verilmiştir.

✓ **Ailedeki birey sayısı:** 4 ve daha az birey, 5 birey ile 6 ve daha fazla birey olarak kategorilere ayrılan ailedeki birey sayısına göre gençlerin vatandaşlık algılarında anlamlı herhangi bir farklılık bulunmamıştır.

✓ **Annenin eğitim durumu:** Annenin eğitim durumuna göre, gençlerin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı herhangi bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir.

✓ **Babanın eğitim durumu:** Babanın eğitim durumu açısından araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı farkın olmadığı sonucuna varılmıştır.

Çizelge 5.9 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler

Aile özelliklerine ilişkin değişkenler	Vatandaşlık
Ailedeki birey sayısı	-
4 birey ve daha az	
5 birey	
6 birey ve daha fazla	
Annenin eğitim durumu	-
Okur-yazar değil	
İlk-Ortaöğretim	
Lise	
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	
Babanın eğitim durumu	-
Okur-yazar değil	
İlk-Ortaöğretim	
Lise	
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	

• **Kişisel özellikler ile adil dağıtım:** Araştırmada kişisel özellikler, eğitim ve aile bilgilerine ilişkin değişkenlere göre üniversite öğrencilerinin adil dağıtımına yönelik algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmiş ve sonuçlar çizelge 5.10'da verilmiştir.

✓ **Cinsiyet:** Araştırmada adil dağıtımına ilişkin kadınların algılarının erkelerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

✓ **Yaş:** 20 yaşında ve 20 yaşından daha küçük olanlar ile 21 yaşında ve daha ileri yaştaki üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algıları açısından istatistik olarak herhangi bir fark bulunmamıştır.

Çizelge 5.10 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler

Kişisel özelliklere ilişkin değişkenler	Adil dağıtım
Cinsiyet	✓
Kadın	
Erkek	
Yaş	-
20 yaş ve daha küçük	
21 yaş ve ileri	
Doğum yeri	-
Ege	
Marmara	
Karadeniz	
Doğu Anadolu	
Akdeniz	
İç Anadolu	
Güneydoğu Anadolu	
Yurt dışı	
Büyüdükleri yer	-
Ege	
Marmara	
Karadeniz	
Doğu Anadolu	
Akdeniz	
İç Anadolu	
Güneydoğu Anadolu	
Yurt dışı	
Üniversiteye geldikleri yer	-
Üç büyük kent	
Diğer kentler	
Kasaba ve köy	
Yurt dışı	

✓ **Doğum yeri:** Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde doğan üniversite öğrencileri arasında adil dağıtım algıları açısından istatistik olarak herhangi bir fark yoktur.

✓ **Büyüdükleri yeri:** Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde büyüyen üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır.

✓ **Üniversiteye geldikleri yer:** Üç büyük kent, diğer kent, kasaba ve köy ile yurt dışından eğitim amacı ile üniversiteye gelen öğrencilerin adil dağıtım algıları istatistik açıdan anlamlı farklılık göstermemektedir.

• **Eğitim ile adil dağıtım:** Bu bölümde temel bilim alanı ve devam edilen sınıf olmak üzere 2 değişkene göre üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algılarında farklılık olup olmadığını açıklayan sonuçlar belirlenerek çizelge 5.11’de verilmiştir.

✓ **Temel bilim alanı:** Sosyal bilimler alanında öğrenim gören öğrencilerin adil dağıtıma ilişkin algıları, Fen bilimleri ve Sağlık bilimleri alanındaki gençlerin adil dağıtım algılarından daha yüksektir.

✓ **Devam edilen sınıf:** 1. ve 4. sınıftaki üniversite öğrencilerinin adil dağıtıma ilişkin algıları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Çizelge 5.11 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan eğitime ilişkin değişkenler

Eğitime ilişkin değişkenler	Adil dağıtım
Temel bilim alanı	✓
Sosyal bilimler	
Fen bilimleri	
Sağlık bilimleri	
Devam edilen sınıf	-
1.sınıf	
4.sınıf	

• **Aile özellikleri ile adil dağıtım:** Bu bölümde; ailedeki birey sayısı, annenin ve babanın eğitim durumu olmak üzere 3 değişkene göre gençlerin adil dağıtıma ilişkin algıları açıklanarak çizelge 5.12’de gösterilmiştir.

✓ **Ailedeki birey sayısı:** Ailelerinde 4 birey ve daha az, 5 birey ile 6 ve daha fazla birey bulunan üniversite öğrencileri arasında adil dağıtım algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

✓ **Annenin eğitim durumu:** Annesi okur-yazar olmayan, ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim mezunu olan üniversite öğrencileri arasında adil dağıtım algısı açısından istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

✓ **Babanın eğitim durumu:** Babası okur-yazar olmayan üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algılarının; babası ilkokul, ortaokul, lise ve yükseköğretim mezunu olan üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algılarından daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Çizelge 5.12 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algısı açısından farklılığa neden olan aile özelliklerine ilişkin değişkenler

Aile özelliklerine ilişkin değişkenler	Adil dağıtım
Ailedeki birey sayısı	-
4 birey ve daha az	
5 birey	
6 birey ve daha fazla	
Annenin eğitim durumu	-
Okur-yazar değil	
İlk-Ortaöğretim	
Lise	
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	
Babanın eğitim durumu	✓
Okur-yazar değil	
İlk-Ortaöğretim	
Lise	
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)	

5.3 Sosyal Minimumların Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde araştırma kapsamına alınan üniversite öğrencilerinin genel sağlık, hastalık ve engellilik durumu; yararlandıkları sosyal güvenlik sistemi; okul günlerinde öğüt atlama, barınma ve kendisine ait bir odaya sahip olma durumu; paylaşılan odadaki birey sayısı; geçim kaynakları; ekonomik durum; spor yapma ve sanatsal etkinliklere katılma, herhangi bir müzik aleti çalma, kendisine ait bir bilgisayar olma durumu ile internete girebilme olanakları gibi sosyal minimumlara göre sosyal adalet algılarının farklılaşıp farklılaşmadığı belirlenmiş, sonuçlar çizelge 5.13'te verilmiştir.

- ✓ **Sağlık durumu:** Araştırmada sağlık durumunu kötü olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı, sağlık durumunun iyi ve orta durumda olduğuna inanan gençlerin algılarından yüksektir. Burada dikkati çeken diğer önemli bir sonuç da, sağlık durumunun orta olduğunu düşünen üniversite gençlerinin en düşük sosyal adalet algısına sahip olmasıdır.
- ✓ **Hastalık ya da engellilik durumu:** Hastalık ya da engeli olduğunu belirten gençler ile herhangi bir hastalık ya da engeli olmayan az sayıdaki gençler arasında sosyal adalet algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Sosyal güvenlik sistemi:** Araştırmada SSK, Bağkur, Özel sağlık sigortasından yararlanan ve herhangi bir sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmayan üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algılarının farklılık göstermediği belirlenmiştir.
- ✓ **Okul günlerinde öğün atlama durumu:** Okul günlerinde öğün atlamayan üniversite öğrencileri, öğün atlayan üniversite gençlerine göre daha yüksek sosyal adalet algısına sahiptir.
- ✓ **Barınma durumu:** Ailesi, arkadaşları, akrabaları ile birlikte ve tek başına kiralık bir evde yaşayan üniversite gençlerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu:** Kendisine ait bir odası bulunan ve bulunmayan üniversite öğrencileri arasında sosyal adalet algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.
- ✓ **Paylaşılan odadaki birey sayısı:** Odalarını 2 birey ya da 3 ve daha fazla birey ile paylaşan üniversite gençlerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

- ✓ **Geçim kaynakları:** Kredi, burs, aile ve akraba desteği ile yarı zamanlı bir işte çalışarak geçimini sağalayan üniversite öğrencileri arasında sosyal adalet algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.
- ✓ **Ekonomik durum:** Kendisinin yüksek gelirli olduğunu düşünen üniversite gençlerinin, kendisini orta ve düşük gelirli olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinden daha yüksek sosyal adalet algısına sahip oldukları belirlenmiştir.
- ✓ **Spor yapma:** Spor yapan ve yapmayan üniversite gençlerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Sanatsal etkinliklere katılma durumu:** Sanatsal etkinliklere katılan ve katılmayan üniversite gençlerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Müzik aleti çalma durumu:** Müzik aleti çalan ya da çalmayan üniversite gençleri arasında sosyal adalet algısı açısından istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu:** Kendisine ait bilgisayarı olan ve olmayan üniversite öğrencileri arasında sosyal adalet algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- ✓ **İnternete girme olanağı:** İnternete girme olanağı olan ve olmayan üniversite gençlerinin sosyal adalet algılarında istatistik olarak anlamlı herhangi bir fark yoktur.

Çizelge 5.13 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algısı açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlara ilişkin değişkenler

Sosyal Minimumlar	Sosyal adalet
Sağlık durumu	✓
Kötü	
Orta	
İyi	
Hastalık ya da engellilik durumu	-
Evet	
Hayır	
Sosyal güvenlik sistemi	-
Bağ-kur	
SSK	
Emekli sandığı	
Özel	
Hiçbiri	
Okul günlerinde öğün atlama durumu	✓
Evet	
Hayır	
Barınma durumu	-
Ailemle birlikte yaşıyorum.	
Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	
Yurtta kalıyorum	
Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir ede yaşıyorum	
Kendisine ait bir odanın olma durumu	-
Evet	
Hayır	
Paylaşılan odadaki birey sayısı	-
2 birey	
3 birey ve daha fazla	
Geçim kaynakları	-
Öğrenim kredisi, burs vb.	
Aile ve akraba desteği	
Yarı zamanlı bir işte çalışarak	
Ekonomik durum	✓
Düşük	
Orta	
Yüksek	
Spor yapma	-
Evet	
Hayır	
Sanatsal etkinliklere katılma durumu	-
Evet	
Hayır	
Müzik aleti çalma durumu	-
Evet	
Hayır	
Kendisine ait bir bilgisayar olma durumu	-
Evet	
Hayır	
İnternete girme olanağı	-
Evet	
Hayır	

5.4 Sosyal Minimumların Sosyal Adalet İlkeleri Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde araştırma kapsamında bulunan üniversite öğrencilerinin genel sağlık, hastalık ve engellilik durumu; bağlı oldukları sosyal güvenlik sistemi; okul günlerinde öğün atlama, barınma, kendisine ait bir odaya sahip olma durumu; paylaşılan odadaki birey sayısı; geçim kaynakları; ekonomik durum; spor yapma ve sanatsal etkinliklere katılma, herhangi bir müzik aleti çalma, kendisine ait bir bilgisayar olma durumu ile internete girebilme olanağı gibi sosyal minimumlara göre sosyal adalet ilkelerinin fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım boyutları üzerindeki etkilerini açıklamaya olanak sağlayan sonuçlar belirlenerek sonuçlar her bir ilkenin sonunda çizelgelerle sunulmuştur.

5.4.1 Fırsat eşitliği

Bu bölümde sözü edilen sosyal minimum değişkenlerine göre, fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin öğrencilerin değerlendirmelerinde farklılık olup olmadığı açıklanmış ve çizelge 5.14'te gösterilmiştir. Buna göre;

- ✓ **Sağlık durumu:** Araştırmada sağlık durumunu kötü, orta ve iyi olarak değerlendirmenin, üniversite öğrencilerinin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.
- ✓ **Hastalık ya da engellilik durumu:** Hastalık ya da engeli olduğunu belirten ve herhangi bir hastalığı ya da engeli bulunmayan gençlerin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Sosyal güvenlik sistemi:** Araştırmaya katılan öğrencilerden SSK, Bağkur ve Özel sağlık sigortasından yararlananlar ile herhangi bir sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmayan gençlerin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları istatistik olarak birbirinden farklılık göstermemektedir.

- ✓ **Okul günlerinde öğün atlama durumu:** Okul günlerinde öğün atlayan üniversite öğrencilerinin, öğün atlamayan öğrencilere göre fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları daha yüksek bulunmuştur.
- ✓ **Barınma durumu:** Ailesi, arkadaşları, akrabaları ile birlikte ve tek başına kiralık bir evde yaşayan gençlerin fırsatlara ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur. Ancak akrabaları ile birlikte ve tek başına kiralık bir evde kalan gençlerin; ailesi ile birlikte yaşayan, yurttan kalan ve arkadaşları ile birlikte kiralık bir evde yaşamını sürdüren üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları daha yüksektir.
- ✓ **Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu:** Kendisine ait bir odası bulunan ve bulunmayan öğrencilerin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları farklı değildir.
- ✓ **Paylaşılan odadaki birey sayısı:** Odalarını 2 birey ya da 3 ve daha fazla birey ile paylaşan gençlerin fırsatlara ilişkin algılamaları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Ancak odasını 3 ve daha fazla birey ile paylaşmak durumunda bulunan gençlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları, odasında 2 birey ile kalan üniversite öğrencilerinden daha yüksek bulunmuştur.
- ✓ **Geçim kaynakları:** Kredi, burs, aile ve akraba desteği ile yarı zamanlı bir işte çalışarak geçimini sağlayan üniversite öğrencileri arasında fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.
- ✓ **Ekonomik durum:** Kendilerini düşük, orta ve yüksek gelirli olarak değerlendiren gençlerin fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

- ✓ **Spor yapma:** Spor yapan ve yapmayan gençlerin fırsatlara ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur. Ancak spor yapmayan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları, bu etkinliklere katılan gençlerden daha yüksektir.
- ✓ **Sanatsal etkinliklere katılma durumu:** Sanatsal etkinliklere katılan ve katılmayan gençlerin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Müzik aleti çalma durumu:** Müzik aleti çalabilen ya da çalamayan üniversite öğrencileri arasında fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu:** Kendisine ait bilgisayarı olan ve olmayan öğrencilerin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının istatistik olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.
- ✓ **İnternete girme olanağı:** İnternete girme olanağı bulunan ve bulunmayan gençlerin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamaları arasında istatistik olarak anlamlı herhangi bir fark yoktur (Çizelge 5.14).

Çizelge 5.14 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler

Sosyal Minimumlar	Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği
Sağlık durumu	-	-
Kötü		
Orta		
İyi		
Hastalık ya da engellilik durumu	-	-
Evet		
Hayır		

Çizelge 5.14 Üniversite öğrencilerinin fırsat eşitliği ilkesi kapsamındaki fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamaları açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler (devamı)

Sosyal Minimumlar	Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği
Sosyal güvenlik sistemi	-	-
Bağ-kur		
SSK		
Emekli sandığı		
Özel		
Hiçbiri		
Okul günlerinde öğün atlama durumu	✓	✓
Evet		
Hayır		
Barınma durumu	-	✓
Ailemle birlikte yaşıyorum.		
Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.		
Yurtta kalıyorum		
Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum		
Kendisine ait bir odanın olma durumu	-	-
Evet		
Hayır		
Paylaşılan odadaki birey sayısı	-	✓
2 birey		
3 birey ve daha fazla		
Geçim kaynakları	-	-
Öğrenim kredisi, burs vb.		
Aile ve akraba desteği		
Yarı zamanlı bir işte çalışarak		
Ekonomik durum	-	-
Düşük		
Orta		
Yüksek		
Spor yapma	-	✓
Evet		
Hayır		
Sanatsal etkinliklere katılma durumu	-	-
Evet		
Hayır		
Müzik aleti çalma durumu	-	-
Evet		
Hayır		
Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu	-	-
Evet		
Hayır		
İnternete girme olanağı	-	-
Evet		
Hayır		

5.4.2 Eşit vatandaşlık

Bu bölümde sosyal minimum olarak belirlenen değişkenlere göre eşit vatandaşlık ilkesi kapsamında bulunan vatandaşlık algılamalarına ilişkin üniversite öğrencileri arasındaki farklılıklar belirlenmiş, sonuçları çizelge 5.15’te belirtilmiştir.

✓ **Sağlık durumu:** Araştırmada sağlık durumunu iyi olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarının, sağlık durumunun kötü ve orta olduğunu düşünen gençlerin algılarından yüksek olduğu saptanmıştır. Burada dikkati çeken diğer önemli bir sonuç da, en düşük vatandaşlık algısının bir anlamda vatandaşlık farkındalığının sağlık durumunun orta olduğunu düşünen gençlerde bulunmasıdır.

✓ **Hastalık ya da engellilik durumu:** Hastalığı ya da engeli olduğunu belirten ve herhangi bir hastalık ya da engeli olmadığını belirten gençler arasında vatandaşlık algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

✓ **Sosyal güvenlik sistemi:** SSK, Bağkur ve Özel sağlık sigortasından yararlanan ile herhangi bir sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmayan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algıları istatistik olarak birbirinden anlamlı farklılık göstermemektedir.

✓ **Okul günlerinde öğün atlama durumu:** Okul günlerinde öğün atlayan ve atlamayan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

✓ **Barınma durumu:** Ailesi, arkadaşları, akrabaları ile birlikte ve tek başına kiralık bir evde yaşayan gençlerin vatandaşlık algılarının, istatistik olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

- ✓ **Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu:** Kendisine ait odası bulunan ve bulunmayan üniversite öğrencileri arasında vatandaşlık algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.
- ✓ **Paylaşılan odadaki birey sayısı:** Odalarını 2 birey ya da 3 ve daha fazla birey ile paylaşan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Geçim kaynakları:** Kredi, burs, aile ve akraba desteği ile yarı zamanlı bir işte çalışarak geçimini sağlayan üniversite öğrencileri arasında vatandaşlık algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.
- ✓ **Ekonomik durum:** Düşük, orta ve yüksek old düşünen üniversite gençlerinin vatandaşlık algıları birbirinden farklı değildir.
- ✓ **Spor yapma:** Spor yapan ve yapmayan gençlerin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır.
- ✓ **Sanatsal etkinliklere katılma durumu:** Sanatsal etkinliklere katılan ve katılmayan gençlerin vatandaşlık algıları birbirinden farklı bulunmamıştır.
- ✓ **Müzik aleti çalma durumu:** Müzik aleti çalabilen ya da çalamayan üniversite gençleri arasında vatandaşlık algıları açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu:** Kendisine ait bir bilgisayarı olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin vatandaşlık algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

- ✓ **İnternete girme olanağı:** İnternete girme olanağı bulunan ve bulunmayan gençlerin vatandaşlık algıları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

Çizelge 5.15 Üniversite öğrencilerinin eşit vatandaşlık ilkesi kapsamındaki vatandaşlık algısı açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler

Sosyal Minimumlar	Vatandaşlık
Sağlık durumu	✓
Kötü	
Orta	
İyi	
Hastalık ya da engellilik durumu	-
Evet	
Hayır	
Sosyal güvenlik sistemi	-
Bağ-kur	
SSK	
Emekli sandığı	
Özel	
Hiçbiri	
Okul günlerinde öğün atlama durumu	-
Evet	
Hayır	
Barınma durumu	-
Ailemle birlikte yaşıyorum.	
Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	
Yurtta kalıyorum	
Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum	
Kendisine ait bir odanın olma durumu	-
Evet	
Hayır	
Paylaşılan odadaki birey sayısı	-
2 birey	
3 birey ve daha fazla	
Geçim kaynakları	-
Öğrenim kredisi, burs vb.	
Aile ve akraba desteği	
Yarı zamanlı bir işte çalışarak	
Ekonomik durum	-
Düşük	
Orta	
Yüksek	
Spor yapma	-
Evet	
Hayır	
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu	-
Evet	
Hayır	
Müzik aleti çalma durumu	-
Evet	
Hayır	
Kendisine ait bir bilgisayar olma durumu	-
Evet	
Hayır	
İnternete girme olanağı	-
Evet	
Hayır	

5.4.3 Adil dağıtım: Üniversite öğrencilerinin sosyal minimumu oluşturan değişkenlere göre adil dağıtıma ilişkin üniversite öğrencilerinin algılamalarının farklılaşp farklılaşmadığı belirlenmiş ve sonuçlar çizelge 5.16'da gösterilmiştir. Buna göre;

✓ **Sağlık durumu:** Araştırmada sağlık durumunu kötü, orta ve iyi olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin adil dağıtıma ilişkin algılamaları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir.

✓ **Hastalık ya da engellilik durumu:** Hastalık ya da engeli olduğunu belirten ve herhangi bir hastalık ya da engeli olmayan gençler arasında adil dağıtıma ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

✓ **Sosyal güvenlik sistemi:** SSK, Bağkur ve özel sağlık sigortasından yararlanan ya da herhangi bir sosyal güvenlik sistemine kayıtlı olmayan üniversite öğrencilerinin adil dağıtıma ilişkin algılamalarının farklılık göstermediği belirlenmiştir.

✓ **Okul günlerinde öğün atlama durumu:** Okul günlerinde öğün atlayan ve atlamayan üniversite öğrencilerinin adil dağıtıma ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

✓ **Barınma durumu:** Ailesi, arkadaşları, akrabaları ile ya da tek başına kiralık bir evde yaşayan gençlerin adil dağıtıma ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.

✓ **Kendisine ait bir odaya sahip olma durumu:** Kendisine ait odası bulunan ve bulunmayan üniversite öğrencileri arasında adil dağıtıma ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

- ✓ **Paylaşılan odadaki birey sayısı:** Odalarını 2 birey ya da 3 ve daha fazla birey ile paylaşan üniversite öğrencilerinin adil dağıtımına ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Geçim kaynakları:** Kredi, burs, aile ve akraba desteği ile yarı zamanlı bir işte çalışarak geçimini sağlayan üniversite öğrencileri arasında adil dağıtımına ilişkin algılamalar açısından istatistik olarak anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur.
- ✓ **Ekonomik durum:** Kendisinin düşük gelirli olduğunu düşünen üniversite gençlerinin adil dağıtımına ilişkin duyarlılıklarının, orta ve yüksek gelirli olarak yaşamını sürdürdüğüne inanan üniversite öğrencilerine göre daha fazla olduğu belirlenmiştir.
- ✓ **Spor yapma:** Spor yapmayan üniversite gençlerinin adil dağıtımına ilişkin algıları, spor yapan üniversite gençlerinin algılarından daha yüksektir.
- ✓ **Sanatsal etkinliklere katılma durumu:** Sanatsal etkinliklere katılan ve katılmayan üniversite gençlerinin adil dağıtımına ilişkin algıları arasında istatistik olarak anlamlı bir fark yoktur.
- ✓ **Müzik aleti çalma durumu:** Müzik aleti çalabilen ya da çalamayan gençler arasında adil dağıtımına ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir.
- ✓ **Kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu:** Kendisine ait bilgisayarı olan ve olmayan üniversite öğrencileri arasında adil dağıtımına ilişkin algılar açısından istatistik olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.
- ✓ **İnternete girme olanağı:** İnternete girme olanağı olan ve olmayan gençlerin adil dağıtımına ilişkin algılarında istatistik olarak anlamlı herhangi bir fark yoktur.

Çizelge 5.16 Üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algulamaları açısından farklılığa neden olan sosyal minimumlarla ilgili değişkenler

Sosyal Minimumlar	Adil dağıtım
Sağlık durumu	-
Kötü	
Orta	
İyi	
Hastalık ya da engellilik durumu	-
Evet	
Hayır	
Sosyal güvenlik sistemi	-
Bağ-kur	
SSK	
Emekli sandığı	
Özel	
Hiçbiri	
Okul günlerinde öğün atlama durumu	-
Evet	
Hayır	
Barınma durumu	-
Ailemle birlikte yaşıyorum.	
Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.	
Yurtta kalıyorum	
Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum	
Kendisine ait bir odanın olma durumu	-
Evet	
Hayır	
Paylaşılan odadaki birey sayısı	-
2 birey	
3 birey ve daha fazla	
Geçim kaynakları	-
Öğrenim kredisi, burs vb.	
Aile ve akraba desteği	
Yarı zamanlı bir işte çalışarak	
Ekonomik durum	✓
Düşük	
Orta	
Yüksek	
Spor yapma	✓
Evet	
Hayır	
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu	-
Evet	
Hayır	
Müzik aleti çalma durumu	-
Evet	
Hayır	
Kendisine ait bir bilgisayar olma durumu	-
Evet	
Hayır	
İnternete girme olanağı	-
Evet	
Hayır	

5.5 Sosyal Adalet İlkelerinin Sosyal Adalet Algısı Üzerindeki Etkisine İlişkin Sonuçlar

Bu bölümde fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık, adil dağıtım gibi sosyal adalet ilkelerine ilişkin boyutların sosyal adalet algısı üzerindeki yordayıcı etkisi araştırılmış ve çizelge 5.17’de gösterilmiştir. Buna göre gençlerin “Toplumsal cinsiyet eşitliği”, “Adil dağıtım” ve “Vatandaşlık” ile ilgili algılarının genel olarak “Sosyal adalet”e ilişkin eğilimlerinin farklılaşması üzerinde etkili olduğu; özellikle gençlerin “Toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “Adil dağıtım”a ilişkin olumsuz ve “Eşit vatandaşlık”a ilişkin ise olumlu algılamalarının sosyal adalet algısı açısından yordayıcı ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

Çizelge 5.17 Üniversite öğrencilerinin sosyal adalet ilkelerini kapsamındaki fırsatlara, toplumsal cinsiyet eşitliğine, vatandaşlığa ve adil dağıtıma ilişkin eğilimlerinin sosyal adalet algısı üzerindeki etkisi

	Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Vatandaşlık	Adil dağıtım
Sosyal adalet	-	✓	✓	✓

6. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada kullanılan istatistik analizler ile elde edilen sonuçlardan da anlaşıldığı gibi;

- **Kişisel özelliklerden;**

- ✓ cinsiyetin sosyal adalet algısını ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki tüm boyutların (fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık, adil dağıtım) algılanmasına ilişkin eğilimleri,
- ✓ doğum yerinin sosyal adalet algısını,
- ✓ büyüdükleri yerin sosyal adalet ve toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamayı,

- **Eğitime ilişkin bilgilerden;**

- ✓ temel bilim alanının adil dağıtıma ilişkin algıları,
- ✓ devam edilen sınıfın fırsatlara ilişkin algıları,

- **Aile özelliklerinden;**

- ✓ ailedeki birey sayısının toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamayı,
- ✓ annenin eğitim durumunun fırsatları algılamayı,
- ✓ babanın eğitim durumunun fırsatlar ve adil dağıtıma ilişkin algıları etkilediği bulunmuştur.

- **Sosyal adalet ilkesi kapsamındaki sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden;**

- ✓ sağlık durumunun sosyal adaleti ve vatandaşlığa ilişkin algıları,
- ✓ okul günlerinde öğün atlama durumunun sosyal adalet, fırsatlar ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları,
- ✓ barınma durumunun toplumsal cinsiyet eşitliğini algılamayı,
- ✓ paylaşılan odadaki birey sayısının toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları,
- ✓ ekonomik durumun sosyal adalet ve adil dağıtıma ilişkin algılamaları,
- ✓ spor yapmanın toplumsal cinsiyet eşitliğini ve adil dağıtımını algılamayı,
- ✓ sanatsal etkinlik/lere katılma durumunun vatandaşlık algısını etkilediği belirlenmiştir.

- **Sosyal Adalet İlkelerinden;**

- ✓ fırsat eşitliği kapsamındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin,
- ✓ eşit vatandaşlık kapsamındaki vatandaşlığın ve
- ✓ Adil dağıtımın üniversite öğrencilerinin sosyal adalet algıları üzerinde genel olarak etkili olduğu ve önemli farklılıklar yarattığı sonucuna varılmıştır.

Elde edilen araştırma sonuçlarına göre araştırmanın desteklenen (+) ve desteklenmeyen (-) hipotezleri çizelge 5.18’de verilmiştir.

Çizelge 5.18 Çeşitli değişkenlere göre uygulanan analizler sonucunda hipotezlerin desteklenme durumu

Hipotezler	Uygulanan Analizler	Hipotezlerin desteklenme durumu
Kişisel özelliklere ilişkin değişkenlerden;		
Cinsiyet; sosyal adalet algısını etkiler.	Bağımsız t testi	+
Cinsiyet; fırsatlara ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	+
Cinsiyet, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	+
Cinsiyet, vatandaşlığa ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	+
Cinsiyet, adil dağıtıma ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	+
Yaş, sosyal adalet algısını etkiler.	Bağımsız t testi	-
Yaş, fırsatlara ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	-
Yaş, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	-
Yaş, vatandaşlığa ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	-
Yaş, adil dağıtıma ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t testi	-
Doğum yeri, sosyal adalet algısını etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	+
Doğum yeri, fırsatlara ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Doğum yeri, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Doğum yeri, vatandaşlığa ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Doğum yeri, adil dağıtıma ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Büyüdükleri yer, sosyal adalet algısını etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	+
Büyüdükleri yer, fırsatlara ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Büyüdükleri yer, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	+
Büyüdükleri yer, vatandaşlığa ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Büyüdükleri yer, adil dağıtıma ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Üniversiteye geldikleri yer, sosyal adalet algısını etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Üniversiteye geldikleri yer, fırsatlara ilişkin algıları etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Üniversiteye geldikleri yer, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamayı etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Üniversiteye geldikleri yer, vatandaşlık algısını etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Üniversiteye geldikleri yer, adil dağıtım algısını etkiler.	Kruskal Wallis H Testi	-
Eğitime ilişkin değişkenlerden;		
Temel bilim alanı, sosyal adalet algısını etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Temel bilim alanı, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Temel bilim alanı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Temel bilim alanı, vatandaşlık algısını etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Temel bilim alanı, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	+

Çizelge 5.18 Çeşitli değişkenlere göre uygulanan analizler sonucunda hipotezlerin desteklenme durumu (devamı)

Hipotezler	Uygulanan Analizler	Hipotezlerin desteklenme durumu
Devam edilen sınıf sosyal adalet algısını etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Devam edilen sınıf fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	+
Devam edilen sınıf toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Devam edilen sınıf vatandaşlık algısını etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Devam edilen sınıf adil dağıtımına ilişkin algıyı etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Aile özelliklerine ilişkin değişkenlerden;		
Ailedeki birey sayısı, sosyal adalet algısını etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ailedeki birey sayısı, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ailedeki birey sayısı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	+
Ailedeki birey sayısı, vatandaşlık algısını etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ailedeki birey sayısı, adil dağıtımına ilişkin algıyı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Annenin eğitim durumu, sosyal adalet algısını etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Annenin eğitim durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	+
Annenin eğitim durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Annenin eğitim durumu, vatandaşlık algısını etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Annenin eğitim durumu, adil dağıtımına ilişkin algıyı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Babanın eğitim durumu, sosyal adalet algısını etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Babanın eğitim durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	+
Babanın eğitim durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Babanın eğitim durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Babanın eğitim durumu, adil dağıtımına ilişkin algıyı etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	+
Sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden;		
Sağlık durumu, sosyal adalet algısını etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	+
Sağlık durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Sağlık durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Sağlık durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	+
Sağlık durumu, adil dağıtımına ilişkin algıyı etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Hastalık ya da engellilik durumu, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-

Çizelge 5.18 Çeşitli değişkenlere göre uygulanan analizler sonucunda hipotezlerin desteklenme durumu (devamı)

Sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden;	Uygulanan analizler	Hipotezlerin desteklenme durumu
Hastalık ya da engellilik durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Hastalık ya da engellilik durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Hastalık ya da engellilik durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Hastalık ya da engellilik durumu, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Sosyal güvenlik sistemi, sosyal adalet algısını etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Sosyal güvenlik sistemi, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Sosyal güvenlik sistemi, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Sosyal güvenlik sistemi, vatandaşlık algısını etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Sosyal güvenlik sistemi, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Okul günlerinde öğün atlama durumu, sosyal adalet algısını etkiler.	Bağımsız t Testi	+
Okul günlerinde öğün atlama durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	+
Okul günlerinde öğün atlama durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t Testi	+
Okul günlerinde öğün atlama durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Okul günlerinde öğün atlama durumu, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Barınma durumu, sosyal adalet algısını etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Barınma durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Barınma durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Kruskall Wallis H Ttesti	+
Barınma durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Barınma durumu, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Kruskall Wallis H Ttesti	-
Kendisine ait bir odanın olması, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir odanın olması, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir odanın olması, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir odanın olması, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir odanın olması, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Paylaştıkları odadaki birey sayısı, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Paylaştıkları odadaki birey sayısı fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Paylaştıkları odadaki birey sayısı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler	Bağımsız t Testi	+
Paylaştıkları odadaki birey sayısı, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-

Çizelge 5.18 Çeşitli değişkenlere göre uygulanan analizler sonucunda hipotezlerin desteklenme durumu (devamı)

Sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden;	Uygulanan analizler	Hipotezlerin desteklenme durumu
Paylaştıkları odadaki birey sayısı, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Geçim kaynakları, sosyal adalet algısını etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Geçim kaynakları, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Geçim kaynakları, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Geçim kaynakları, vatandaşlık algısını etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Geçim kaynakları adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ekonomik durum, sosyal adalet algısını etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	+
Ekonomik durum, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ekonomik durum, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ekonomik durum, vatandaşlık algısını etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	-
Ekonomik durum, adil dağıtıma ilişkin algıyı etkiler	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA)	+
Spor yapma, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Spor yapma, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Spor yapma, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler	Bağımsız t Testi	+
Spor yapma, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Spor yapma, adil dağıtım algısını etkiler	Bağımsız t Testi	+
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler.	Bağımsız t Testi	-
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algıları etkiler	Bağımsız t Testi	-
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	+
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu, adil dağıtım algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Müzik aleti çalma durumu, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Müzik aleti çalma durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Müzik aleti çalma durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamayı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Müzik aleti çalma durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Müzik aleti çalma durumu, adil dağıtım algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir bilgisayara sahip olma durumu, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir bilgisayara sahip olma durumu, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir bilgisayara sahip olma durumu, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamayı etkiler	Bağımsız t Testi	-

Çizelge 5.18 Çeşitli değişkenlere göre uygulanan analizler sonucunda hipotezlerin desteklenme durumu (devamı)

Sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden;	Uygulanan analizler	Hipotezlerin desteklenme durumu
Kendisine ait bir bilgisayara sahip olma durumu, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Kendisine ait bir bilgisayara sahip olma durumu, adil dağıtım algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
İnternete girebilme olanağı, sosyal adalet algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
İnternete girebilme olanağı, fırsatlara ilişkin algılamayı etkiler	Bağımsız t Testi	-
İnternete girebilme olanağı, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılamayı etkiler	Bağımsız t Testi	-
İnternete girebilme olanağı, vatandaşlık algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
İnternete girebilme olanağı, adil dağıtım algısını etkiler	Bağımsız t Testi	-
Fırsatlar, sosyal adalet algısını etkiler	Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi	-
Toplumsal cinsiyet eşitliği, sosyal adalet algısını etkiler	Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi	+
Vatandaşlık, sosyal adalet algısını etkiler	Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi	+
Adil dağıtım, sosyal adalet algısını etkiler	Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi	+

Yukarıdaki çizelgelerden de anlaşıldığı gibi araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin kişisel özelliklerinden yaş, üniversiteye geldikleri yer; sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerden hastalık ya da engellilik durumu, sosyal güvenlik sistemi, kendisine ait bir odanın bulunma durumu, geçim kaynakları, müzik aleti çalma, kendisine ait bir bilgisayarı olma durumu ile internete girme olanağının sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamında fırsatlar, toplumsal cinsiyet eşitliği, vatandaşlık ve adil dağıtım algısı üzerinde herhangi bir etki yaratmadığı belirlenmiştir.

Ancak genel olarak elde edilen araştırma sonuçları, üniversite öğrencilerinin kişisel özellikler ile aile, okul ve içinde yaşadıkları bazı toplumsal koşullardan etkilendiklerini ve bu etkinin gençlerin sosyal adaleti algılamalarının farklılaşmasına yol açtığını ortaya koymaktadır. Birer yetişkin olmaya hazırlanan üniversite gençleri, yaşamlarının en önemli sınavını üniversite sıralarında verirlerken, diğer yandan insan kapitallerinin yanısıra aile, okul ve içinde yaşadıkları toplumun sağladığı fırsat, avantaj ya da dezavantajlar içinde yaşamlarını sürdürmektedirler. Kimi öğrenciler varlıklı bir ailede

doğma gibi şanslı olmalarının ya da yetenek, kapasite, beceri gibi insan kapitallerinin nimetlerinden yararlanırlarken; kimi öğrenciler de yoksul bir ailede doğmaları nedeni ile üniversite yaşamını kendisine ait özel bir odası olmadan, okul günlerinde öğün atlayarak, ihtiyaçlarını karşılamak için burs ya da kredi arayarak, kısa süreli işlerde çalışarak sosyal yaşamdan uzakta olabilmektedirler. En yakın çevre olarak ailenin yanısıra, üniversite yaşamı boyunca belki de aileden daha fazla zaman geçirilen üniversitenin ve toplumun üniversitedeki gençlerine sağlamış olduğu sosyal minimumlar gençlerin fırsatlar ile aile içindeki kadın ve erkek olarak sorumluluk algılarını etkilemekte; içinde yaşadıkları topluma saygı, aktif katılım, farklılıklara saygı duyma ve ortak saygı kültürünün sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Böylece doğu, batı, kuzey ve güney bölgelerimiz ile yurt dışından üniversite ortamına gelen gençlerin kişisel özelliklerine, aile, okul ve toplumsal koşullara bağlı olarak üniversite kampüsü içinde ya da dışında yaşadıkları avantaj ya da dezavantajlar sosyal adalete ilişkin algılarını etkilemektedir.

Diğer taraftan sosyal adalet ilkelerinin, üniversite gençlerinin sosyal adalet algısı üzerindeki etkisine bakıldığında öğrencilerin “Toplumsal cinsiyet eşitliği” ve “Kaynakların adil dağıtımı”na ilişkin olumsuz değerlendirmelere dayanan bir algılarının olduğu, “Eşit vatandaşlık”a ilişkin toplumsal yaşamdaki pek çok hakları kullanmanın önemli olduğuna inandıkları ve gençlerin bu değerlendirmelerinin sosyal adalet algısının farklılaşmasında etkili olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle üniversite öğrencilerinin Türkiye açısından sosyal adalete yönelik değerlendirmeleri; bize gençlerin aile, okul ve toplumsal yaşam içinde olumsuz deneyimlere sahip olduklarını düşündürmektedir. Nitekim araştırmada yurt dışında doğan ve büyüyen üniversite öğrencilerinin, Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde yaşamını sürdüren üniversite öğrencilerinden daha yüksek sosyal adalet puanı aldıkları bulunmuştur. Bu sonuç Türkiye’de doğan ve büyüyen gençlerin sosyal adalet açısından daha olumsuz yaşam koşullarını deneyimlemiş olabileceklerinin düşünülmesine neden olmaktadır. Nitekim araştırma kapsamındaki üniversite öğrencilerinin çoğunluğunun yararlandıkları sosyal güvenlik sistemi SSK olduğu için, bu öğrencilerin işçi çocuğu oldukları anlaşılmaktadır. Bu gençler genel olarak sağlık durumlarını iyi olarak

değerlendirirlerken, çoğunluğunun öğün atladıkları, okul içinde ya da okul dışında spor yapmadıkları, aile ve akraba desteği ile yaşamlarını sürdürdükleri belirlenmiştir.

Ayrıca gençlerin toplumsal yaşamdaki pek çok fırsatlara erişme açısından sahip oldukları hakları kullanma ve toplumsal yaşama aktif bir şekilde katılmanın önemli olduğuna inandıkları; ancak sosyal ve toplumsal organizasyonlara katılmadıkları, sivil ve siyasal haklarını arama eğiliminde olmadıkları bulunmuştur. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin, yaşamda adaletin sağlanması açısından vergi dağıtımını, gençler için karşılıksız finansal yardım ve yaşlılar için saygın bir yaşam standardı gibi pek çok adil yaşam koşullarının sağlanmasında ülkelerin hükümetlerinin sorumlu olduğuna inandıkları anlaşılmaktadır. Diğer taraftan üniversite gençlerinin eğitim, yoksulluk ve gelir güvencesi ile işsizliği, Türkiye’de yaşanan en önemli sorun olarak ilk üç sıraya koymaları; neden sosyal adalet açısından karamsar olduklarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Ayrıca gençlerin verdikleri yanıtlar göstermektedir ki, Türkiye’de üniversite gençlerinin kendi potansiyellerini, yetenek ve becerileri ile insan kaynaklarını geliştirme, aile yaşamı, üniversite ve toplumsal yaşam koşulları açısından olumsuz yaşam deneyimlerinin bulunduğu anlaşılmakta ve bu nedenle sosyal adaletle ilişkin algıları da olumsuz yönde etkilenmektedir. Ayrıca Türkiye’de fırsatlara erişme ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından araştırmaya katılan öğrencilerden kadınların erkeklere göre daha yüksek sosyal adalet algılarının olması da beklenen bir bulgudur. Çünkü Türkiye’de özellikle eğitim ve iş olanakları açısından daha fazla ayrımcılığa, olumsuz ön yargılara maruz kalan kadınların bu konuda daha fazla duyarlı olacakları beklenmiş ve araştırma sonuçları da bu beklentiyi desteklemiştir. Bununla birlikte Batı (Ege Bölgesi)’de eğitim-öğretim düzeyinin yüksek olması nedeni ile buralarda büyüyen üniversite gençlerinin Doğu’da büyüyen üniversite gençlerine göre toplumsal cinsiyet algılarının daha yüksek olması da araştırmanın beklenen diğer önemli bir bulgusudur. Nitekim annenin ve babanın eğitim durumu açısından fırsat eşitliğine ilişkin değerlendirmeler incelendiğinde, anne ve babalarının eğitim düzeyi arttıkça ve aile genişliği çekirdek aile yapısında olan üniversite gençlerinin fırsat eşitliğine ilişkin algılarının da arttığı görülmektedir. Ayrıca devam edilen sınıftan hareketle yaşla birlikte artan farkındalık düzeyinin, sadece fırsatlar açısından bir farklılık yarattığı;

4.sınıftaki üniversite öğrencilerinin 1. sınıftaki üniversite öğrencilerine göre toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinden kadınların daha yüksek vatandaşlık ve adil dağıtım algısına sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca adil dağıtım açısından Sosyal Bilimler alanında eğitim öğretime devam eden üniversite öğrencilerinin daha yüksek algılarının olduğu da saptanmıştır. Babası okur-yazar olmayan üniversite öğrencilerinin adil dağıtım algılarının daha yüksek olması ise araştırmanın beklenmeyen; ancak sevindirici bir bulgusu olarak dikkati çekmektedir. Bu noktada üniversite eğitiminin gençlere adil dağıtım açısından farkındalık kazandırılmasında önemli bir etkisi olmadığı varsayımı desteklenmiştir.

Üniversite gençlerinin yaşamında sosyal minimumlar dikkate alındığında, sağlık durumunu kötü; ancak ekonomik durumunu yüksek olarak değerlendiren; okul günlerinde öğün atlamayan üniversite gençlerinin sosyal adaletle ilişkin farkındalıklarının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal minimumların fırsat eşitliği algısı üzerindeki etkileri açısından okul günlerinde öğün atlama ve barınma durumu, paylaşılan odadaki birey sayısı ile spor yapma önemlidir. Okul günlerinde öğün atlayan üniversite öğrencilerinin fırsatlara ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılıkları daha fazla iken; akrabaları ile birlikte ve tek başına kiralık bir evde kalan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları daha yüksektir. Araştırmaya katılan gençlerden 3 ve daha fazla birey ile aynı odada kalmak durumunda olan gençlerin diğer öğrencilere göre toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin algılarının yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer taraftan spor yapmayan üniversite gençlerinin toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin duyarlılıklarının da yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sosyal minimumların vatandaşlık algısı üzerindeki etkilerine bakıldığında, sağlık durumunu iyi olarak değerlendiren üniversite öğrencilerinin daha yüksek oranda

olmasına bağlı olarak, vatandaşlığa ilişkin algularının da daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Sosyal minimumların adil dağıtım üzerindeki etkileri irdelendiğinde düşük gelirli olduğunu düşünen, spor yapmayan gençlerin adil dağıtma ilişkin duyarlılıklarının da daha yüksek olması beklenen bir bulgudur. Çünkü kendisini düşük gelirli olarak değerlendiren gençler; genellikle yaşamlarını sürdürmek için yarı zamanlı işte çalışmak, burs ya da kredi arayarak büyük bir yaşam mücadelesi içine girmekte ve çoğu zaman spor yapamamaktadırlar. Bu durumda niversite çağındaki gençler; yakın ya da uzak çevresinin neden olduğu sosyal adaletsizlikler nedeni ile adil yaşam koşullarının özlemini daha çok hissedebilmektedirler.

Araştırmanın sonuçları aynı zamanda olumsuz yaşam koşullarını deneyimleyen ve daha fazla dezavantajlara sahip olarak yaşamını sürdürmeye çalışan niversite gençlerinin sosyal adalete ve sosyal adalet ilkelerinin bazılarına ilişkin duyarlılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Buraya kadar yapılan açıklamalardan hareketle, araştırmada kullanılan çeşitli değişkenlerin; sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri kapsamındaki fırsatlara, toplumsal cinsiyet eşitliğine, vatandaşlığa ve adil dağıtma ilişkin algular üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir (izelge 5.19).

Çizelge 5.19 Araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri üzerindeki etkisi

DEğIşKENLER	SOYAL ADALET	SOSYAL ADALET İLKELERİ			
		Fırsat Eşitliği		Eşit Vatandaşlık	Adil Dağıtım
		Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Vatandaşlık	
Kişisel özelliklere ilişkin değişkenler					
Cinsiyet	✓	✓	✓	✓	✓
Kadın					
Erkek					

Çizelge 5.19 Araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri üzerindeki etkisi (devamı)

DEĞİŞKENLER	SOSYAL ADALET	Sosyal ADALET İLKELERİ			
		Fırsat Eşitliği		Eşit Vatandaşlık	Adil Dağıtım
		Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Vatandaşlık	
Yaş	-	-	-	-	-
20 yaş ve daha küçük					
21 yaş ve ileri					
Doğum yeri	✓	-	-	-	-
Ege					
Marmara					
Karadeniz					
Doğu Anadolu					
Akdeniz					
İç Anadolu					
Güneydoğu Anadolu					
Yurt dışı					
Büyüdükleri yer	✓	-	✓	-	-
Ege					
Marmara					
Karadeniz					
Doğu Anadolu					
Akdeniz					
İç Anadolu					
Güneydoğu Anadolu					
Yurt dışı					
Üniversiteye geldikleri yer	-	-	-	-	-
Üç büyük kent					
Diğer kentler					
Kasaba ve köy					
Yurt dışı					
Eğitime ilişkin değişkenler					
Temel bilim alanı	-	-	-	-	-
Sosyal bilimler					
Fen bilimleri					
Sağlık bilimleri					
Devam edilen sınıf	-	-	-	-	-
1.sınıf					
4.sınıf					

Çizelge 5.19 Araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri üzerindeki etkisi (devamı)

DEĞİŞKENLER	SOSYAL ADALET	Sosyal ADALET İLKELERİ			
		Fırsat Eşitliği		Eşit Vatandaşlık	Adil Dağıtım
		Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Vatandaşlık	
Aile özelliklerine ilişkin değişkenler					
Ailedeki birey sayısı	-	-	✓	-	-
4 birey ve daha az					
5 birey					
6 birey ve daha fazla					
Annenin eğitim durumu	-	✓	-	-	-
Okur-yazar değil					
İlk-Ortaöğretim					
Lise					
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü eğitim)					
Babanın eğitim durumu	-	✓	-	-	-
Okur-yazar değil					
İlk-Ortaöğretim					
Lise					
Yükseköğretim (lisans-lisansüstü)					
Sosyal Minimumlara İlişkin Değişkenler					
Sağlık durumu	✓	-	-	✓	-
Kötü					
Orta					
İyi					
Hastalık ya da engellilik durumu	-	-	-	-	-
Evet					
Hayır					
Sosyal güvenlik sistemi	-	-	-	-	-
Bağ-kur					
SSK					
Emekli sandığı					
Özel					
Hiçbiri					
Okul günlerinde öğün atlama durumu	✓	✓	✓	-	-
Evet					
Hayır					
Barınma durumu	-	-	✓	-	-
Ailemle birlikte yaşıyorum.					
Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum.					
Yurtta kalıyorum					
Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum					
Kendisine ait bir odanın olma durumu	-	-	-	-	-
Evet					
Hayır					

Çizelge 5.19 Araştırmada kullanılan kişisel ve aile özellikleri, eğitim ile sosyal minimumlara ilişkin değişkenlerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkeleri üzerindeki etkisi (devamı)

DEĞİŞKENLER	SOSYAL ADALET	SOSYAL ADALET İLKELERİ			
		Fırsat Eşitliği		Eşit Vatandaşlık	Adil Dağıtım
		Fırsatlar	Toplumsal cinsiyet eşitliği	Vatandaşlık	
Paylaşılan odadaki birey sayısı	-	-	✓	-	-
2 birey					
3 birey ve daha fazla					
Geçim kaynakları	-	-	-	-	-
Öğrenim kredisi, burs vb.					
Aile ve akraba desteği					
Yarı zamanlı bir işte çalışarak					
Ekonomik durum	✓	-	-	-	✓
Düşük					
Orta					
Yüksek					
Spor yapma	-	-	✓	-	✓
Evet					
Hayır					
Sanatsal etkinlik/lere katılma durumu	-	-	-	✓	-
Evet					
Hayır					
Müzik aleti çalma durumu	-	-	-	-	-
Evet					
Hayır					
Kendisine ait bir bilgisayarına olma durumu	-	-	-	-	-
Evet					
Hayır					
İnternete girme olanağı	-	-	-	-	-
Evet					
Hayır					

Diğer taraftan David Miller'in sosyal adalet ilkeleri kapsamında planlanan ve yürütülen bu araştırma sonuçları, Miller'in savunduğu sosyal adalet yaklaşımını desteklemiştir.

Nitekim David Miller'a göre sosyal adalet öncelikle devletin sorumlulukları bağlamında değerlendirilmelidir. Devlet; yasalar, kurallar gibi toplumsal yaşama ilişkin sahip olduğu yetki ve gücü kullanarak sosyal adalet ya da kimi zaman da sosyal adaletsizliklerin yaşanmasında en önemli kurumdur. Toplumda, hatta dünyada belki sadece dezavantajları ya da olumsuzlukları deneyimleyen bireylerin doğrudan etkilediği düşünülen adaletsizliklerin olumsuz sonuçları, toplumsal yaşam içinde hemen her kesime / sınıfa yayılmaktadır. Çünkü Doğu, Batı, Kuzey ya da Güney'de yaşayan gençler ortak bir yaşam alanı buldukları üniversitelerde kimi zaman aynı adaletsizliklere birlikte göğüs germekte ya da karşı taraflarda aynı adaletsizliklerin hesabını sorgulamaktadırlar. Nitekim araştırmaya katılan üniversite gençlerine "Son zamanlarda size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz?" diye sorulduğunda, alınan yanıtlar bu saptamaları desteklemiştir. Çünkü gençlerin çoğu, toplumsal yaşam içinde başkalarının sosyal adaletsizliklere bağlı olarak deneyimledikleri olumsuz olay ya da durumları kendi sorunları olarak ifade etmişlerdir. Bu değerlendirmeler, Türk toplumunda ötekileştirilen, ayrımcılığa maruz kalan...kısaca sosyal adaletsizlikleri deneyimleyen başkalarının yaşamlarının gençleri de etkilediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenciler, her ne kadar Türkiye'nin sosyal adalet açısından sınıfta kaldığını düşünseler de, fırsatlara erişme ve vatandaşlık hakları açısından bilinçli oldukları anlaşılmaktadır. Türkiye'de daha adil bir yaşam için adil dağıtımın sağlanması açısından ise devletin sorumluluklarının önemli olduğuna inanmaktadırlar.

Araştırmanın sonuçları ile her üniversite genci için toplumsal koşullar bağlamında ülke hükümetlerinin / devletin, okul / üniversitenin, aile yaşamının ve kişisel özelliklerin sosyal adalet ve sosyal adalet ilkelerine ilişkin eğilimleri, farklı da olsa etkilediği bulunmuştur.

Bu sonuçlardan hareketle araştırmanın önerileri makro çevrede devletin sosyal adalet açısından etkilerinden, mikro çevrede aile ve okulun sosyal adalet açısından önemine doğru üç bölümde açıklanmıştır:

Devlet: Dünyadaki olumlu ya da olumsuz sosyo-ekonomik ve politik gelişmeler hiç şüphesiz ki her ülke hükümetinin toplumsal koşullarını etkileyerek değiştirmektedir. Her ülkenin amacı, bu değişimin olumsuz etkilerini en aza indirmek ya da ortadan kaldırmaya çalışmaktır. Gelecek kuşaklara yansıyan sonuçlar nedeni ile her ülke için sosyal adalet, gençliğe yönelik bir idealdir. Bu ideali gerçekleştirmek makro çevrede, hiç kuşkusuz devletin gençlik politika ve programlarını gerektirmektedir. Bu bağlamda gençliğe yönelik sosyal adalet, ihtiyaçlar temelli olmalıdır. Çünkü eşitsizlikler doğrudan yoksulları etkilemekle birlikte, olumsuz sonuçları toplumun tüm kesimlerine yayılmaktadır. Özellikle gelir farklılıkları; sağlık bakımı, besin güvenliği, barınma gibi temel ihtiyaç ve kaynaklardan yeteri kadar yararlanmayı engellemektedir. Böylece, çoğu genç kendi toplumlarının fırsat ve kaynaklarının pek çoğuna sahip olmayan bir yaşama mahkum olmaktadır.

Diğer taraftan devletin sorumlulukları bağlamında gençliğe yönelik sosyal adalet politika ve programları haklar temelli olmalıdır. Hak temelli yaklaşım, burada açıklandığı gibi belirli insan ihtiyaçlarının karşılanması, hakların ve bu hakların gerekliliklerinin gerçekleştirilmesi gereğinden hareketle ortaya çıkmaktadır (Smutanyi 2008). Bu bağlamda insan hakları, her gence saygın ve eşit bir yaşam şansının verilmesini; kapasite ve potansiyellerini eşit ve etkili bir şekilde kullanabilmelerini garanti eder. Çünkü insan hakları; toplumun eşit ve özgür bir üyesi olarak her bireyin bireysel fonksiyonlarına saygı duymayı, onları korumayı ve bu özellikleri sayesinde toplumsal yaşamın fırsat ve kaynaklarına erişmelerini uluslararası kural ve anlaşmalara dayanan yasal çerçeveye bağlı olarak sağlar. Sosyal adalet ise toplumdaki avantaj ya da dezavantajların adil dağıtımına katkıda bulunur (Smutanyi 2008: 9, Thomson 2007: 59). Bu bağlamda devletin toplumsal yaşamda sağladığı sosyal adalet; genç bireylerin bilgi edinmesi, beceri ile yeteneklerini geliştirebilmeleri, toplumsal süreçlere katılmaları ve böylece kuşaklararası adaletin sağlanması için eşit şansa sahip olmaları açısından önemlidir (Clark ve Eisenhuth 2009). Devletin gençlere yönelik sosyal adaleti sağlayabilmesi açısından;

- ✓ Bu araştırmada Türkiye’de gençlerin sosyal adalet sorunu olarak belirttikleri işsizlik ve eksik istihdamın giderilmesi için girişimlerde bulunması,

- ✓ Gençlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere sahip oldukları gelirin, uluslararası standartların altına düşmemesini sağlaması,
- ✓ Yaşlı, engelli, emekli, işsiz ve sosyal olarak dezavantajlı bir aile geçmişine sahip olan gençlere evrensel sosyal koruma ve sosyal güvenlik sisteminden yararlanma olanağı sunabilmesi,
- ✓ Toplumda özellikle yoksulluğa bağlı olarak dışlanmış ya da literatürde yaygın olarak kullanılan hali ile marjinalleşmiş evsiz, madde bağımlısı, sokakta yaşayan gibi dezavantajlı koşullarda yaşayan gençlerin topluma kazandırılarak eğitim / üniversite ortamı ve özellikle istihdama dahil olmalarını sağlaması şarttır.

Üniversite: Devletin yanısıra üniversiteler gençliğe yönelik sosyal adalet bakımından toplumların tarihi ve kültürel normlarının içselleştirildiği ulusal bir kimlik ve karaktere sahiptirler. Aynı zamanda üniversiteler, gençler için öğrenmeyi sağlayan ve entelektüel bağımsızlığın geliştirildiği özgür ortamlardır. Eleştirel ve analitik düşünme becerilerinin kazanıldığı bir ortam olarak üniversitelerin toplumsal rolü, gençlere toplumsal problemleri sorgulayabilme becerilerini kazandırabilme ile ilişkilidir (Nagy ve Robb 2008). Bu bağlamda üniversiteler öğrencilere sorumlu, katılımcı ve adalet oryantasyonlu vatandaş olma nosyonu kazandırabilmelidir. Çünkü bireysel olarak sorumlu vatandaşlık; gençlerin ekonomik özgürlüklerini kazanmaları açısından bir işte çalışarak, kendi başına ayakta kalmayı öğrenmelerini, vergilerini ödemelerini, yasa ve kurallara uymalarını, sel baskınları, deprem gibi kriz durumlarında ihtiyacı olan bireylere yardım etmeyi sağlar. Bu nedenle bireysel olarak sorumlu vatandaşlık dürüstlük, farklılıkları benimseme ve farklı kültürlerden insanlarla anlaşmayı, kendi kendini disipline etme ile otonomiye, daha sıkı çalışmayı sağlayan bireysel sorumluluk ve karakter yapısının kazanılmasını destekler. Katılımcı vatandaşlık; yerel, bölgesel ve ulusal düzeydeki sosyal ve sivil sorunların çözümlenmesi için gençlerin toplumsal yaşama daha aktif katılımını destekleme; genç bireyler için ortak anlayış, güven, toplumsal uyum geliştirme ile ilişkilidir. Adalet oryantasyonlu vatandaşlık; değişim için sosyal, siyasal ve ekonomik yapıları eleştirmeyi, toplumsal sorunlar ve yaşamla ilişkili toplu harekete geçebilmeyi sağlar (Westheimer ve Kahne 2004). Üniversitelerde bu üç vatandaşlık bilincinin gençlere kazandırılması, özellikle yurtdışında eğitim bilimlerine yönelik akademik literatürde oldukça yaygın olarak çalışılan hizmet öğrenme

programları yoluyla mümkün olabilir. Hizmet öğrenme programları; gençleri küresel sorunlar hakkında bilgilendirmek, dünya üzerindeki yoksul insanların insansal ve toplumsal ihtiyaçları konusunda bilinçlendirmek amacı ile yürütülen daha uzun süreli proje, etkinlik ve uygulamaları içermektedir. Florida Üniversitesi'ndeki Liderlik ve Hizmet Öğrenme Merkezi (Center for Leadership and Service (CLS))'nin hizmet öğrenme programlarının yürütülmesi açısından sistemli bir yapıya sahip olması nedeni ile bu konuda örnek olabileceğini söylemek mümkündür. Bu merkez küresel olarak çeşitlenen ve gittikçe karmaşıklaşan toplumsal yaşam içinde üniversite öğrencilerinin daha üretken vatandaş olmaları ve lider roller üstlenmeleri için kâr amacı gütmeyen kuruluşların desteği ile üniversite öğrencileri ve merkez çalışanlarının birlikte projeler yürütmelerini sağlamaktadır. Merkez, üniversite işbirliği ve finansal destekler ile gençlerin daha geniş ve ihtiyaç duyan topluluklara ulaşmalarını sağlayarak; bu bireyler için harekete geçmeyi, bu bireylerin yaşamında değişim sağlamayı, yaşam boyu hizmeti ve toplum yaşamına aktif katılımın önemini yaşayarak öğrenmeyi desteklemektedir. Bunun için Merkez, düzenli aralıklarla sadece Florida Üniversitesi'ndeki öğrencilere yılın belirli zamanlarında eğitim programları hazırlamasının yanısıra konferanslar vermekte; bu öğrenciler için topluma hizmet, liderlik, hizmet öğrenme ve fırsatlar konusunda çalışmalar yürütmekte, akademisyen ve öğrenci ilişkilerini güçlendirerek ihtiyaç duyan kesimlere daha iyi hizmet sağlama, bu amaçla gerekli personel ve eğitimci desteği ile kaynakların sistematik olarak planlanmasında görev almaktadır (Anonymous 2010c). Daha önce yürütülen pek çok araştırma da göstermektedir ki, sadece üniversitede değil, okul yaşamının daha erken yıllarında hizmet öğrenme programlarına katılan öğrencilerin sosyal adalete ilişkin tutum ve değerlendirmelerinin olumlu yönde değiştiği ortaya çıkmıştır. Aynı zamanda bu programlara katılan gençlerin özgüven, özsaygı, kişisel etkinlik gibi olumlu gelişme karakteristiklerine sahip oldukları; başkalarına yardım ve topluma hizmet etme, toplumsal sorumluluk ve gönüllülüğe ilişkin değerlendirmeler açısından olumlu ve daha yüksek puanlara sahip oldukları bulunmuştur (Boyle-Baise vd. 2004, Einfeld ve Collins 2008, Kezar ve Rhodas 2001, Monard-Weissman 2003, Rockquemore ve Schaffer 2000).

Aile: Devlet ve üniversitenin yanısıra sosyal adaletin ilk olarak öğrenildiği en küçük sosyal kurum olarak aile, üniversite gençlerinin yaşamını her konuda etkilemektedir.

Çünkü her genç için aile, ilk ve en önemli sosyalizasyon araçlarından biridir. Aile sadece ihtiyaçların, bir anlamda sosyal minimumların karşılandığı bir yer değil; aynı zamanda gelecek kuşaklara değerlerin, inançların ve standartların aktarıldığı en önemli sosyal kurumdur. Birlikte yaşama, farklılıklara saygı duyma, dayanışma, birbirini sevme ve barışla ilişkili önemli bir değer olarak sosyal adalet, aile bireylerinin tutum ve davranışlarının gözlenmesi yoluyla ve ailenin model alınmasıyla ilk olarak ailede öğrenilmektedir. Bu bağlamda sağlıklı, demokratik ve güçlü bir aile ortamı gençlerin sosyal adalet açısından bilinçli olmaları; aile, üniversite ve toplumsal yaşamdaki sosyal adalet sorunlarına kayıtsız kalmamalarını sağlamada önemlidir. Bu nedenle güçlü ve daha kapsamlı aile politikaları ile aileyi koruma ve güçlendirme, gençlerin yaşamında sosyal adaletin sağlanmasına yatırım anlamına gelmektedir.

KAYNAKLAR

- Alper, Y. 2007. Sosyal adalet. Web Sitesi: <http://www.enfal.de>, Erişim Tarihi: 21.04.2009.
- Alo-D'Rezario, B. 2005. Social justice and quality of life. Web Sitesi: <http://www.webservice.mnl.ust.edu.ph>, Erişim Tarihi: 02.04.2009.
- Anonymous. 1966. International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. General Assembly resolution 2200 (XXI) of 16 December 1966, United Nations, Web Sitesi: <http://www.un-documents.net/icescr.htm>, Erişim tarihi: 12.11.2011.
- Anonymous. 1987. British social attitudes 1987: Self-completion questionnaire. Social and Community Planning Research (SCPI), 13 p., London.
- Anonymous. 1999. Social justice: A Scotland where everyone matter. Scottish Executive (Tactica Solutions), 20 p., Edinburgh.
- Anonymous. 2002a. Socially sustainable development: Concepts and ues. Background Brefing, August 2002, Department for International Development (DFID), UK.
- Anonymous. 2002b. Final Source Questionnaire for ISSSP (International Social Survey Programme) Family 2002, 10 p.
- Anonymous. 2004. Annual report: Action on social justice in Wales. Lywodraeth Cynuliad Cymru Welsh Assembly Government, Scotland.
- Anonymous. 2005. Northern Ireland Statistics & Research Agency. 2005. Young Persons' Behaviour and Attitudes Survey (YPBAS) 2003. Belfast.
- Anonymous. 2006. Social justice in an open world: The role of the United Nations. The International Forum for Social Development, Department of Economic and Social Affairs Division for Social Policy and Development (ST/ESA/305), United Nations (UN), 157 p., New York.
- Anonymous. 2008. 2008 Turkey human development report: Youth in Turkey. UNDP Turkey (United Nations Development Programme in Turkey), 148 p., Turkey: Ankara.
- Anonymous. 2010a. Worlddevelopment indicators 2010. The World Bank, 489 p., Washington, USA.
- Anonymous. 2010b. World programme of action for youth. United Nations, 77 p., New York.
- Anonymous. 2010c. The Center for Leadership and Service, Web Sitesi: <http://www.leadershipandservice.ufl.edu/about/>, Erişim Tarihi: 12.11.2010.

- Aral, N., Baran, G., Bulut, Ş. ve Çimen, S. 2000. Çocuk gelişimi II. YA-PA Yayın Pazarlama San. ve Tic. A.Ş., 131 p., İstanbul.
- Barusch, A.S. 2009. Foundation of social policy: Social justice in human perspective. University of Otago, 576 p., New Zealand.
- Beaton, A.M. and Tougas, F. 2001. Reactions to affirmative action: Group membership and social justice. *Social Justice Research*, 14(1); 61-78.
- Behr, T. 2003. Luigi Taparelli D’Azeglio, S.J. (1793-1862) and the development of scholastic natural-law thought as a science of society and politics. *Journal of Markets and Morality*, 6(1) (Spring 2003); 99-115.
- Bell, L.A. 2007. Theoretical foundation for social justice education. In: *Teaching for Diversity and Social Justice*, Adams, M., Bell, L.A., Griffin, P. (eds), Taylor & Francis Group, pp.1-14, London.
- Berti, C., Molinari, L. and Speltini, G. 2010. Classroom justice and psychological engagement: students’ and teachers’ representations. *Social Psychological Education*, 13; 541–556.
- Bittelman, A. 1936. How to win social justice. Worker Library Publisher, 48 p., New York.
- Boucher, D. and Kelly, P.J. 1998. From Hume to Walzer. Routledge, 288 p., USA, Canada.
- Boyle-Baise, M. and Langford, J. 2004. There are children here: Service-learning for social justice. *Equity and Excellence in Education*, 37(1); 55-66.
- Brown, S. and Moore, M.M. 2005. Social justice evaluation final report 2005. Community Foundations of Canada. Canada.
- Büyüköztürk, Ş. 2002. Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı. Pegem A Yayıncılık, 201 s., Ankara.
- Chasteen, A.L. and Madey, S. 2003. Belief in a just world and the perceived injustice of dying young or old. *OMEGA*, 47(4); 313-326.
- Clark, Z. and Eisenhuth, F. 2009. “Beyond well-becoming, towards well-being”- Young people and the capabilities approach. The International Conference of the Human Development and Capability Association (HDCA), 10-12 September 2009, Lima / Peru.
- Del Rincon, A., Silas, J.C. and Cortes, A.C. 2006. Undergraduate students and their attitudes towards poverty. CAIR (California Association for Institutional Research) 2006 31st Annual Conference, November 1-3, California.

- Deutsch, M. 1975. Equity, equality and need: What determines which value will be used as the basis of distributive justice? *Journal of Social Issues*, 31; 137-149
- Dewey, J. 1984. The public and it's problems. In: *In the Later Works: 1925-1927*, Boydston, J.A. (eds.), IL: Southern Illinois University Press, pp. 235-372. Carbondale.
- Dodson, M. 1993. Social justice. Annual report on the aboriginal and torres strait Islander, Australia.
- Dodson, M. 1993. Social justice. Annual report on the aboriginal and torres strait Islander, Australia.
- Egretta-Sutton, S. 2007. A social justice perspective on youth and community development: Theorizing the process and outcomes of participation. *Children, Youth and Environment*, 17(2); 616-645.
- Einfeld, A. and Collins, D. 2008. The relationships between service-learning, social justice, multicultural competence, and civic engagement. *Journal of College Student Development*, 49(2); 95-109.
- Flanagan, C.A., Syvertsen, A.K. and Stout, M.D. 2007. Civic measurement models: Tapping adolescents' civic engagement (CIRCLE Working Paper 55). College Park, MD: Center for Information and Research on Civic Learning and Engagement, 40 p., America.
- Flanagan, C., Campbell, B., Botcheva, L.B., Bowes, J., Csapo, B., Macek, P. and Scheblanova, E. 2009. Social class and adolescents' beliefs about justice in different social orders. *Journal of Social Issues*, 59(4); 711-732.
- Friesen, M. 2006. Perspectives on social justice in New Zealand: A report for the Maxim Institute on the social justice internet survey. University of Canterbury, New Zealand.
- Gergen, K.J. 2003. Action research and orders of democracy. *Action Research*, 1; 39-53.
- Ginwright, S. and Cammarota, J. 2002. New terrain in youth development: The promise of a social justice approach. *Social Justice*, 29(4); 83-95.
- Ginwright, S. and James, T. 2002. From assets to agents of change: Social justice, organizing, and youth development. *New Directions For Youth Development*, 96 (Winter); 27-46.
- Ginwright, S., Cammarota, J. and Noguera, P. 2005. Youth, social justice, and Communities: Toward a Theory of Urban Youth Policy. *Social Justice*, 32(3); 24-40.
- Gürkan, Ü. 2001. Sosyal adalet. Adalet Kavramı, Türkiye Felsefe Kurumu Derneği, s. 115-124, Ankara.

- Habermas, J. 1996. Demokratik anayasal devlette tanınma savaşı, çokkültürlülük ve tanınma politikası. Çev., Mehmet H. Doğan, Yay., Haz. Amy Gutman, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Harrison, D.W. 2006. Human ecology and social justice. *Social Justice in Context*, 2; 1-3.
- Haste, H. 2005. My voice, my vote, my community. Nestle Social Research Programme, Economic and Social Research Council, 40 p., UK.
- Hunt, M.O. 2000. Status, religion, and the "Belief in a just world": Comparing African Americans, Latinos, and Whites. *Social Science Quarterly*, 81(1); 326-343.
- Irani, K.D. 1981. Values and rights underlying social justice. In: *Social Justice*, Braham, R.L. (eds), Martinus Nijhoff Publishing, pp. 29-44, London.
- İrban, H. 2004. Jandarma Okullar Komutanlığı Öğretim Başkanlığı personelinin iş doyumunu ve örgütsel bağlılıkları (yayınlanmamış). Ankara Üniversitesi, 183 s., Ankara.
- Karasar, N.2004. Araştırmalarda rapor hazırlama. Nobel Yayın Dağıtım, 135 s., Ankara.
- Kaya, P.A. 2000. Sosyal adaletin teorik çerçevesi üzerine bir değerlendirme. Prof.Dr. Nusret Ekin'e Armağan. Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, No: 38, s.229-244, Ankara.
- Kezar, A. and Rhodas, R.A. 2001. The dynamic tensions of service-learning in higher education. *Journal of Higher Education*, 72(2); 148-171.
- Kohlberg, L. 1981. Essay on moral development, Vol 1. The psychology of moral development, Harper and Row Press, San Francisco.
- Laek, J.T. and Aleva, L. 1995. Distributive justice in children: Social psychological and developmental psychological perspectives. In: *Social Justice in Human Relations: Volume 1 Societal and Psychological Origins of Justice*, Vermunt R. and Steensma, H. (eds), pp.151-166.
- Lizzio, A., Wilson, K. and Hadaway, W. 2007. University students' perceptions of a fair learning environment: A social justice perspective. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 32(2); 195-213.
- Ljubotina, D. 2004. Young people and social justice. *Croatian Journal of Social Policy*, 11(2); 159-175.
- Lo, H.H. 2008. Belief in a just world and belief in idealism as predictors of the perceptions of distributive and procedural justice. *Journal of Chinese Management Review*, 11(2); 1-10.

- Malahy, L.W., Rubinlicht, M.A. and Kaiser, C.R. 2009. Justifying inequality: A cross-temporal investigation of United States income disparities and just-world beliefs from 1973-2006. *Social Justice Research*, 22; 369-383.
- Marcelo, K.B. 2007. College experience and volunteering. MD: CIRCLE (The Centre for Information & Research on Civic Learning & Engagement), Fact Sheet, 10 p., America.
- Merkel, W. 2005. Social justice and the three worlds of welfare capitalism. *European Journal of Sociology*, 43 (1); 59-91.
- Miller, D. 1999. *Principles of social justice*. MA: Harvard University Press, 337 p., Cambridge.
- Miller, D. 2003. *Political philosophy: A very short introduction*. Oxford University Press, 129 p., Oxford.
- Miller, D. 2004. Social justice in multicultural societies. In: *Cultural Diversity Versus Economic Solidarity*, Van-Parijs, P. (eds.), Deboeck University Press, pp. 13-32, Brussels.
- Miller, 2005. What is social justice. In: *Social Justice: Building Fairer Britain*. Nick Pearce, N., and Paxton, W. (eds.), pp. 5-7, Politico's, UK.
- Merkel, W. 2008. Contribution to the book: *Policy network: Social Justice in the global age*, Web Sites: <http://www.fphil.uniba.sk>, Erişim Tarihi: 03.04.2009.
- Moffatt, I., Hanley, N. and Wilson, M.D. 2001. Definitions and principles of sustainable development. In: *Measuring and Modelling Sustainable Development: Principles, Analysis and Policies*. Moffat, D., Hanley, N. And Wilson, M.D. (eds), Informa Health Care Press, pp. 1-14.
- Monard-Weissman, K. 2003. Fostering a sense of social justice through international service-learning. *Academic Exchange Quarterly*, 7(2); 164-169.
- Nagy, J. and Robb, A. 2008. Can universities be good corporate citizens? *Critical Perspectives on Accounting*, 19 (2008); 1414-1430.
- Nasser, R. and Abouchedid, K. 2001. Causal attribution poverty among Lebanese university students. *Current Research in Social Psychology*, 6(14); 205-220.
- Park, A. 2006. Role of government IV: Basic questionnaire. ISSP (International Social Survey Programme), 10 p.
- Philips, L. and Philips, M. 2009. Just rewards: Improving learning outcomes by raising justice perceptions. *Southwestern Business Administration Journal*, 9(1); 27-43.

- Piaget, J. 1955. *The construction of reality the child*. Routledge and Kegan Paul, 406 p., New York.
- Riley, D. 2008. *Engineering and social justice*. *Synthesis Lectures on Engineers, Technology and Society*, 3(1); 1-152.
- Rockquomore, K.A. and Schaffer, R.H. 2000. *Toward a theory of engagement: A cognitive mapping of service learning experiences*. *Michigan Journal of Community Service-Learning*, 7; 14-25.
- Rodgers, G., Lee, E., Swempston, L. and Van Daele. 2009. *The international labour organization and the quest for social justice 1919-2009*. International Labour Organization, 7 p., Switzerland, Geneva.
- Rosner-Salazar, T.A. 2003. *Multicultural service-learning and community-based research as a model approach to promote social justice*. *Social Justice*, 30 (4); 64-76.
- Shields, L.W. 1941. *The history and meaning of the term social justice*. Ph.D. Thesis, University of Notre Dame, 81 p., Indiana.
- Smutanyi, N. 2008. *The African debate on social justice*. Friedrich Ebert Stiftung-Tanzania / Chama Cha Mapinduzi Youth League Regional Forum on Youth Perspectives and Social Justice, 23rd – 27th November Dar es Salaam, Tanzania.
- Thomson, K. 2007. *A universal social minimum as a foundation for citizenship*. *Institute of Development Studies*, 38(3); 56-60.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. 2006. *Bilimsel araştırma süreci ve SPPSS ile veri analizi: SPSS 10.0 – 12.0 fir Windows*. Detay Yayıncılık, 302 p., Ankara.
- Walker, J. 2000. *Choosing biases, using power and practicing resistance: Moral development in a world without certainty*. *Human Development*. 43; 135-156.
- Weiss, I. 2003. *Social work students and social change: on the link between views on poverty, social work goals and policy practice*. *International Journal of Social Welfare*, 12; 132–141.
- Westheimer, J. and Kahne, J. 2004. *What kind of citizen? The politics of educating for democracy*. *American Educational Research Journal*, 41(2); 237-269.

EK 1. Üniversite Gençliği “Sosyal Adalet”ten Ne Anlıyor? Sosyal Adalet İlkeleri Bağlamında Bir Eğilim Belirleme Araştırması

BİRİNCİ BÖLÜM: SOSYAL ADALET İLKELERİ

1. SOSYAL MİNİMUMLAR

Aşağıdaki sorulara, size en uygun seçeneğin rakamını daire içine alarak yanıt veriniz.

1.Sağlığınıza nasıl değerlendiriyorsunuz?	Kötü (1)	Orta (2)	İyi (3)		
2.Sağlığınıza etkileyen hastalık ya da engellilik durumunuz var mı?	Evet (1)	Hayır (2)			
3.Sağlığınıza için hangi sosyal güvenlik sistemini kullanıyorsunuz	Bağkur (1)	SSK (2)	Emekli sandığı (3)	Özel (4)	Hiçbiri (5)
4.Okul günlerinde öğün atlıyor musunuz	Evet (1)	Hayır (2)			
5.Barınma durumunuzu belirtiniz	(1) Ailemle birlikte yaşıyorum (2) Arkadaşlarımla birlikte kiralık bir evde yaşıyorum (3) Yurtta kalıyorum (4) Akrabalarımla birlikte ve tek başıma kiralık bir evde yaşıyorum				
6.Kendinize ait bir odanız var mı?	Evet (1)	Hayır (2)			
7.Cevabınız hayırsa bir odada kaç kişi kalıyorsunuz?	2 kişi (1)	3 ve daha fazla (2)			
8.Geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?	Öğrenim kredisi, burs vb. (1)	Aile ve akraba desteği ile (2)	Yarı zamanlı bir işte çalışarak (3)		
9.ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?	Düşük (1)	Orta (2)	Yüksek (3)		
10. Okul dışında ya da okulda spor yapıyor musunuz?	Evet (1)	Hayır (1)			
11.Okul dışında ya da okul içinde sanatsal etkinlik/lere (müzik, tiyatro, bale gibi) katılıyor musunuz?	Evet (1)	Hayır (2)			
12.Herhangi bir müzik aleti çalıyor musunuz?	Evet (1)	Hayır (2)			
13.Kendinize ait bilgisayarınız var mı?	Evet (1)	Hayır (2)			
14.İnternete girme olanağınız var mı?	Evet (1)	Hayır (2)			

2. FIRSAT EŞİTLİĞİ

Fırsatlara ilişkin aşağıdaki her bir cümlenin önemli olup olmadığını, sizin için en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak belirtiniz.

Fırsatlar Ölçeği	Yanıt yok	Hiç önemli değil	Önemli değil	Önemli	Çok önemli
1.Zengin bir aileye sahip olmak	1	2	3	4	5
2.EĞitim düzeyi yüksek olan bir aileye sahip olmak	1	2	3	4	5
3.İyi bir eğitim almak	1	2	3	4	5
4.Doğal yeteneklere sahip olmak (sesin güzel olması gibi)	1	2	3	4	5
5.Doğru insanı tanımak	1	2	3	4	5
6.Siyasal bağlantılar kurabilmek	1	2	3	4	5
7.Bir ülkenin vatandaşı olmak	1	2	3	4	5
8.Kadın ya da erkek olmak	1	2	3	4	5
9.Siyasi inancı olmak	1	2	3	4	5
10.Yabancı dil bilmek	1	2	3	4	5

Toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin aşağıdaki her bir cümleye katılıp katılmadığınızı, size göre en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak belirtiniz.

Toplumsal Cinsiyet EŞitliği Ölçeği	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.Kadın ve erkek, hanehalkı gelirine katkıda bulunmalıdır	1	2	3	4	5
2.Erkeğin işi para kazanmak, kadının işi ev/ailesine bakmaktır	1	2	3	4	5
3.Erkek hanehalkı işlerini eşiyle paylaşmalıdır	1	2	3	4	5
4.Erkek de kadın kadar çocuk bakımına zaman ayırabilmelidir	1	2	3	4	5

3. EŞİT VATANDAŞLIK

Aşağıdaki cümlelerin önemli olup olmadığını, sizin için en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak belirtiniz.

BENİM İÇİN;	Hiç önemli değil	Önemli değil	Kararsızım	Önemli	Çok önemli
1.Seçimlerde oy kullanmak daima	1	2	3	4	5
2.Vergileri ödemekten asla kaçmamak	1	2	3	4	5
3.Kanunlara ve kurallara uymak daima	1	2	3	4	5
4.Siyasal ya da sosyal derneklere aktif rol almak	1	2	3	4	5
5.Karşı görüşteki fikirleri anlamaya çalışmak	1	2	3	4	5
6.Biraz pahalı / maliyetli olsa bile siyaset, etik ve çevresel değerlere uygun ürünleri almak	1	2	3	4	5
7.Ülkemde benden daha kötü durumdaki bir insana karşılıksız yardım etmek	1	2	3	4	5
8.Benden daha kötü durumda bulunan başka ülkenin bireylerine yardım etmek	1	2	3	4	5
9.İhtiyaç olduğunda silahlı kuvvetlere gönüllü olarak katılmak	1	2	3	4	5
10.Devletin çalışma ve uygulamalarını takip etmek	1	2	3	4	5
11.Doğruyu söylemek	1	2	3	4	5
12.Başkalarına nazik davranmak	1	2	3	4	5
13.Toplumdaki eşitsizliklerle mücadele etmek	1	2	3	4	5
14.Toplumsal sorunlarla ilgilenmek	1	2	3	4	5

Aşağıdaki her bir organizasyon tipine gönüllü olarak katılıp katılmadığınızı, sizin için en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak belirtiniz.

Sosyal ve Toplumsal Hakları Kullanma	Evet	Hayır		Evet	Hayır
1. Dini	1	2	8.Kültür ve sanat	1	2
2. Sosyal ve toplumsal hizmetler	1	2	9.Spor ya da hobi	1	2
3. Çocukların eğitimi	1	2	10.Uluslararası	1	2
4. Hastane klinik ve sağlık bakımı	1	2	11.Toplum güvenliği	1	2
5. Sağlık araştırmaları ya da sağlık eğitimi	1	2	12.Siyasal parti	1	2
6. Gençlik hizmetleri	1	2	13.İş birlikleri	1	2
7. Çevre ve hayvanları koruma	1	2	14.Göçmen/mülteci danışmanlığı	1	2

Aşağıdaki cümlelere sizin için en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak yanıt veriniz.

Sivil ve Siyasal Hakları Kullanma	Asla yapmam	Yapabilirim	Yaptım
1.Dilekçe / şikayet mektubu verdim	1	2	3
2.Siyasal, etik ya da çevresel nedenlerle boykotlara katıldım	1	2	3
3.Gösterilere katıldım	1	2	3
4.Politik miting ya da yürüyüşlere katıldım	1	2	3
5.Fikirlerimi söylemek için sivil toplum kuruluşları ya da siyasi liderlerle iletişim kurdum	1	2	3
6.Görüşlerimi dile getirmek için basınla iletişim kurdum ya da canlı yayına katıldım	1	2	3

4. ADİL DAĞITIM

Kaynakların adil dağıtılmasına ilişkin aşağıdaki her bir cümleye katılıp katılmadığınızı, sizin için en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak belirtiniz.

Her ülkenin hükümeti;	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1.İsteyen herkese iş olanakları sağlamak zorunda değildir.	1	2	3	4	5
2.Enflasyonu kontrol altında tutabilmelidir	1	2	3	4	5
3.Kronik hastalar için uygun sağlık bakımını sağlayabilmelidir.	1	2	3	4	5
4.Yaşlılar için saygın bir yaşam standardı sağlayabilmelidir	1	2	3	4	5
5.Parasız eğitim olanağı sağlamak zorunda değildir.	1	2	3	4	5
6.İşsizler için onurlu bir yaşam standardı sağlamalıdır	1	2	3	4	5
7.Zengin ve yoksullar arasındaki gelir farklılıklarını azaltmak zorunda değildir.	1	2	3	4	5
8.Düşük gelirli ailelerin çocuklarına üniversite harcamaları için karşılıksız finansal yardım sağlamalıdır	1	2	3	4	5
9.Satın almaya gücü yetemeyenler için uygun koşullara sahip barınmayı sağlamak zorunda değildir.	1	2	3	4	5
10.Vergileri adil bir şekilde dağıtmalı ve toplamalıdır.	1	2	3	4	5

Kaynakların adil dağıtılması dikkate alındığında Türkiye'nin aşağıdakilerden hangi alanda problem yaşadığını düşünerek, belirlediğiniz sadece üç alanın karşısına öncelik sırasına göre 1., 2., 3. yazarak yanıt veriniz.

1.Barınma (erişilebilir ve ucuz konut, evsizlik)	
2.Yoksulluk (düşük gelir, çocuk yoksulluğu)	
3.Bağımlılık (alkol, uyuşturucu, maddeyi kötüye kullanma)	
4.Aile sorunları, annelik (tek ebeveynlik)	
5.Kültürel sorunlar (göç, eşitlik ve ırk sorunu)	
6.Gençlik sorunları	
7.Kırsal alandaki sorunlar (kırsal kesimdeki bireylerin geliri, tarımsal sorunlar)	
8.Sağlık ve refah (mental sağlık ve sağlığa erişme)	
9.Besin güvenliği	
10.Gelir güvencesi, işsizlik ve ekonomik sorunlar	
11.Aile içi şiddet ve çocukların istismarı	
12.Eğitim	
13.Azınlık gruplara ilişkin konular	
14.Suç ve güvenlik	
15.Çevre (hava kirliliği gibi)	
16.Kent sorunları	
17.Çocuk bakımına ilişkin sorunlar	
18.Cinsiyet ayrımcılığı	
19.Engelli sorunları	
20.Homofobi (eşcinselliğe karşı hoşgörüsüzlük)	

İKİNCİ BÖLÜM:

SOSYAL ADALET / SİZLİK

1. Size göre sosyal adalet neyi ifade etmektedir?

2. Size yapılan en büyük adaletsizliğin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

3. Bundan kimin sorumlu olduğunu düşünüyorsunuz?

Sosyal adalet/sizlik/e ilişkin aşağıdaki her bir cümleye katılıp katılmadığınızı, sizin için en uygun olan sadece bir seçeneğin rakamını daire içine alarak belirtiniz.

Sosyal Adalet/sizlik Ölçeği	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Bugün ülkemde yeterli bilgi ve uzmanlığa sahip herkes kolaylıkla iş bulabilir.	1	2	3	4	5
2. Ülkemde genel olarak toplum, adalet prensiplerine bağlıdır.	1	2	3	4	5
3. Ülkemde herkes, amaç ve isteklerini yerine getirmede eşit fırsatlara sahiptir.	1	2	3	4	5
4. Ülkemizde kadın ve erkekler eşittir.	1	2	3	4	5
5. Ülkemde eğitilmiş insandan çok dürüst / doğru insanı tanımak daha önemlidir.	1	2	3	4	5
6. Ülkemde hala suç oranı yüksektir.	1	2	3	4	5
7. Ülkem, yoksulu yeteri kadar koruyamaz.	1	2	3	4	5
8. Ülkemde emekli maaşları saygın bir yaşam kurmak ya da sürdürmek için yeterli değildir.	1	2	3	4	5
9. Ülkemde dürüst olursanız hayatta başarılı olamazsınız.	1	2	3	4	5
10. Ülkemde eğitim ve uzmanlaşmaya yeteri kadar değer verilmez.	1	2	3	4	5

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM:

BİREYİ TANITICI BİLGİLER

Aşağıdaki sorulara, sizin için en uygun olan seçeneğin rakamını daire içine alarak ve boşlukları doldurarak yanıt veriniz.

1.Cinsiyetinizi belirtiniz	Kadın (1) Erkek (2)
2.Yaşınızı yazınız	20 yaş ve altı (1) 21 yaş ve üstü (2)
3.Hangi bölgede doğdunuz?
4. Hangi bölgede büyüdünüz?
5.Ankara Üniversitesi'ne eğitim amacıyla nereden geldiniz?	Üç büyük kent (1) Diğer kentler (2) Kasaba, köy (3) Yurt dışı (4)
6.Temel bilim alanınızı belirtiniz	Sosyal Bilimler (1) Fen Bilimleri (2) Sağlık Bilimleri (3)
7. Bölümünüzü yazınız
8.Kaçıncı sınıfa gidiyorsunuz?	1.Sınıf (1) 4.Sınıf (2)
9.Ailenizdeki birey sayısını yazınız
10.Annenizin eğitim düzeyini yazınız
11.Babanızın eğitim düzeyini yazınız
12.Hangi şehirde doğduğunuzu yazınız
13.Hangi şehirde büyüdüğünüzü yazınız

ÖZGEÇMİŞ

- Adı Soyadı: Filiz YILDIRIM
- Doğum Yeri: Turhal
- Doğum Tarihi: 23.01.1981
- Medeni Hali: Bekâr
- Yabancı Dili: İngilizce
- Eğitim Durumu: Doktora
- Lise: Ev Ekonomisi Meslek Lisesi, Trabzon, 1999
- Lisans: Hacettepe Üniversitesi, Ev Ekonomisi Yüksekokulu, Aile ve Tüketici Bilimleri, Ankara, 2004
Anadolu Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, Ankara, 2005
- Yüksek Lisans: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aile ve Tüketici Bilimleri, Ankara, 2007
- Dil Eğitimi: Wimbledon Language Academy, Londra, 2010
- Doktora Araştırması: Florida Üniversitesi, Sosyoloji, Kriminoloji ve Hukuk Bölümü, Amerika, 2010 (TUBİTAK-2214 Doktora Öğrencileri İçin)
- Doktora: Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Aile ve Tüketici Bilimleri, Ankara, 2011
- Yüksek Lisans Semineri: “Küresel Toplumda Ailenin Güçlenmesi ve Aile ve Tüketici Bilimleri Eğitimi’nin Önemi”. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (**Aralık 2005**).
- Yüksek Lisans Tezi :“Üniversite Öğrencilerinin Yaşamdaki Riskleri Algılamaları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (**28.06.2007**).
- Doktora Semineri : “Sürdürülebilir Gelişme Ekseninde Teorilerden Günlük Yaşama: “Sosyal Adalet”. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (**24.12.2008**).
- Doktora Tezi : “Üniversite Gençliği “Sosyal Adalet”ten Ne Anlıyor? Sosyal Adalet İlkeleri Bağlamında Bir Eğilim Belirleme Araştırması”. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (**Mart 2011**).

Projelerde Yaptığı Görevler :

Ergenlerin Risk Algılama ve Riskten Korunma Tutumları Üzerinde Toplumsal Cinsiyet Etkisinin Ekolojik Model ile İncelenmesi, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri / **2009** (Yardımcı Araştırmacı).

Ankara Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Hizmet Merkezi'nde Yalnız Yaşayan Yaşlılar İçin Toplumsal Temelli Bir Bakım Hizmeti Önerisi: Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Gönüllüleri Ağı, TÜBİTAK 1001 SOBAG / **2008** (Proje Asistanı).

Gençlere Yönelik Yaşam Becerileri Eğitimi Programının Geliştirilmesi Ve Uygulanması, TÜBİTAK, Ulusal Genç Araştırmacı Kariyer Geliştirme Programı (Kariyer Programı) (3501) / **2007** (Yüksek Lisans Düzeyinde Bursiyer)

ESERLER

A. Uluslararası hakemli ve SCI-expanded, SSCI, ISI, AHCI kapsamındaki dergilerde yayımlanan makaleler:

A1. HABLEMİTOĞLU, S. and **YILDIRIM, F.** 2008. The Relationship Between Perception of Risk and Decision Making Styles of Turkish University Students: A Descriptive Study of Individual Differences. World Applied Sciences Journal, 4(2); 214-224.

A2. HABLEMİTOĞLU, S. and **YILDIRIM, F.** 2008. Gender Differences in the Influence of Egocentrism and Focalism on Turkish Young Peoples Optimism: Are Young Men More Optimistic or Young Women More Realistic? World Applied Sciences Journal 5(1); 42-53.

B. Yazılan ulusal kitaplar/kitaplarda bölümler:

B1. HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Risk Çağı ve Gençler. Eflatun Yayınları, Yayın No:12, Ankara (168 sayfa), (1. Baskı).

C. Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

C1. HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZMETE, E., BAYOĞLU, S. ve **YILDIRIM, F.** 2011. Evde Yaşlı Bakımı Hizmetlerinde Gönüllü Olmanın Gençlerin Yaşamlarına Katkısı. C.Ü İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12(1); (Baskıda)

C2. HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZMETE, E., BAYOĞLU, S. ve **YILDIRIM, F.** 2010. Gönüllü Gençlere Göre Yaşlılara Yönelik Toplumsal Temelli Bakım ve Destek Hizmetlerindeki Öncelik Alanları. Yardımlaşma ve Dayanışma Dergisi, 1(2); 8-32.

C3. HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZKAN, Y., ve **YILDIRIM, F.** 2010. Bir İyilik Hareketi Olarak “Kan Bağışı”. Aile ve Toplum: Eğitim, Kültür ve Araştırma Dergisi, 5(20); Ocak-Şubat-Mart 2010; 67-77.

C4. ÖZMETE, E. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Sosyal Kapital Kavramına Ekosistem Yaklaşımı: Sosyal Refaha Yatırım. Verimlilik Dergisi, 2010 / 3; 49-63.

C5. HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZMETE, E. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Hamilelikte İnsan Kapitalinin Sürdürülebilirliği: Ergonomik Bir Bakış Açısı. Verimlilik Dergisi, 2010 / 2; 109-121.

C6. HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2007. Küresel Toplumda Ailenin Güçlenmesi ve Aile ve Tüketici Bilimleri Eğitimin Önemi. Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(3) 59-73.

D. Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

- D1.** HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Gençlerin Gözünden Sanal Bir Sosyal Kapital Olarak “Facebook”. 11. Ulusal Sosyal Bilimler Kongresi, 9-11 Aralık, Ankara.
- D2.** HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZKAN, Y. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Meme Kanserinden Sonra Yaşam: Fiziksel, Sosyal ve Duygusal Refaha Tedavi Sürecinin Etkisi. Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi “Değişim ve Güçlenme”, 13-16 Ekim, İzmir.
- D3.** HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Küreselleşme ve Toplumsal Dönüşümün Bedeli: Türkiye’de Çocuk Kimliğinin Belirsizleşmesi. 2. Uluslararası Katılımlı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kongresi: Sağlık, Gelişim ve Eğitimde Çocuk, 7-9 Ekim, Ankara.
- D4.** HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZMETE, E., BAYOĞLU, A.S. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Ankara Büyükşehir Belediyesi “Yaşlılara Hizmet Merkezi”nde Bir Proje: “Sürdürülebilir Günlük Yaşam Destek Gönüllüleri Ağı”. V. Ulusal Yaşlılık Kongresi, 7-8 Mayıs, Sivas.
- D5.** HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2009. Yaşlı Sağlığı ve Bir Sosyal Ekoloji Yorumu. V. Ulusal Yaşlılık Kongresi, 7-8 Mayıs, Sivas.
- D6.** HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2008. Erken Ergenlik Dönemindeki (12-15 Yaş Grubu) Çocukların Gözüyle Aile Kapitali: Sosyo-Metrik Bir Model Denemesi. 6. Çocuk Kültürü Kongresi: Türkiye’de Çocuk Yetiştirme Yaklaşımlar, Yöntemler, Sorunlar, Çözümler 13-14 Ekim, Ankara.
- D7.** HABLEMİTOĞLU, Ş. ve **YILDIRIM, F.** 2008. Toplumsal Temelli Yaşlı Bakımı: Bir Sosyal Kapital Yorumu. 12. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi, 21-25 Ekim, Ankara (Poster Bildiri).

- D8.** HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZKAN, Y. ve **YILDIRIM, F.** 2008. Yaşlılığa Bağlı Görme Kusurları ve Günlük Yaşamın Sürdürülmesinde Ergonominin Desteği. 14. Ulusal Ergonomi Kongresi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 30 Ekim-1 Kasım, Trabzon.
- D9.** HABLEMİTOĞLU, Ş., ÖZMETE, E. ve **YILDIRIM, F.** 2008. Hamilelikte İnsan Kapitali ve Ergonomi. 14. Ulusal Ergonomi Kongresi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, 30 Ekim-1 Kasım, Trabzon.